

KUJAWSKO-POMORSKI
PRZEGŁĄD OŚWIATOWY

UczMy

ISSN 2300-830X

V - VI 2014

Nr 3(5)

BEZPIECZEŃSTWO
I ZDROWIE

**KUJAWSKO-POMORSKIE
CENTRUM EDUKACJI NAUCZYCIELI
W BYDGOSZCZY
PLACÓWKA AKREDYTOWANA**

ul. Jagiellońska 9, 85-067 Bydgoszcz, tel. 52 349 31 50, www.cen.bydgoszcz.pl

KPCEN OFERUJE, WSPIERA, INSPIRUJE

- łączymy tradycję z nowoczesnością
- diagnozujemy potrzeby edukacyjne
- organizujemy różne formy doskonalenia
- inspirujemy do innowacyjnych rozwiązań
- jesteśmy otwarci na współpracę
- kompleksowo wspomagamy szkoły
- współdziałamy z instytucjami na rzecz edukacji

**PRACOWNIA DYDAKTYKI, DORADZTWA
I INNOWACYJNEJ EDUKACJI**

**PRACOWNIA ZARZĄDZANIA,
DIAGNOZY I WYCHOWANIA**

PRACOWNIA INFORMACJI I PROMOCJI

ZAPRASZAMY DO WSPÓŁPRACY

Redaktorzy:

Magdalena Brewczyńska
KPCEN we Włocławku

Danuta Potręć
KPCEN w Toruniu

Anna Rupińska
KPCEN w Bydgoszczy

Zespół redakcyjny:

Aneta Gabryelczyk
Ewa Kondrat
Małgorzata Kowalczyk-Przybytek
Ilona Zduńczuk
Tadeusz Wański
(projekt okładki)

Korekta:

Jadwiga Czub-Rojewska

Opracowanie graficzne i skład:

Hanna Wiśniewska

Wydanie cyfrowe:

Magdalena Brewczyńska

Przyjmowanie materiałów:

e-mail: m.brewczynska@cen.info.pl
e-mail: Danuta.Potrec@kpcen-torun.edu.pl
e-mail: anna.rupinska@cen.bydgoszcz.pl

Wydawca:

Kujawsko-Pomorskie Centrum
Edukacji Nauczycieli w Bydgoszczy
Kujawsko-Pomorskie Centrum
Edukacji Nauczycieli w Toruniu
Kujawsko-Pomorskie Centrum
Edukacji Nauczycieli we Włocławku

Skład i druk:

Kujawsko-Pomorskie Centrum
Edukacji Nauczycieli w Bydgoszczy
ul. Jagiellońska 9, 85-067 Bydgoszcz

*Redakcja zastrzega sobie prawo
adiustowania i skracania tekstów
oraz niezwracania materiałów*

Zdjęcie na okładce:

Dzieci z Przedszkola Miejskiego nr 17 w Toruniu
podczas zajęć „Marchewkowy zawrót głowy”

Autorki zdjęć:

Violetta Juskowiak i Małgorzata Parnicka

Na okładce numeru I-II 2014 Nr 1 (3)
zamieszczone zostało zdjęcie
autorstwa Jarosława Glanerta,
przedstawiające studentów trzeciego roku
języka angielskiego w NKJO w Bydgoszczy.
Redakcja przeprasza za pominięcie
powyższej informacji.

BEZPIECZEŃSTWO I ZDROWIE

Katarzyna Zawacka <i>Działania szkół i placówek na rzecz zdrowia i bezpieczeństwa uczniów</i>	5
Aleksandra Łuniewska <i>Zapewnijmy uczniom bezpieczeństwo – prawne podstawy bezpieczeństwa w szkole</i>	6
Dariusz Sitkowski <i>O edukacji zdrowotnej – zastyszczane...</i>	9
Joanna Balcerak <i>Droga ku zdrowiu</i>	11
Lucyna Mazur, Dominika Warska <i>Jedziemy na wycieczkę</i>	12
Magdalena Brewczyńska <i>Nie(bezpieczny) Internet</i>	14

OBLICZA EDUKACJI

Anna Rupińska, Danuta Potręć, Aneta Gabryelczyk <i>Jakie zmiany w Centrach Edukacji Nauczycieli?</i>	16
Jarosław Przybył <i>III AstroFestiwal - święto fanów astronomii</i>	18
Marzenna Wierzbicka <i>Relacja z debaty Sześciolatek pierwszoklasistą</i>	20
Ewa Małachowska, Justyna Pacura-Syrocka <i>Komunikacja w zaburzeniach neurologicznych</i>	21
Iwona Rostankowska <i>Dzieci w wielkiej sieci</i>	23
Patryk Krzemiński <i>Nauczyciel mentorem</i>	25
Piotr Bielicki <i>Instruktor ZHP wobec praw dziecka</i>	27
Marcin Centkowski <i>Nowoczesna „klasówka” w Młynie Wiedzy</i>	29

Z PRAKTYKI NAUCZYCIELA

Katarzyna Dobrzelecka <i>Przyjaciele Zippiego z Aleksandrowa Kujawskiego</i>	30
Iwona Rutecka, Aleksandra Wawrzonkowska <i>W zdrowym ciele</i>	32
Urszula Jasińska, Małgorzata Kaźmierczak <i>Zdrowe i bezpieczne dzieciństwo</i>	33
Elżbieta Piątkowska, Danuta Grądzewska <i>Bezpieczny przedszkolak w bezpiecznym przedszkolu</i>	35
Elżbieta Kijewska, Maja Rutkowska <i>Bezpieczeństwo dzieci w „Niezapominajce”</i>	38
Lilia Olszewska <i>Międzyszkolny Konkurs Plastyczny „Bezpieczny Pierwszak”</i>	40
Iwona Kornacka <i>Projekt „Pod okiem mamy i taty”</i>	41
Beata Woźniak, Agnieszka Waloszek <i>Dzień bez przemocy i nalogów – lekcja wychowawcza dłuższa niż zwykle</i>	43
Beata Chojnacka <i>Zdrowie to bogactwo</i>	44
Jolanta Storzyńska <i>Promowanie zdrowego stylu życia wśród przedszkolaków</i>	46
Jolanta Storzyńska <i>Żyję zdrowo!</i>	47
Anna Kluska <i>Chcę mieć zdrowe i białe zęby</i>	48
Anna Babis <i>Czym skorupka za młodu nasiąknie...</i>	49
Jolanta Nadolna, Bożena Dirbach <i>Słów kilka o kulturalnej szkole</i>	51
Anna Rydzyska <i>Europejskie Portfolio Językowe</i>	52
Anna Kluska <i>Historia wiosennej trawki</i>	54
Elżbieta Brózdowska <i>75 lat szkoły w Jeżewie</i>	55

REGIONALNE OKNO

Małgorzata Kowalczyk-Przybytek <i>Gala wojewódzkiego interdyscyplinarnego konkursu wiedzy o Wielkich Polakach</i>	57
Grażyna Grzejda, Genowefa Łobodzińska <i>„Cudze chwalicie, swego nie znacie”, czyli znam twórczość bydgoskich poetów</i>	58
Leszek Kalicki <i>„Obok orla znak pogoni...”</i>	60
Iwona Skowron <i>Germanizacja w naszym regionie</i>	61

BIBLIOTEKI PEDAGOGICZNE DLA EDUKACJI

Ewa Bielska, Grażyna Jasiek <i>(Nie)ludzkie losy – deportacje Polaków do ZSRR w czasie II wojny światowej</i>	63
Anna Wiligalska <i>Zdrowie i bezpieczeństwo w szkole</i>	66

Jestem zdrowy i żyję w bezpiecznym świecie

Bezpieczeństwo i zdrowie uczniów to jeden z kierunków polityki oświatowej państwa w roku szkolnym 2013/2014 określony przez Ministerstwo Edukacji Narodowej.

Co kryje się pod powyższym priorytetem? To z jednej strony przeciwdziałanie agresji i przemocy, dbanie o bezpieczny wypoczynek i bezpieczną drogę do szkoły, z drugiej promowanie bezpieczeństwa w sieci oraz zdrowego stylu życia.

W wielu szkołach odbywają się ciekawe pogadanki, debaty, konwersatoria i konkursy na tematy związane z bezpieczeństwem, zdrowiem oraz sposobami rozwiązywania sytuacji konfliktowych. Tematyka dotycząca bezpiecznego zachowania w domu i szkole poruszana jest w przedszkolach, żeby uczulić dzieci na sytuacje stwarzające niebezpieczeństwo dla ich zdrowia a nawet życia. Nauczyciele promują zdrowy styl życia wśród maluchów w myśl ludowego przysłowia „Czym skorupka za młodu nasiąknie...”

W majowym numerze „UczMy” znajdą Państwo między innymi artykuły ze szkół i przedszkoli, ukazujące sposoby działań podejmowanych w ramach programów edukacyjnych poświęconych bezpieczeństwu, profilaktyce i zdrowemu stylowi życia.

Magdalena Brewczyńska

Danuta Potręć

Anna Rupińska

W następnym numerze:
Uczeń zdolny

Działania szkół i placówek na rzecz zdrowia i bezpieczeństwa uczniów

Jednym z priorytetów polityki oświatowej państwa jest podejmowanie przez szkoły działań na rzecz zdrowia i bezpieczeństwa uczniów. Dbanie o bezpieczeństwo zawsze było i jest rzeczą ważną dla dyrektorów i nauczycieli szkół i placówek oświatowych. Zapis zawarty w art. 6. Karty nauczyciela mówi, że „Nauczyciel obowiązany jest: rzetelnie realizować zadania związane z powierzonym mu stanowiskiem oraz podstawowymi funkcjami szkoły: dydaktyczną, wychowawczą i opiekuńczą, w tym zadania związane z zapewnieniem bezpieczeństwa uczniom w czasie zajęć organizowanych przez szkołę (...)”. Ważne jest, aby uczeń był bezpieczny zarówno w klasie, szkole, jak i podczas zawodów sportowych, imprez, wycieczek szkolnych oraz innych zajęć pozalekcyjnych. Dbałość o bezpieczeństwo w szkole i placówce oświatowej powinniśmy rozważać w kategoriach bezpieczeństwa zewnętrznego, fizycznego, jak i bezpieczeństwa wewnętrznego, czyli dobrego samopoczucia. Szkoły i placówki oświatowe, opierając się na rozporządzeniach i paragrafach, podejmują działania, które umożliwiają całej społeczności szkolnej bezpieczne realizowanie celów i zadań dydaktycznych i opiekuńczo-wychowawczych w odpowiednich warunkach organizacyjnych, dbają także o kształtowanie pozytywnego klimatu w szkole, klasie, który sprzyja wszechstronnemu rozwojowi uczniów.

Zwracając uwagę na bezpieczeństwo fizyczne młodych ludzi, dyrektorzy i pracownicy szkoły kierują się między innymi Rozporządzeniem w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach z 31 grudnia 2002 roku (Dz. U. z 2003 r. Nr.6, poz. 69 ze zm.). Rozporządzenie to reguluje wiele obszarów życia szkoły dotyczących jej organizacyjnego funkcjonowania. Zapisy tego rozporządzenia odnoszą się do warunków, w jakich powinny być prowadzone zajęcia, właściwego oświetlenia, ogrzewania czy wentylacji. Zwracają także uwagę na planowanie i prawidłowe prowadzenie ewakuacji w szkole, a także odpowiednie zabezpieczenie terenu, pomieszczeń czy urządzeń szkolnych. Dyrektorzy

zobowiązani są również do dbałości o nawierzchnie dróg, przejść, boisk i korytarzy szkolnych. Szczególnie te ostatnie powinny być pod szczególnym nadzorem dyrektora, ponieważ to właśnie na korytarzach dochodzi najczęściej do wypadków. Przepisy dotyczące bezpieczeństwa w szkole regulują także zasady korzystania ze sprzętu znajdującego się w klasach, pracowniach, laboratoriach i salach gimnastycznych. Dokładnie określone są oczekiwania wobec nauczycieli wychowania fizycznego, którzy szczególnie zobowiązani są do dbania o bezpieczeństwo uczniów podczas zajęć w salach gimnastycznych, na boiskach, jak również podczas zawodów sportowych. Ustawodawca zwraca szczególną uwagę na umiejętności nauczycieli w zakresie udzielania pierwszej pomocy w sytuacji zagrożenia zdrowia i życia uczniów. Nasz ośrodek od wielu już lat szkoli nauczycieli, wyposażając ich w umiejętności potrzebne podczas udzielania pomocy osobie poszkodowanej. W zajęciach warsztatowych uczestniczą pojedynczy nauczyciele, a także całe rady pedagogiczne - osoby, które dostrzegają konieczność doskonalenia posiadanych umiejętności w tym zakresie. Bezpieczeństwo w szkole i placówce oświatowej to także edukacja w zakresie zachowań bezpiecznych nie tylko w szkole czy w domu, ale to również uczenie zachowań sprzyjających zdrowemu stylowi życia. Edukacja zdrowotna to działania na rzecz „kształtowania u uczniów umiejętności dbałości o zdrowie własne i innych”. Stała się ona „ważnym zadaniem szkoły”, realizowanym na wielu przedmiotach, o czym czytamy w preambule podstawy programowej dla szkół podstawowych i gimnazjów. Szkoły podejmują wiele działań, które wzbogacają uczniów w wiedzę i umiejętności dotyczące zdrowego stylu życia, zachowań zdrowotnych, umiejętnego radzenia sobie ze stresem, racjonalnego odżywiania, dbałości o higienę, jak również znaczenia aktywności fizycznej w życiu każdego człowieka. Dominującymi metodami nauczania we współczesnej edukacji zdrowotnej powinny być metody aktywizujące, dzięki którym tworzone są warunki do samodzielnego uczenia się.

KPCEN we Włocławku, wychodząc naprzeciw takim potrzebom, organizuje warsztaty dla nauczycieli realizujących zagadnienia edukacji zdrowotnej, przybliża zainteresowanym możliwości wykorzystania metod aktywizujących podczas zajęć. Biorąc udział w wielu akcjach promujących zdrowe, racjonalne żywienie czy aktywność fizyczną, nauczyciele realizujący tematykę zdrowotną nie powinni zapominać o konieczności kształtowania umiejętności społecznych i osobistych uczniów, które umożliwią im dobre przygotowanie do wyzwań i zadań w życiu codziennym, wzmocnią poczucie własnej wartości i wiarę w swoje możliwości. Istotną pomocą dla nauczycieli w kształtowaniu tych umiejętności jest szereg programów profilaktycznych rekomendowanych przez Ośrodek Rozwoju Edukacji, które pozwalają na skuteczną realizację treści dotyczących edukacji zdrowotnej. Tworzenie pozytywnego klimatu i atmosfery w szkole sprzyja wszechstronnemu rozwojowi wychowanków, a wdrażanie uczniów do rozwiązywania konfliktów bez użycia przemocy pomaga w niwelowaniu zachowań agresywnych i kształtowaniu postawy zrozumienia i życzliwości wobec innych. Realizując działania dotyczące bezpieczeństwa i zachowań zdrowotnych w szkole, nie można zapominać o konieczności ścisłej

współpracy ze środowiskiem rodzinnym i lokalnym, ponieważ skuteczność podejmowanych działań na rzecz zdrowia zależy od dobrego współdziałania z rodzicami uczniów i instytucjami, które mogą wspomóc szkołę w tych działaniach. Pozyskiwanie osób znaczących w społeczności lokalnej dla prowadzonych przez szkołę działań powinno jeszcze bardziej wzmocnić skuteczność jej oddziaływań.

Działania szkół i placówek na rzecz bezpieczeństwa i zdrowia uczniów powinny skupiać się więc zarówno na organizacji bezpiecznego otoczenia, zgodnie z obowiązującymi przepisami w tym zakresie, jak również dbałości o budowanie pozytywnego klimatu w szkole. Bowiern poczucie bezpieczeństwa wewnętrznego rzutuje na funkcjonowanie człowieka, kreowanie szczęśliwych relacji, a także na osiąganie sukcesów i trwałych osiągnięć, co pozwala na prowadzenie udanego życia.

Bibliografia

1. Białek E.D., *Edukacja zdrowotna w praktyce*, Instytut Psychosyntezy, Warszawa 2011
2. Ministerstwo Edukacji Narodowej, (2009), *Podstawa programowa z komentarzami. Wychowanie fizyczne i edukacja dla bezpieczeństwa w szkole podstawowej, gimnazjum i liceum*, t.8.
3. Woynarowska B., *Edukacja zdrowotna. Podręcznik akademicki*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2010

Aleksandra Łuniewska
KPCEN we Włocławku

Zapewnijmy uczniom bezpieczeństwo – prawne podstawy bezpieczeństwa w szkole

*Jeżeli najbardziej niewinne i bezbronne dziecko
nie może czuć się bezpiecznie w jakimś społeczeństwie,
wówczas już nikt bezpiecznie czuć się w nim nie może!*
Ks. Stefan Wyszyński

„Bezpieczeństwo to stan, który daje poczucie pewności istnienia i gwarancje jego zachowania oraz szanse na doskonalenie. Jest to jedna z podstawowych potrzeb człowieka.” Już z definicji bezpieczeństwa wynika ogromne znaczenie tej problematyki w życiu człowieka. Młody człowiek - uczeń - na każdym etapie edukacyjnym musi mieć spełnioną tę potrzebę, aby można było mówić o jego pełnym, niezaburzonym i efektywnym rozwoju. Zagadnienia szeroko pojętego bezpieczeństwa w szkole są unormowane wieloma aktami prawnymi. Często nie znamy podstaw prawnych regulujących działania

podejmowane przez wszystkich członków społeczności szkolnej w tym zakresie. Nie zdajemy sobie sprawy z ogromu odpowiedzialności, która z tych aktów wynika. Może zatem warto byłoby pochylić się nad nimi i zwrócić uwagę, jak szczegółowe są to zapisy i w jak dokładny sposób regulują nasze postępowanie czy jakich działań od nas, dyrektorów szkół i nauczycieli, wymagają.

Analizując Ustawę z dnia 7 września 1991 r. o Systemie Oświaty (DZ. U. z 2004 r. nr 256, poz. 2572 z późniejszymi zmianami), już w Artykule 1. możemy przeczytać: *System oświaty zapewnia w szczególności: (...)*

10) utrzymywanie bezpiecznych i higienicznych warunków nauki, wychowania i opieki w szkołach i placówkach (...)

16) upowszechnianie wśród dzieci i młodzieży wiedzy o bezpieczeństwie oraz kształtowanie właściwych postaw wobec zagrożeń i sytuacji nadzwyczajnych.

Z kolei w Artykule 4. widnieje zapis: *Nauczyciel w swoich działaniach dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych ma obowiązek kierowania się dobrem uczniów, troską o ich zdrowie, postawę moralną i obywatelską z poszanowaniem godności osobistej ucznia.*”, natomiast w Artykule 33. ust. 2 czytamy: (...) nadzorowi pedagogicznemu podlega w szczególności: (...) 7) zapewnienie uczniom bezpiecznych i higienicznych warunków nauki, wychowania i opieki. Artykuł 5. zwraca uwagę na obowiązki organu prowadzącego w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa uczniom i wychowankom: *Do zadań organu prowadzącego szkołę lub placówkę należy w szczególności: 1) zapewnienie warunków działania szkoły lub placówki, w tym bezpiecznych i higienicznych warunków nauki, wychowania i opieki (...).*

Zajrzyjmy teraz do Ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta nauczyciela (Dz. U. z 2014 r. poz. 191). Tu również już w pierwszych jej artykułach jesteśmy zobowiązani jako nauczyciele do zapewnienia bezpieczeństwa uczniom: *Nauczyciel obowiązany jest rzetelnie realizować zadania związane z powierzonym mu stanowiskiem oraz podstawowymi funkcjami szkoły: dydaktyczną, wychowawczą i opiekuńczą, w tym zadania związane z zapewnieniem bezpieczeństwa uczniom w czasie zajęć organizowanych przez szkołę (...)*

To tylko fragment przepisu zawartego w Artykule 6. Karty nauczyciela. Warto znać całą jego treść, ponieważ niedopełnienie obowiązków w nim wymienionych jest zagrożone odpowiedzialnością dyscyplinarną - zgodnie z art. 75. Karty nauczyciela 1. *Nauczyciele podlegają odpowiedzialności dyscyplinarnej za uchybienia godności zawodu nauczyciela lub obowiązkom, o których mowa w art. 6. Artykuł 7.* zawiera z kolei istotne obowiązki dyrektora szkoły w tym zakresie: *Dyrektor sprawuje opiekę nad dziećmi i młodzieżą uczącą się w szkole. 2. Dyrektor szkoły odpowiedzialny jest w szczególności za: (...) 6) zapewnienie bezpieczeństwa uczniom i nauczycielom w czasie zajęć organizowanych przez szkołę.*

Takie ujęcie sprawy w dwóch najważniejszych aktach prawnych regulujących funkcjonowanie oświaty w Polsce zwraca uwagę na fakt, jak wielkie znaczenie ustawodawcy przywiązują do spraw bezpieczeństwa. Nie może być inaczej, ponieważ dbanie o bezpieczeństwo uczniów w sytuacji obowiązkowego nauczania do osiemnastego roku życia, wynikającego z przepisów prawa, to wywiązywanie się z gwarancji dbania o podstawowe prawo człowieka w państwie demokratycznym.

Wiemy już, że zapewnienie bezpieczeństwa uczniom jest naszym nie tylko moralnym, ale i prawnym obowiązkiem. Abyśmy wiedzieli, jak wypełnić zapisy zawarte w ustawach zgodnie z artykułem 95a Ustawy o Systemie Oświaty: *Minister właściwy do spraw oświaty i wychowania, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw pracy, określi, w drodze rozporządzenia, ogólne przepisy bezpieczeństwa i higieny obowiązujące w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach, z uwzględnieniem w szczególności warunków pracy i nauki w czasie pobytu w szkole, w tym w warsztatach, laboratoriach i pracowniach szkolnych oraz w czasie zajęć z wychowania fizycznego, w czasie zawodów sportowych i wycieczek turystycznych oraz postępowanie w sprawach wypadków uczniów.*

W oparciu o ten zapis zostało opublikowane Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach (Dz. U. z 2003 r. nr 6 poz. 69 z późniejszymi zmianami). Oczywiście wydaje się fakt, że treść tego rozporządzenia jest wszystkim doskonale znana. To bezwzględnie absolutny alfabet czynności, które należy wykonywać, aby zapewnić bezpieczeństwo w szkole na podstawowym poziomie. Musimy mieć świadomość, że jest to w zasadzie niezbędne minimum!

Skoro mowa o rozporządzeniu o bezpieczeństwie, to może warto byłoby pozostać przy nim chwilę i przyjrzeć się jego zapisom. Postaram się wyszukać w jego treści najistotniejsze zadania do wykonania, które ciążyą na dyrektorze szkoły i nauczycielach. A jest ich niemało!

Już na początku czytamy, że: § 2. *Dyrektor zapewnia bezpieczne i higieniczne warunki pobytu w szkole lub placówce, a także bezpieczne i higieniczne warunki uczestnictwa w zajęciach organizowanych przez szkołę lub placówkę poza obiektami należącymi do tych jednostek.*

Kolejne paragrafy również zawierają bardzo istotne informacje dotyczące zasad i sposobów zapewnienia bezpieczeństwa uczniów. I tak kolejno:

§ 3. 1. *Dyrektor, co najmniej raz w roku, dokonuje kontroli zapewniania bezpiecznych i higienicznych warunków korzystania z obiektów należących do szkoły lub placówki, w tym bezpiecznych i higienicznych warunków nauki, oraz określa kierunki ich poprawy.*

§ 4. *Plan zajęć dydaktyczno-wychowawczych powinien uwzględniać potrzebę równomiernego obciążenia zajęciami w poszczególnych dniach tygodnia.*

§ 12. *Pomieszczenia, w których odbywają się zajęcia, wietrzy się w czasie każdej przerwy, a w razie potrzeby także w czasie zajęć.*

§ 13. *Niedopuszczalne jest prowadzenie jakichkolwiek zajęć bez nadzoru upoważnionej do tego osoby.*

§ 14. 1. *Przerwy w zajęciach uczniowie spędzają pod nadzorem nauczyciela.*

2. *Jeżeli pozwalają na to warunki atmosferyczne, umożliwia się uczniom przebywanie w czasie przerwy w zajęciach na świeżym powietrzu.*

§ 17. 1. W pomieszczeniach, w których odbywają się zajęcia, zapewnia się temperaturę co najmniej 18°C. 2. Jeżeli nie jest możliwe zapewnienie temperatury, o której mowa w ust. 1, dyrektor zawiesza zajęcia na czas oznaczony, powiadamiając o tym organ prowadzący.

§ 18. Dyrektor za zgodą organu prowadzącego może zawiesić zajęcia na czas oznaczony, jeżeli:

1) temperatura zewnętrzna mierzona o godz. 21.00 w dwóch kolejnych dniach poprzedzających zawieszenie zajęć wynosi -15°C lub jest niższa.

2) wystąpiły na danym terenie zdarzenia, które mogą zagrozić zdrowiu uczniów.

§ 30. W czasie zawodów sportowych organizowanych przez szkołę lub placówkę uczniowie nie mogą pozostawać bez opieki osób do tego upoważnionych.

§ 31. 1. Stopień trudności i intensywności ćwiczeń dostosowuje się do aktualnej sprawności fizycznej i wydolności ćwiczących.

2. Uczestnika zajęć uskarżającego się na dolegliwości zdrowotne zwalnia się w danym dniu z wykonywania planowanych ćwiczeń, informując o tym jego rodziców (opiekunów).

3. Ćwiczenia są prowadzone z zastosowaniem metod i urządzeń zapewniających pełne bezpieczeństwo ćwiczących.

4. Bramki i kosze do gry oraz inne urządzenia, których przemieszczenie się może stanowić zagrożenie dla zdrowia ćwiczących, są mocowane na stałe.

5. Stan techniczny urządzeń i sprzętu sportowego jest sprawdzany przed każdymi zajęciami.

6. W salach i na boiskach oraz w miejscach przeznaczonych do uprawiania ćwiczeń fizycznych, gier i zabaw umieszcza się tablice informacyjne określające zasady bezpiecznego użytkowania urządzeń i sprzętu sportowego.

7. Prowadzący zajęcia zapoznaje osoby biorące w nich udział z zasadami bezpiecznego wykonywania ćwiczeń oraz uczestniczenia w grach i zabawach.

§ 32. 1. Przy organizacji zajęć, imprez i wycieczek poza terenem szkoły lub placówki liczbę opiekunów oraz sposób zorganizowania opieki ustala się, uwzględniając wiek, stopień rozwoju psychofizycznego, stan zdrowia i ewentualną niepełnosprawność osób powierzonych opiece szkoły lub placówki, a także specyfikę zajęć, imprez i wycieczek oraz warunki, w jakich będą się one odbywać.

2. Kryteria, o których mowa w ust. 1, uwzględnia się również przy ustalaniu programu zajęć, imprez i wycieczek.

§ 33. 1. Opiekun wycieczki sprawdza stan liczbowy jej uczestników przed wyruszeniem z każdego miejsca pobytu, w czasie zwiedzania, przejazdu oraz po przybyciu do punktu docelowego.

2. Niedopuszczalne jest realizowanie wycieczek podczas burzy, śnieżyicy i gołoledzi.

To tylko niektóre z zapisów wspomnianego rozporządzenia. Czyż nie jest to swoisty ALFABET zasad postępowania, aby i uczniowie, i nauczyciele czuli się

bezpiecznie. Jeżeli wszyscy postępowalibyśmy według tych przepisów, to ilość niebezpiecznych zdarzeń czy wypadków z pewnością ograniczona byłaby do minimum, a nasze poczucie bezpieczeństwa byłoby zdecydowanie większe. A o to chyba właśnie chodzi.

Jakie inne akty prawne regulują problematykę szeroko pojętego bezpieczeństwa w szkole? Nie wystarczyłoby miejsca w całym numerze czasopisma na ich omówienie i zwrócenie uwagi na najważniejsze zapisy. Pozwolę sobie w tym miejscu tylko wymienić według mnie najważniejsze z nich i pozostawić czytelnikom ustosunkowanie się do ich treści i uznanie ich ważności. Poza wspomnianymi powyżej:

W zakresie opieki nad uczniami w czasie zajęć i dyżurów:

1. Ustawa z 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (tekst jedn.: Dz. U. z 2012 r., poz. 788)

2. Ustawa z 7 lipca 1994 r. - Prawo budowlane (tekst jedn.: Dz. U. z 2010 r. nr 243, poz. 1623)

3. Ustawa z 8 września 2006 r. o Państwowym Ratownictwie Medycznym (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r., poz. 757)

4. Rozporządzenie Ministra Edukacji i Sportu z dnia 21 maja 2001 r. w sprawie ramowych statutów publicznego przedszkola oraz publicznych szkół (Dz. U. z 2001 r., Nr 61, poz. 624, z późn. zm.).

W zakresie opieki nad uczniami podczas wycieczek szkolnych:

1. Ustawa Prawo o ruchu drogowym (tekst jedn.: Dz. U. z 2012 r., poz. 1137)

2. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z 8 listopada 2001 r. w sprawie warunków i sposobu organizowania przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki krajoznawstwa i turystyki. (Dz. U. z 2001 r. nr 135, poz. 1516)

3. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 21 stycznia 1997 r. w sprawie warunków, jakie muszą spełniać organizatorzy wypoczynku dla dzieci i młodzieży szkolnej, a także zasad jego organizowania i nadzorowania. (Dz. U. z 1997 r. nr 12, poz. 67).

W zakresie zapobiegania agresji i przemocy w szkole:

1. Ustawa z 20 maja 1971 r. - Kodeks wykroczeń (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r., poz. 482 z późniejszymi zmianami)

2. Ustawa z 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (tekst jedn.: Dz. U. z 2012 r., poz. 788 z późniejszymi zmianami)

3. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 7 października 2009 r. w sprawie nadzoru pedagogicznego (Dz. U. z 2009 r. nr 168, poz. 1324 z późniejszymi zmianami).

W zakresie działań podejmowanych w związku z wypadkami w szkole:

1. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 1 lipca 2009 r. w sprawie ustalania okoliczności i przyczyn wypadków przy pracy (Dz. U. z 2009 r. nr 105, poz. 870).

W zakresie szeroko pojętego bhp w szkole:

1. Ustawa z 24 sierpnia 1991 r. o Państwowej Straży Pożarnej (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r., poz. 1340)
2. Ustawa z 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej. (tekst. jedn.: Dz. U. z 2009 r. nr 178, poz. 1380 z późn. zm.)
3. Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z 27 lipca 2004 r. w sprawie szkolenia w dziedzinie bezpieczeństwa i higieny pracy (Dz. U. z 2004 r. nr 180, poz. 1860 z późn. zm.)
4. Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 26 września 1997 r. w sprawie ogólnych przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy (Dz. U. z 2003 r. nr 169, poz. 1650 z późn. zm.).

To ogromna ilość przepisów, które warto byłoby znać. Ale najważniejsze jest odpowiedzialne i konsekwentne podejmowanie rozsądnych działań, które

bezwzględnie muszą zapewnić bezpieczeństwo naszym podopiecznym i nam.

A na zakończenie chwila refleksji:

Bez zrozumienia, poczucia bezpieczeństwa i akceptacji. Uśmiechu co dzień rano i pocatunku w deszczu. Bez nierealnych marzeń i realnych planów. Bez kubka malinowej herbaty przy kominku i bajki na dobranoc przed snem. Księżyc schowanego za chmurą i obdarzonych przez buty pięt. Bez tego wszystkiego nie ma nas.

(autor nieznany)

Bibliografia:

1. Elżbieta Walkiewicz, *Odpowiedzialność prawna pracowników szkoły za zapewnianie bezpieczeństwa uczniów*, Opracowanie ORE
  2. Ustawa o Systemie Oświaty (DZ. U. z 2004 r. nr 256, poz. 2572 z późniejszymi zmianami)
  3. Ustawa z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta nauczyciela (Dz. U. z 2006 r. Nr 97, poz. 674 z późniejszymi zmianami)
  4. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach (Dz. U. z 2003. Nr 6, poz. 69 z późniejszymi zmianami)
- <http://www.portaloswiatowy.pl/akty-prawne/bezpieczenstwo-w-szkole>

Dariusz Sitkowski
KPCEN w Bydgoszczy

O edukacji zdrowotnej – zasłyszane...

Z pewnością każdemu trenerowi czy nauczycielowi wychowania fizycznego zdarzyło się usłyszeć przy rozmaitych okazjach, czy od kogoś z rodziny, czy też od jakiegoś znajomego, pytanie: Możesz mi powiedzieć, jak zrzucić kilka kilogramów?

Dla osoby związanej ze sportem nie jest problemem udzielenie odpowiedzi. Zwykle zainteresowany wysłucha chętnie wskazań dotyczących dawki ruchu, którą powinien zastosować, wraz z uwagami dotyczącymi odpowiedniej diety. Czy porady zostaną wcielone w życie, to już inna historia... Jednak to przykładowe pytanie kryje w sobie dość poważny problem. Mianowicie, czy aby każdy dorosły człowiek nie powinien być wyposażony w tak podstawowe informacje po ukończeniu edukacji? Czy fakt, że tak nie jest, to nie kiepski wynik swego rodzaju ewaluacji pracy nauczycieli wychowania fizycznego, która ma miejsce jakiś czas po opuszczeniu murów szkolnych? Moim zdaniem tak właśnie jest.

Aby ta sytuacja się zmieniła, nowa podstawa programowa narzuca na nas obowiązek wyposażenia uczniów

we wspomniane wiadomości i niezbędne umiejętności. Pozwolę sobie zacytować zestaw celów przewidzianych do osiągnięcia na czwartym etapie edukacyjnym¹:

Przygotowanie do aktywności fizycznej przez całe życie oraz ochrona i doskonalenie zdrowia własnego oraz innych, w szczególności:

- 1) *uświadomienie potrzeby aktywności fizycznej przez całe życie*
- 2) *stosowanie w życiu codziennym zasad prozdrowotnego stylu życia*
- 3) *działanie jako krytyczny konsument (odbiorca) sportu*
- 4) *umiejętności sprzyjające zapobieganiu chorobom i doskonaleniu zdrowia fizycznego, psychicznego i społecznego.*

No właśnie... Czy nasi uczniowie zostaną przez nas przygotowani do całonocnej aktywności fizycznej?

¹ Podstawa programowa z komentarzami, Tom 8, Wychowanie fizyczne i edukacja dla bezpieczeństwa w szkole podstawowej, gimnazjum liceum, Warszawa 2009

nej? Czy mamy okazję, by przekazać im niezbędną ilość wiadomości dotyczących ich zdrowia?

Czasem mam wątpliwości. Jakże jest ich źródło? Cóż, w rozmowach z nauczycielami niejednokrotnie słyszałem: *Zamiast dać dzieciakom ćwiczyć, znowu zamykamy ich w salach lekcyjnych. Oni wolą ćwiczyć!*

Nie trudno się domyślić, że mowa o edukacji zdrowotnej. Tak przywykliśmy do faktu, że realizacja zadań wychowania fizycznego odbywa się na sali gimnastycznej, boisku szkolnym lub w terenie, że trudno jeszcze do obecnej chwili (np. w gimnazjach od pięciu lat...) wielu nauczycielom pogodzić się z tym, że w przypadku edukacji zdrowotnej jest inaczej. Niestety z tego powodu realizacja zadań stawianych przed tą wyodrębnioną częścią podstawy programowej kuleje. A właśnie podczas tych zajęć nauczyciel ma okazję do przekazania niesłyszanej istotnych dla uczniów w ich dalszym, dorosłym życiu wiadomości. Tych właśnie, które umożliwią sensowne, prawidłowe dbanie o własne zdrowie i zdrowie członków rodziny.

Wydaje się, że oprócz niedostrzegania potencjału tejże edukacji, powtarzania przytoczonego wyżej wobec niej zarzutu, istnieje jeszcze kilka utrudniających jej poprawne wprowadzanie elementów.

Po pierwsze, nauczyciele wciąż czują się słabo przygotowani do prowadzenia edukacji zdrowotnej. Często odczuwają brak wiadomości o charakterze medycznym. Tu chciałbym ich uspokoić – nauczyciel ma być „towarzyszem” w poszukiwaniu rozwiązań dla omawianych problemów, ma prawo powiedzieć swoim uczniom: *Nie wiem, musimy znaleźć rozwiązanie wspólnie*. Wręcz nie jest wskazanym, żeby występował w charakterze wszechwiedzącego autorytetu.

Poza tym na stronach WWW Ośrodka Rozwoju Edukacji znajduje się duża liczba różnego rodzaju materiałów, poradników, które mogą stanowić doskonałe wsparcie w omawianiu wielu zagadnień. Wydaje się zatem, że problem poczucia nieprzygotowania do prowadzenia edukacji zdrowotnej jest do pokonania przy chęci ze strony nauczyciela.

Po drugie, podejmowane są próby realizacji edukacji zdrowotnej na lekcjach prowadzonych w salach gimnastycznych. Jest to najgorszy sposób z możliwych do przyjęcia. Opisany jest w „Komentarzu do podstawy programowej przedmiotu wychowanie fizyczne” jako „nieprawidłowy”². Wspominam o tym, ponieważ zdarzają się przypadki mylnego interpretowania odpowiedzi MEN na pytanie Prezesa Ogólnopolskiego Stowarzyszenia Kadry Kierowniczej Oświaty dotyczące dopuszczalnych form realizacji obowiązkowych zajęć wychowania fizycznego, w której to czytamy: „Zgodnie z zalecanymi warunkami i sposobem realizacji podstawy programowej kształcenia ogólnego z przedmiotu wychowanie fizyczne zajęcia wychowania fizycznego nie mogą być prowadzone w sali lekcyjnej.

Mogą być one realizowane jedynie w sali sportowej, gimnastycznej, na boisku szkolnym lub innym obiekcie sportowym, do którego szkoła ma dostęp”³.

Niektórzy nauczyciele przenieśli ten zapis na zajęcia edukacji zdrowotnej, nie bacząc na to, że w tychże samych „zaleceniach i warunkach do realizacji podstawy programowej...” zawarte zostały wskazówki do najbardziej efektywnego sposobu jej realizacji. W skrócie mówiąc, zajęcia powinny odbywać się w sali lekcyjnej, w której możliwe jest dowolne ustawianie ławek, co pozwoli na pracę grupową. W jednym z poradników wydanych przez ORE wymienione zostały również metody aktywizujące, które powinny być najczęściej stosowane przez nauczycieli. Należą do nich: dyskusja, wchodzenie w rolę, analizowanie i rozwiązywanie problemów, uczenie się w małych zespołach, projekt, stacje zadaniowe, portfolio (teczka), wizualizacja.

Wskazanie tych metod jednoznacznie podkreśla sensowność zalecenia prowadzenia edukacji zdrowotnej w sali lekcyjnej.

Po trzecie, fakt, że na realizację edukacji zdrowotnej nie została ostatecznie przeznaczona określona liczba godzin (pierwotnie miało ich być 30, ostatecznie jednak zrezygnowano z jej określenia), powoduje, że czasem realizowanych jest ich znikoma liczba, a szereg treści zawartych w tym bloku podstawy programowej zostaje pominięty.

Faktem jest, że blok edukacja zdrowotna jest jedynym, w którym nie jest konieczne przekazanie wszystkich treści z wymienionych w podstawie programowej – istnieje możliwość ich zmiany po przeprowadzeniu diagnozy potrzeb uczniów. Nie jest to jednak upoważnieniem do radykalnego ograniczenia liczby godzin zajęć. Powinno ich być około 30 i według mnie taka ich liczba umożliwia przekazanie uczniom informacji, które na zajęciach ruchowych w sali gimnastycznej będą omawiane jedynie częściowo.

Pragnę podkreślić znaczenie wiadomości przekazywanych naszym uczniom. Tak, właśnie wiadomości. O umiejętności jestem spokojny, w tej materii w salach gimnastycznych od zawsze dużo się działo. Jednak umiejętności bez wsparcia odpowiednim zasobem informacji, które pozwolą świadomie je wykorzystywać na przestrzeni całego życia, szybko mogą okazać się czymś bardzo ulotnym, a to z kolei może spowodować, że nasz uczeń, spotykając kogoś związanego z nauczaniem wychowania fizycznego zapyta: *Możesz mi powiedzieć, jak mam zrzucić kilka kilogramów?* Rozwiązaniem tego problemu będzie poważne podejście do realizacji edukacji zdrowotnej w taki sposób, jak postulują to twórcy podstawy programowej. Wtedy nieformalna ewaluacja pracy nauczycieli wychowania fizycznego wypadnie naprawdę zadawalająco.

² Patrz: Tom 8, s.63

³ MINISTER EDUKACJI NARODOWEJ DKOW-WOKW-AS-043/52/11, Warszawa, 2011-08-02

Droga ku zdrowiu

Jaką drogą powinien podążać człowiek w XXI wieku, aby żyć długo, bez chorób i otyłości, które są plagą naszych czasów? To pytanie zapewne zadaje sobie nie jeden z nas. Odpowiedź powinni znać zarówno dorośli, jak i ich wychowankowie.

Żyjemy w dobie szybkiego rozwoju wszystkich dziedzin życia. Wciąż brakuje nam czasu. Szukamy szybkich, prostych i gotowych rozwiązań. Szybko pracujemy, podróżujemy, szybko jemy i odpoczywamy. Używamy coraz więcej żywności głęboko przetworzonej, trwałej, ładnie opakowanej. Ale czy szybciej znaczy zdrowiej? Niestety przy pomocy wielkoprzemysłowych technologii produkcji żywności nie można wyprodukować tradycyjnych produktów o specyficznym smaku i innych niepowtarzalnych cechach pamiętanych z dzieciństwa lub znanych z opowieści. Współczesny człowiek spożywa coraz więcej żywności przetworzonej, zawierającej ogrom konserwantów, toksyn, wolnych rodników, dodatków syntetycznych. Czym to skutkuje? Otóż Światowa Organizacja Zdrowia (WHO) wyróżnia tzw. choroby dietozależne, do których zalicza się te powstałe wskutek błędów żywieniowych. Do grona tych chorób należą m. in. niedomagania układu sercowo-naczyniowego, cukrzyca typu II, nadciśnienie, otyłość, niektóre nowotwory, osteoporoza, alergie, zaburzenia hormonalne.

Ponadto co jakiś czas pojawiają się w prasie szokujące nas doniesienia o tym, że obecnie ciała ludzkie są tak skutecznie za życia konserwowane, iż po śmierci ulegają rozkładowi dużo wolniej niż jeszcze kilkadziesiąt lat temu. Natomiast mleko współczesnych matek jest zanieczyszczone do tego stopnia, że gdyby przebadano je w celu komercyjnym, nie zostałoby dopuszczone do sprzedaży. Jeśli zaś matka odżywia się w sposób naturalny, tj. zdrowy, to jej mleko też takie będzie.

Zdrowe odżywianie oznacza eliminację z naszego jadłospisu: cukru, mąki i wyrobów mącznych, tłustego mięsa (wieprzowiny), tłustego mleka, wszelkich serów, fast foodów (tłuszczu i oczyszczonej soli), słodczy (cukru i tłuszczu), słodkich napojów gazowanych. Także wszystkich produktów wysoce przetworzonych z dużą zawartością konserwantów, polepszaczy, sztucznych barwników, które zawarte są np. w wędlinach. Zazwyczaj zawierają one 30 dag mięsa w 100 dag wyrobu finalnego, resztę stanowią azotany, azotyny, fosforany i cała paleta różnych dodatków. Wykluczyć powinno się też tłuszcze typu trans, które podwyższają poziom

złego cholesterolu LDL, a obniżają HDL. Występują one w margarynach, ciastkach i innych wyrobach cukierniczych. Używane są one też do smażenia.

Zalecane jest, aby każdego dnia dostarczać organizmowi:

- wartościowego białka (ryby, owoce morza, chude mięso, warzywa strączkowe i ryż)
- tłuszczów (ryby, owoce morza, chude mięso, jaja, orzechy, oleje roślinne, np. winogronowy, słonecznikowy, lniany, oliwa z oliwek)
- węglowodanów (warzywa strączkowe, różne inne warzywa, kasze, ryż, owoce; jeśli makaron to tylko z pszenicy durum)
- witamin i składników mineralnych oraz błonnika i wody (wszystkie warzywa i owoce).

Bardziej szczegółowe zasady prawidłowego odżywiania zawarte są w „Poradniku żywieniowym człowieka w XXI wieku” Instytutu naukowo-badawczego im. Prof. Ryszarda Lorenc w Krakowie, który szczerze polecam.

Zwracamy również uwagę na pochodzenie produktów, sposób uprawy roślin czy sposób hodowli zwierząt, gdyż ma to duże znaczenie dla końcowego produktu. Szukajmy właścicieli małych, lokalnych gospodarstw. Pytajmy, czy stosują nawozy sztuczne i zabójcze (nie tylko dla szkodników) środki ochrony roślin.

Kupujemy produkty ekologiczne, róbmy przetwory na zimę, nie słuchajmy reklam. Kierujmy się zdrowym rozsądkiem, zaufajmy swojej intuicji. Zastanówmy się, co jadł nasz dziadek, pradziadek, co jadła babcia, prababcia... Zarażajmy swoje środowisko ideą zdrowego żywienia. Im większe będzie zapotrzebowanie na zdrowe produkty, tym większa stanie się oferta w konkurencyjnej cenie. Pojedyncze zachowania konsumenckie mogą realnie wpłynąć na producentów żywności. Świadczą o tym chociażby pojawiające się coraz częściej powszechne napisy na etykietach „bez konserwantów”, „bez glutaminianu sodu”, „nie zawiera sztucznych barwników”. Na rynku pojawia się też coraz więcej sklepów z żywnością ekologiczną oraz stoisk z tradycyjną żywnością – to dobry znak. Rośnie świadomość społeczna, coraz większe zapotrzebowanie na PRAWDZIWĄ ŻYWNOŚĆ.

Budzi to we mnie, świadomym konsumentem, radość i nadzieję. Dbajmy o nasze środowisko, eliminujmy „chemię” wszędzie, gdzie tylko to możliwe.

Droga ku zdrowiu to, oprócz właściwego odżywiania się, ruch. Powszechnie znane jest powiedzenie: „Ruch to życie i zdrowie”. Ćwiczenia fizyczne są niezwykle istot-

ne w celu zachowania zdrowia zarówno fizycznego, jak i sprawności intelektualnej. Nasi przodkowie, aby przetrwać, musieli być sprawni fizycznie i zdrowi. Człowiek jest nadal przystosowany do życia zgodnie z naturą, która nie może obejść się bez odpowiedniej dawki ruchu. Negatywnymi skutkami siedzącego trybu życia są: nadwaga,

choroby stawów i układu krążenia. Aby temu przeciwdziałać powinniśmy regularnie wykonywać umiarkowane ćwiczenia fizyczne, zgodnie z naszymi upodobaniami.

Postaramy się także z naszego życia na stałe wyeliminować stres. Niech w naszych sercach zagoszcza optymizm i uśmiech.

Lucyna Mazur, Dominika Warska
ZSMEiE w Toruniu

Jedziemy na wycieczkę

Jednym z elementów pracy dydaktyczno-wychowawczej szkoły jest organizacja i przeprowadzenie wycieczek, podczas których na nauczyciela spoczywa obowiązek zapewnienia uczniom bezpieczeństwa. Jest to rzecz niezwykle istotna i trudna.

Jak pokazuje praktyka życia szkolnego, przyczyny wypadków są często sumą niekorzystnych okoliczności (burze, słaba widoczność, śliskie podłoże, ukąszenia, zatrucia, poparzenia, zabłądzenie). Jednak głównym ich powodem jest nieprzestrzeganie zasad bezpieczeństwa. Pod tym względem podstawowe przyczyny wypadków to: brak znajomości lub lekceważenie przepisów prowadzenia wycieczek, zbyt liczne grupy turystyczne, niedostateczna opieka dorosłych, brak dyscypliny, lekceważenie niebezpieczeństwa, nieuwaga, przecenianie swych możliwości, zmęczenie.

Zadania i obowiązki szkoły związane z zapewnieniem uczniom bezpieczeństwa regulowane są przez przepisy prawa: oświatowego, karnego, cywilnego, administracyjnego i pracy. Podstawowymi aktami prawnymi, które regulują działalność turystyczno-krajoznawczą w szkole są:

- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z 8 listopada 2001 roku w sprawie warunków i sposobu organizowania przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki krajoznawstwa i turystyki
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych, niepublicznych szkołach i placówkach z dnia 31 grudnia 2002 roku
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 26 maja 1997 roku w sprawie określenia warunków bezpieczeństwa osób przebywających w górach, pływających, kąpiących się i uprawiających sporty wodne.

W rozporządzeniu z 2002 roku wyraźnie zostało określone, że szkoły są zobligowane do rozwoju działalności turystyczno-krajoznawczej. Poza tym dokument ten jasno mówi, że na organizatorach wycieczek spoczywa obowiązek zapewnienia opieki i bezpieczeństwa wszystkim uczestnikom wycieczek. Każda wycieczka musi mieć kierownika, a w miarę potrzeby także opiekuna lub opiekunów. Na kierowniku spoczywa odpowiedzialność za zdrowie i bezpieczeństwo uczniów, dlatego może nim być wyłącznie osoba pełnoletnia, posiadająca odpowiednie kwalifikacje.

Do obowiązków kierownika należy (zgodnie z § 9 ust. 1 oraz § 12 Rozporządzenia MENiS):

- opracowanie planu i harmonogramu wycieczki oraz wypełnienie karty wycieczki, zapewnienie warunków realizacji programu
- opracowanie regulaminu i zapoznanie z nim każdego jej uczestnika
- zapoznanie z zasadami bezpieczeństwa i ich bieżąca kontrola
- określenie zadań dla opiekuna wycieczki
- określenie wymagań, dotyczących sprzętu i wyposażenia uczestników wycieczki oraz dopilnowanie, aby wszyscy uczestnicy zaopatrzeni byli w odpowiedni sprzęt i ekwipunek
- organizacja transportu, wyżywienia i noclegów
- dokonanie podziału zadań między uczestników imprezy
- dysponowanie środkami finansowymi przeznaczonymi na wycieczkę
- ocena wycieczki wspólnie z jej uczestnikami oraz sporządzenie sprawozdania merytorycznego i finansowego.

Obowiązki opiekuna wyglądają podobnie. Ma współdziałać z kierownikiem w zakresie realizacji

programu i harmonogramu wycieczki, przestrzegać zasad dyscypliny, a przede wszystkim dbać o bezpieczeństwo uczniów.

Kierownik i opiekun wycieczki podpisują oświadczenie o zapoznaniu się z przepisami bezpieczeństwa oraz zobowiązują się do ich przestrzegania. Z kolei na nauczycielach spoczywa obowiązek zapoznania uczniów z zasadami bezpieczeństwa. Należy zwrócić szczególną uwagę na potencjalne zagrożenia występujące na jezdniach, drogach, dworcach kolejowych, przystankach komunikacyjnych, w lasach, na szlakach turystycznych.

Do powinności personelu pedagogicznego i opiekuńczego prowadzącego wycieczkę należy zapewnienie należytych warunków bezpieczeństwa i zdrowia, a w szczególności (zgodnie z oraz § 12 pkt. 5 Rozporządzenia MENiS z 8 listopada 2001 roku):

- ustalić taki program działalności turystycznej, który uwzględnia przygotowanie turystyczne, wiek i płeć uczestników
- dobrać umiejętnie obciążenie fizyczne, normując długość dziennych etapów, ustalając maksymalny ciężar bagażu, określając optymalny okres przerw wypoczynkowych i snu
- uczyć uczestników bezpiecznych zasad uprawiania turystyki, bez zbędnego podejmowania ryzyka
- dostosować formę działalności do aktualnych warunków pogodowych
- unikać znużenia psychicznego uczestników, dozując właściwie ilość wiedzy krajoznawczej, przekazywanej w trakcie wycieczki, imprezy.

Opiekunem wycieczki może być nie tylko nauczyciel, ale inna pełnoletnia osoba, np. rodzic, jeśli wyrazi na to zgodę (§ 13 ust. 1 Rozporządzenia MENiS z 8 listopada 2001 roku). Rodzic, który zostaje opiekunem wycieczki, ponosi odpowiedzialność jak każdy inny opiekun wycieczki w zakresie, który wynika z jego zadań określonych przez kierownika wycieczki (§ 12 pkt. 5 i § 13 ust. 2 Rozporządzenia MENiS z 8 listopada 2001 roku).

Za nieprawidłowe wypełnianie swoich obowiązków rodzic jako opiekun wycieczki może ponieść odpowiedzialność karną (w przypadku narażenia ucznia na bezpośrednie niebezpieczeństwo), odpowiedzialność cywilną (obowiązek zadośćuczynienia dla poszkodowanego ucznia) oraz narazić się na utratę zaufania dyrektora szkoły i nauczycieli.

Każda wycieczka wymaga przygotowania odpowiedniej dokumentacji. Oprócz wspomnianego wcześniej oświadczenia kierownika i opiekunów wycieczki o przestrzeganiu zasad bezpieczeństwa, należy przygotować: w przypadku uczniów niepełnoletnich - pisaną zgodę rodziców lub prawnych opiekunów na udział w wycieczce oraz kartę wycieczki z jej programem i harmonogramem, listę uczestników, plan finansowy.

Aby ułatwić organizację wycieczek i imprez szkolnych, dyrektor szkoły może powołać zespół zadaniowy, który opracuje procedury organizowania wycieczek. Muszą one uwzględniać aktualny stan prawny

oraz specyfikę szkoły. Ten wewnątrzszkolny dokument powinien uwzględniać następujące zagadnienia: cele turystyki szkolnej, jej formy organizowane w danej szkole, zasady organizowania wycieczek, zadania kierownika i opiekunów, zasady sprawowania opieki w celu zapewnienia bezpieczeństwa uczniów, dokumentację wycieczki, zasady finansowania.

Na początku każdego roku szkolnego szkoła zawiera stosowną umowę z firmą ubezpieczeniową. Najczęściej jest to ubezpieczenie od następstw nieszczęśliwych wypadków (NNW). Nie jest ono obowiązkowe, ale jej zawarcie oznacza, że w razie zaistnienia wypadku to nie szkoła, ale ubezpieczyciel ponosi koszty. Należy jednak pamiętać, że to ubezpieczenie nie zwalnia od odpowiedzialności cywilnej osób, które ze swojej winy doprowadziły lub przyczyniły się do powstania wypadku. Podstawą odpowiedzialności cywilnej jest przepis art. 415 kodeksu cywilnego. Dodatkowym ubezpieczeniem, które zapewnia ochronę przed ewentualną odpowiedzialnością cywilną jest ubezpieczenie od odpowiedzialności cywilnej (OC). Należy pamiętać jednak, iż posiadanie ubezpieczenia NNW czy OC nie zwalnia ani dyrektora szkoły, ani tym bardziej nauczyciela od obowiązku zapewnienia bezpieczeństwa uczniom. Nasuwa się zatem pytanie: Czy uczniowie biorący udział w wycieczce szkolnej muszą mieć wykupione ubezpieczenie NNW? Oczywiście, że tak. Dodatkowo, w przypadku uczestnictwa ucznia w wycieczce zagranicznej, niezbędne jest ubezpieczenie kosztów leczenia (§ 15 Rozporządzenia MENiS z 8 listopada 2001 roku), co stanowi formę prewencyjną w razie zaistnienia wypadku. Uczniowie, którzy nie są objęci żadną formą ubezpieczenia, muszą na czas trwania wycieczki wykupić niezbędny pakiet ubezpieczenia NNW. Jeśli tego nie zrobią, nie będą mogli wziąć w niej udziału.

Niestety, pomimo tego, że zapewnienie uczniom bezpieczeństwa jest najwyższym priorytetem, dochodzi do wypadków. Główną ich przyczyną jest niewłaściwa organizacja imprezy, brak zdyscyplinowania oraz nieprzestrzeganie obowiązujących przepisów i zasad. Dlatego, aby uniknąć jakichkolwiek sytuacji, które zagroziłyby życiu i zdrowiu uczniów, należy bezwzględnie przestrzegać przepisów związanych z zapewnieniem bezpieczeństwa.

Literatura:

1. Barańska Barbara, Bezpieczeństwo i opieka podczas wycieczek szkolnych, s. 1. <http://www.szkolnictwo.pl/index.php?id=PU2072> (dostęp: 01.02.2012 r).
2. Bukala Wanda, *BHP w szkole. Praktyczny poradnik z dokumentacją*, Ośrodek Doradztwa i Doskonalenia Kadr Sp. z o.o., Gdańsk 2012.
3. Foltyniak Jerzy, Foltyniak Teresa, *Wzory dokumentów dla szkoły z objaśnieniami*, Wydawnictwo Szkolne PWN, ParkPrawo Wyd.2 zmienione, Warszawa – Bielsko – Biała 2012.
4. Mazur Lucyna, *Bezpieczeństwo nauczyciela i uczniów podczas wycieczek szkolnych*, Studium Podyplomowe w Zakresie Edukacja dla Bezpieczeństwa, Kujawsko-Pomorska Szkoła Wyższa w Bydgoszczy, Bydgoszcz 2012.
5. Skrzyński Dariusz, Ubezpieczenie NNW i OC w szkole, [w:] Prawo w szkole, nr 7-8/2011, s. 8-11.

(Nie)bezpieczny Internet

Współcześnie Internet stał się środowiskiem społecznego funkcjonowania dzieci i młodzieży. Dla e-generacji sieć jest nie tylko miejscem rozrywki, źródłem informacji i komunikacji, ale coraz częściej domem, wirtualnym podwórkiem, konfesjonałem, terażniejszością i przyszłością. Wraz ze wzrostem dostępności urządzeń multimedialnych oraz sieci zwiększa się skala zagrożeń internetowych, które mogą mieć negatywny wpływ na prawidłowy rozwój psychospołeczny i funkcjonowanie dzieci i młodzieży w świecie rzeczywistym.

Korzystanie z Internetu przez młodych ludzi może wiązać się różnymi typami zagrożeń, które definiuje Naukowa i Akademicka Sieć Komputerowa.

„Ciemna strona” Internetu jest niczym jak niedoskonałością procesów relacji społecznych, nieskutecznego wychowania i edukacji do mediów.

Mariusz Jędrzejko

zdjęcia/filmy prezentujące ofiary wypadków, okrucieństwo wobec zwierząt, treści nawołujące do samookaleczeń, samobójstw bądź zachowań szkodliwych dla zdrowia (patrz:

CYBERPROSTYTUCJA (wirtualna prostytutka) - zjawisko polegające na uzyskiwaniu korzyści materialnych w zamian za udostępnianie, przekazywanie poprzez Internet materiałów erotycznych lub pornograficznych wytworzonych z własnym udziałem. Mogą to być zdjęcia i filmy lub - coraz częściej - pokaz na żywo za pomocą kamery internetowej. Służą temu wyspecjalizowane serwisy umożliwiające nawiązywanie połączeń i transmisji video pomiędzy użytkownikami oraz znane serwisy społecznościowe. Często wykorzystywane są w tym celu popularne aplikacje (np. Omegle).

CYBERPRZEMOC (*cyberbullying*) - zachowania przemocowe z użyciem nowych technologii, przede wszystkim Internetu i sieci telekomunikacyjnych, również telefonów komórkowych. Cyberprzemoc może dotknąć wszystkich użytkowników Internetu, bez względu na wiek czy poziom umiejętności posługiwania się komputerem. Cyberprzemoc przybiera formę: nękania, straszenia, obrażania, podszywania się, publikowania obraźliwych komentarzy, publikowania i rozsyłania ośmieszających, nieprawdziwych informacji (np. strona Cywilizacja Walniętych Energicznie Ludzi).

SEXTING - w pierwotnym znaczeniu termin ten obejmował przesyłanie za pomocą telefonów komórkowych swoich zdjęć lub wiadomości o seksualnym charakterze. Obecnie za pomocą smartfonów można przysyłać również samodzielnie wykonane materiały video (np. w tym celu często używana jest aplikacja Snapchat).

TREŚCI SZKODLIWE - takie, które mogą wywołać negatywne emocje u odbiorcy, treści promujące niebezpieczne zachowania, dlatego są nieodpowiednie dla dzieci. Do szkodliwych zalicza się: treści obrażające przemoc, obrażenia fizyczne bądź śmierć, np.

ruch *pro-ana*), promujących zażywanie niebezpiecznych substancji, treści dyskryminacyjne, zawierające postawy wrogości a nawet nienawiści, treści pornograficzne.

TROLLOWANIE - nieprzyjazne zachowania wobec innych użytkowników Internetu, które mają na celu przeszkodzenie prowadzonej dyskusji. Zjawisko to jest obecne w miejscach przeznaczonych do wymiany opinii między Internautami, czyli na grupach dyskusyjnych, forach, czatach. Może przejawiać się na przykład jako wypowiedzi jawnie pogardliwe wobec innych użytkowników, obsesyjne zwracanie uwagi na błędy ortograficzne, złośliwe wtrącanie niezwiązanych z tematem uwag i opinii.

UWODZENIE DZIECI (*child grooming*) - proces, podczas którego dorosły przygotowuje dziecko do wykorzystania seksualnego. Jednym z pierwszych etapów jest zaprzyjaźnianie się z nim i nawiązanie silnej relacji emocjonalnej. Sprawcy zależy na uzyskaniu bezwarunkowej kontroli nad dzieckiem oraz na utrzymaniu kontaktu w tajemnicy. Z czasem dorosły wprowadza tematykę erotyczną do rozmów, prezentuje materiały pornograficzne lub pornografię dziecięcą.

A teraz trochę liczb, które najbardziej przemawiają do wyobraźni: 54 % dzieci korzysta z urządzeń wyposażonych w kamerę video, 54 % z rozmów wideo przez Internet, 43% nie wie, że istnieje możliwość nagrywania i rozpowszechniania wideorozmów bez wiedzy uczestników, 16% zetknęło się z treściami seksualnymi lub pornograficznymi na wideoczacie, 51 % spotkało się na żywo z osobą poznaną podczas wideorozmowy. I na zakończenie: 18% badanych dzieci w wieku 11-16 lat deklaruje symptomy uzależnienia od Internetu z konsekwencjami dla zdrowia fizycznego (niejedzenie, niespanie z powodu Internetu), 32% deklaruje symptomy związane z negatywnymi konsekwencjami społecznymi, 60% dzieci korzystających ze smartfonów znajduje u siebie symptomy uzależnienia, 32% bez powodzenia próbuje spędzać mniej czasu w Internecie, tyle samo dzieci czuje się nieswojo, kiedy nie może korzystać z Internetu, 35% zaniedbuje rodzinę, znajomych, naukę szkolną. Dane pochodzą z realizowanego we wrześniu 2013 roku badania polegającego na wypełnieniu anonimowej ankiety on-line na blisko 1000-osobowej grupie użytkowników Internetu w wieku od 13 do 16 lat.

W związku z podanymi powyżej danymi należy przejść do kolejnego bardzo istotnego problemu - nadmiernego korzystania z Internetu, utożsamianego z uzależnieniem od Internetu/komputera, nadużywaniem Internetu, kompulsywnym korzystaniem z Internetu. Termin ten jest używany zwykle w odniesieniu do osób, które spędzają dużo czasu w sieci kosztem innych aktywności, powodując niekorzystne konsekwencje w różnych obszarach życia, np. takich jak relacje społeczne. Musimy przy tym pamiętać, że w Polsce z Internetu korzysta 89% dzieci, poświęcając coraz więcej czasu na pobyt w sieci!

Jakie są zatem czynniki ryzyka pojawienia się problemu nadmiernego korzystania z Internetu? Wśród wielu wymienić należy: kompulsywne korzystanie z mediów - ma miejsce najczęściej w sytuacjach zaniedbania opiekuńczo-wychowawczego - kiedy brak jest uwagi i czasu poświęcanego przez rodziców dziecku oraz zainteresowania problemami związanymi z jego rozwojem. Kolejny element zwiększający możliwość uzależnienia od mediów to brak kontroli i modelowania zachowań związanych z korzystaniem z multimediów w wieku 6-10 lat¹. Także gry sieciowe bardzo silnie zaburzają zachowania nastolatków. Jedną z głównych recept przy tych pułapkach jest niewątpliwie czas. Czas, jaki rodzice powinni poświęcać swoim dzieciom. „Gdybym mogła od nowa wychować dziecko, częściej używałabym palca do malowa-

nia, a rzadziej do wytykania (...), zamiast patrzeć stale na zegarek, patrzyłabym na to, co robi (...), budowałabym najpierw poczucie własnej wartości, a dopiero potem dom”².

Internet zmienia nasze życie poprzez swój charakter: ogólnoświatowy, osobisty, interaktywny, natychmiastowy oraz ciągły rozwój. Dlatego pułapki, jakie zastawia na młode pokolenie: powtarzalność informacji, która wpływa na jej wiarygodność (w myśl zasady „kłamstwo wielokrotnie powtarzane staje się prawdą”), łatwość przechwycenia informacji, w które dzieci i młodzież bezrefleksyjnie podaje w Internecie, ograniczone sposoby blokowania informacji nieprawdziwych oraz nieetyczne metody pozycjonowania haseł w sieci, wpływają na zwiększenie zagrożeń związanych z uczestnictwem w wirtualnym świecie. Dlatego tak istotne jest przekazywanie uczniom zasad związanych z użytkowaniem massmediów: należy uczyć poszukiwania informacji w wielu źródłach oraz weryfikacji otrzymanych danych, bezpiecznego korzystania z Internetu, ograniczania czasu związanego z przebywaniem w sieci, stosowania filtrów (np. w przypadku Google - filtr SafeSearch). Cyfrowi tubylcy potrzebują szerokiego wsparcia w zakresie nabywania umiejętności interpersonalnych, które znikają poprzez uczestnictwo w wirtualnym świecie, a izolacja społeczna zwiększa ryzyko depresji. Przy tym niektóre strony internetowe mogą wzmacniać, a także dawać wskazówki dotyczące zachowań samobójczych, zniechęcając do szukania pomocy. Problematyczne korzystanie z sieci łączy się często z niską samooceną, dlatego należy wzmacniać pozytywnie uczniów.

Jak stwierdza Mariusz Jędrzejko „Ciemna strona” Internetu (...) jest niczym innym jak niedoskonałością procesów relacji społecznych, nieskutecznego wychowania i edukacji do mediów”³. W pokonywaniu tej „ciemnej strony” mogą pomóc różnorodne przedsięwzięcia, wśród których wymienić należy m.in. program Safer Internet (<http://www.saferinternet.pl/>), projekt „Dziecko w Sieci” Fundacji Dzieci Niczyje (<http://fdn.pl/owce-w-sieci/>), KURSOR - projekt edukacyjny realizowany przez NASK oraz Fundację Nauka i Wiedza. Inicjatywy te są skierowane do całego środowiska edukacyjnego – uczniów, rodziców, pedagogów. Mają za zadanie wsparcie procesu wykorzystywania nowych technologii w szkole, pokazanie, jak świadomie i bezpiecznie z nich korzystać.

Pamiętajmy, że dzieci uczą się tego, czego doświadczają. W jakim otoczeniu funkcjonuje Twoje dziecko?

¹ Jędrzejko M., Morańska D., Cyfrowi tubylcy, Dąbrowa Górnicza, Warszawa, 2013, s. 278

² Loomas D., Full Esteem Ahead

³ op. cit. s. 164

Anna Rupińska, Danuta Potręć, Aneta Gabryelczyk
KPCEN w Bydgoszczy, Toruniu i Włocławku

Jakie zmiany w Centrach Edukacji Nauczycieli?

Kujawsko-Pomorskie Centra Edukacji Nauczycieli w Bydgoszczy, Toruniu i Włocławku to wojewódzkie placówki publiczne, akredytowane. Od 1 kwietnia 2014 roku nastąpiły w nich zmiany organizacyjne. Instytucje ujednoliciły swoją strukturę. We wszystkich placówkach będą funkcjonowały po trzy pracownice: Dydaktyki, Doradztwa i Innowacyjnej Edukacji, Zarządzania, Diagnozy i Wychowania oraz Informacji i Promocji. Oprócz tego we włocławskim KPCEN będzie istniała, jak dotąd, Biblioteka Pedagogiczna.

To zmiany organizacyjne. Podkreślić należy jednak fakt, że wszystkie wyżej wymienione placówki niezmiennie będą realizowały swoją naczelną misję, jaką jest wspieranie nauczycieli i innych pracowników środowiska oświatowego w ich rozwoju zawodowym.

Kujawsko-Pomorskie Centra Edukacji Nauczycieli w Bydgoszczy, Toruniu i Włocławku kierują się zasadą, że współdziałanie, dobre zarządzanie i kreatywność pracowników gwarantują wysoką jakość doskonalenia zawodowego nauczycieli.

Teren działania **KPCEN w Bydgoszczy** stanowi osiem powiatów: bydgoski, inowrocławski, mogileński, żniński, nakielski, sępoleński, tucholski i świecki.

Instytucją kieruje Mariola Cyganek. Wicedyrektorem jest Barbara Daroń.

Poszczególni nauczyciele konsultanci realizują swoje zadania w ramach pracowni. Mają jednak przyporządkowane sobie obszary, które są im szczególnie bliskie i z których wiedzą dzielą się z nauczycielami, prowadząc różne formy doskonalenia.

PRACOWNIA DYDAKTYKI, DORADZTWA I INNOWACYJNEJ EDUKACJI

kierownik: Iwona Rostankowska

Justyna Adamska, Jerzy Durzyński, Krystyna Karpińska, Stanisława Wiesława Kitajgrodzka, Izabela Kubiak, Violetta Panfil-Smolińska, Dariusz Sitkowski, Grażyna Szczepańczyk, Aleksandra Świdorska-Kozak, Barbara Zielińska.

Pracownia ta powołana została w celu wspomagania nauczycieli w zakresie edukacji humanistycznej, przedszkolnej, wczesnoszkolnej, matematyczno-fizycznej, przyrodniczej, geograficznej, ekonomicznej, języków obcych oraz kultury fizycznej i bezpieczeństwa

PRACOWNIA ZARZĄDZANIA, DIAGNOZY I WYCHOWANIA

kierownik: Jan Szczepańczyk

Elżbieta Brzozowska, Ewa Ludwikowska, Stanisław Masłowski, Izabela Nowakowska, Wiesława Tomasiak-Wyszyńska, Krystyna Witek.

Nauczyciele konsultanci reprezentujący tę pracownię zajmują się między innymi wspieraniem kadry kierowniczej, problematyką psychologii i pedagogiki, diagnozą, pomiarem dydaktycznym, EWD, ocenianiem i efektami kształcenia oraz BHP.

PRACOWNIA INFORMACJI I PROMOCJI

kierownik: Ilona Zduńczuk

Robert Hejnicki, Robert Preus, Anna Rupińska, Ryszard Szczerban

Nauczyciele konsultanci oprócz zadań związanych z promowaniem placówki podejmują samodzielne działania związane z edukacją informacyjną, multimedialną, interaktywną, mobilną, informacją pedagogiczną oraz redagowaniem czasopisma „UczMy”.

KPCEN we Włocławku realizuje swoje zadania statutowe ze szczególnym uwzględnieniem:

- kompleksowego wspomagania szkół w pięciu powiatach województwa kujawsko-pomorskiego: aleksandrowskim, lipnowskim, radziejowskim, rypińskim i włocławskim
- pracy w wojewódzkim czasopiśmie oświatowym *UczMy*
- organizacji:
  - debat oświatowych

- konferencji
- konkursów
- warsztatów tematycznych
- rad szkoleniowych
- cyklu seminariów dla kadry zarządzającej.

Biblioteka gromadzi książki, czasopisma, dokumenty elektroniczne, filmy i dokumenty dźwiękowe z zakresu pedagogiki i nauk pokrewnych, publikacje naukowe i popularnonaukowe, piśmiennictwo z zakresu bibliotekoznawstwa i informacji naukowej, programy nauczania i podręczniki szkolne, a także materiały informacyjne o kierunkach realizacji przez kuratorów oświaty polityki oświatowej państwa oraz o wprowadzonych zmianach w systemie oświaty.

Ponadto prowadzi działalność informacyjną i bibliograficzną. Do jej zadań należy także inspirowanie i promowanie edukacji czytelniczej i medialnej, dlatego pracownicy biblioteki prowadzą zajęcia z tego zakresu dla uczniów wszystkich typów szkół.

Dyrektorem placówki jest Grażyna Troszyńska, wicedyrektorami Teresa Głuszkowska i Teresa Marek.

W skład KPCEN we Włocławku wchodzi następujące komórki organizacyjne:

PRACOWNIA DYDAKTYKI, DORADZTWA I INNOWACYJNEJ EDUKACJI

kierownik: Izabela Kaszubska-Tomaszewska

Aneta Gabryelczyk, Patryk Krzemiński, Lena Tkaczyk, Aleksandra Łuniewska

PRACOWNIA ZARZĄDZANIA, DIAGNOZY I WYCHOWANIA

kierownik: Teresa Głuszkowska

Irena Kaczmarowska, Tamara Kozikowska, Katarzyna Zawacka, Wojciech Ziółkowski

PRACOWNIA INFORMACJI I PROMOCJI

kierownik: Małgorzata Kowalczyk-Przybytek

Magdalena Brewczyńska

WYDZIAŁ WYPOŻYCZALNI

kierownik: Alicja Przytomska-Pietrzak

Iwona Lelewska, Barbara Leszczyńska, Anna Puścińska

WYDZIAŁ ZARZĄDZANIA ZBIORAMI

kierownik: Małgorzata Sudomir

Dorota Gołębiewska, Joanna Grabowska, Marzena Michalska, Agata Safian

KPCEN w Toruniu swoim działaniem obejmuje powiaty: toruński, brodnicki, golubsko-dobrzyński, wąbrzeski, grudziądzki, chełmiński.

Placówką kieruje Małgorzata Trzeciak. Funkcję wicedyrektora pełni Grażyna Szczepańska.

Pracownie:

DYDAKTYKI, DORADZTWA I INNOWACYJNEJ EDUKACJI

kierownik: Marzenna Wierzbicka

Maria Aleksandra Gancarz, Ewa Kondrat, Wacław Kozłowski, Anna Piątek, Agnieszka Przybyszewska, Wiesław Skórzyński, Katarzyna Stalkowska, Regina Strzemeska, Monika Sylwestrzak, doradcy metodyczni

ZARZĄDZANIA, DIAGNOZY I WYCHOWANIA

kierownik: Iwona Michałek

Dorota Andrzejewska, Wiesława Kuban, Zofia Spalińska

INFORMACJI I PROMOCJI

kierownik: Danuta Potręć

Tadeusz Wański

Konsultanci wszystkich pracowni współpracują ze sobą, realizując autorski program Indywidualnego Wsparcia Szkół. Oferta doskonalenia nauczycieli (szkolenia rad pedagogicznych, warsztaty, kursy, seminaria) wynika ze Strategii Edukacyjnej Województwa Kujawsko-Pomorskiego, z diagnozy przeprowadzanej przez placówkę i diagnozy Kuratorium Oświaty w Bydgoszczy oraz priorytetów MEN. W planowaniu pracy konsultanci KPCEN w Toruniu uwzględniają również indywidualne potrzeby szkół i placówek oświatowych.

Podkreślić należy fakt, że od września 2013 roku placówki wydają Kujawsko-Pomorski Przegląd Oświatowy „UczMy”. Wspólne przedsięwzięcie już teraz cieszy się uznaniem środowiska. Redaktorami czasopisma są Magdalena Brewczyńska – KPCEN we Włocławku, Danuta Potręć – KPCEN w Toruniu oraz Anna Rupińska – KPCEN w Bydgoszczy.

Wszystkie Kujawsko-Pomorskie Centra Edukacji Nauczycieli wydają Informatory o formach doskonalenia zawodowego, dzięki czemu każdy nauczyciel może poznać propozycje szkoleń prowadzonych przez te instytucje. Z ofertą można się także zapoznać na stronach internetowych placówek. Centra zapewniają wysokiej jakości ofertę edukacyjną i kierują ją do całego środowiska oświatowego. Zajęcia prowadzone są przez profesjonalistów, którzy inspirują do twórczych przedsięwzięć, upowszechniają interesujące doświadczenia pedagogiczne i nowatorskie metody pracy, korzystają z nowoczesnej technologii.

III AstroFestiwal - święto fanów astronomii

Idea **AstroFestiwalu** powstała w 2012 roku z myślą o tysiącach fanów astronomii z województwa kujawsko-pomorskiego. Szybko jednak okazało się, że zainteresowanie nim przekroczyło granice województwa. Polska jest drugim na świecie państwem (po Stanach Zjednoczonych), w którym dokonuje się najwięcej amatorskich obserwacji nieba, a województwo kujawsko-pomorskie należy pod tym względem do wiodących w kraju. To zapewne wynik tradycji astronomicznych związanych z regionem, na które wpływ ma postać Mikołaja Kopernika, ale również Planetarium, obserwatorium astronomiczne w Piwnicach czy posiadający bogate tradycje i osiągnięcia na polu astronomii Uniwersytet Mikołaja Kopernika.

Klimatowi astronomicznemu województwa sprzyjają Astrobazy, będące miniobserwatoriami astronomicznymi w 14 miejscowościach województwa kujawsko-pomorskiego, w których uczniowie pod kierunkiem doświadczonych opiekunów zgłębiają tajemnice kosmosu, obserwują ciała niebieskie, fotografują je, dokonują obliczeń, a także uczestniczą w badaniach naukowych, w tym o charakterze międzynarodowym. Od początku realizacji tego programu Astrobazy odwiedziło kilkanaście tysięcy osób.

W październiku 2013 roku Astrobazy gościli kilkudziesięcioosobową grupę przedstawicieli środowisk popularyzujących astronomię i nauki ścisłe z pięciu kontynentów. Byli to uczestnicy międzynarodowej konferencji „Communicating Astronomy With The Public”.

Dotychczas odbyły się dwie edycje AstroFestiwalu organizowane przez Urząd Marszałkowski wspólnie z Kujawsko-Pomorską Organizacją Turystyczną w ramach Święta Województwa - w 2012 roku w Przysieku oraz w 2013 roku w Złejwsi Wielkiej.

Na trzecią edycję zapraszamy 7 czerwca 2014 roku do zamku w Golubiu-Dobrzyniu, w sąsiedztwie którego wybudowano jedną z Astrobaz. Rok 2014 to czas słonecznego maksimum, zatem Słońce uczynimy gwiazdą tegorocznego AstroFestiwalu.

Impreza jest okazją do spotkania z astronomią w piknikowej atmosferze oraz do tego, by astronomią „zarazić” najmłodszych uczestników, którzy pojawiają się na festiwalu. Bogaty program imprezy oferuje atrakcje dla dzieci i dorosłych, miłośników astronomii oraz dla osób zawodowo związanych z astronomią. Ważną częścią AstroFestiwalu są obserwacje nieba, zarówno w warunkach dziennych, jak i nocnych, prowadzone w plenerze oraz na tarasie Astrobazy, przy wykorzystaniu profesjonalnego sprzętu na co dzień dostępnego w 14 Astrobazach. W programie są również wykłady dla szerokiej publiczności przygotowane przez cenioną w środowisku kadrę naukową.

Nie zabraknie także pokazów łażników marsjańskich, kuchni molekularnej, Astro-sztafety, czyli zawodów w składaniu teleskopów na czas, w której rywalizować będzie młodzież ze szkół „astrobazowych”.

Wieczorem wyświetlimy multimedialny show „The Best of the Sun”, ukazujący najlepsze obrazy Słońca, jakimi dysponuje współczesna nauka.

Gościem specjalnym trzeciej edycji AstroFestiwalu 2014 będzie pierwszy i jedyny polski kosmonauta **Mirosław Hermaszewski**, który podzieli się z publicznością wrażeniami z podróży w kosmos podczas sesji wykładów popularno-naukowych.

Więcej szczegółów na stronie:

www.astrobaza.kujawsko-pomorskie.pl

WYRUSZ Z NAMI W KOSMICZNĄ PODRÓŻ!

Mirosław Hermaszewski, fot. E. Mikołajczak

ASTROFESTIWAL, fot. A. Goiński

ASTROFESTIWAL, fot. A. Goiński

ASTROFESTIWAL, fot. M. Dembski

ASTROFESTIWAL, fot. A. Goiński

Projekt jest współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2013 oraz ze środków budżetu Województwa Kujawsko-Pomorskiego.

Wzorem minionych lat Fundacja Bookcrossing.pl zaprasza biblioteki, szkoły, uczelnie, środowiska kultury, urzędy oraz wszystkich czytelników do uczestnictwa w XI edycji ogólnopolskiego Święta Wolnych Książek, która będzie miała miejsce 17 czerwca 2014 roku.

PROGRAM REGIONALNY
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

WOJEWÓDZTWO
KUJAWSKO-POMORSKIE

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

Mój region w Europie

Święto Wolnych Książek w Bydgoszczy

Wzorem minionych lat Fundacja Bookcrossing.pl zaprasza biblioteki, szkoły, uczelnie, środowiska kultury, urzędy oraz wszystkich czytelników do uczestnictwa w XI edycji ogólnopolskiego Święta Wolnych Książek, która będzie miała miejsce 17 czerwca 2014 roku.

W programie barwny przemarsz młodzieży ulicami Bydgoszczy, który poprowadzi orkiestra dęta ZSM nr 1, happening (Wyspa Młyńska), konkursy i występy artystyczne, spotkanie z pisarzem Pawłem Beręsewiczem (Miejskie Centrum Kultury) oraz Kurkowymi Bractwami Strzeleckimi (ZSM nr 1), a przede wszystkim uwalnianie książek.

Cieszymy się, że dzięki naszym działaniom w obiegu jest ponad 192 tysiące książek, funkcjonuje ponad 20 tysięcy półek bookcrossingowych.

Uwalnianie książek daje innym szansę na ich przeczytanie. Książki zaś nabierają życia, bo są w rękach czytelników.

Relacja z debaty *Sześciolatek pierwszoklasistą*

Debata *Sześciolatek pierwszoklasistą* odbyła się 25 lutego 2014 roku w siedzibie CKU w Toruniu. Organizatorami byli: **Kujawsko-Pomorskie Centrum Edukacji Nauczycieli w Toruniu oraz Centrum Kształcenia Ustawicznego Toruński Ośrodek Doradztwa Metodycznego i Doskonalenia Nauczycieli**. Celem spotkania było wsparcie dyrektorów szkół podstawowych i nauczycieli w podjęciu pracy z sześciolletnim pierwszoklasistą, a także prezentacja dobrych praktyk i wymiana doświadczeń.

W debacie uczestniczyło 140 nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej oraz dyrektorów szkół podstawowych i przedszkoli. Wśród licznie przybyłych gości była **Anna Łukaszewska Kujawsko-Pomorski Kurator Oświaty**, która w swoim wystąpieniu poruszyła bardzo ważne kwestie związane z przygotowaniem szkół i nauczycieli do przyjęcia od 1 września 2014 roku w szeregi społeczności uczniowskiej dużej liczby dzieci sześciolletnich. Po bardzo interesującym wystąpieniu uczestnicy debaty dyskutowali w grupach tematycznych.

Poruszono następujące zagadnienia:

- Realizacja zaleceń podstawy programowej dla pierwszego etapu edukacyjnego.
- Wzmocnienie uwagi pierwszoklasistów poprzez właściwe wykorzystanie przestrzeni edukacyjnej.
- Jak efektywnie wykorzystać okres adaptacji w klasie pierwszej?

- Z jakich metod i formy wychowania przedszkolnego korzystać w pracy z pierwszoklasistami?
- Wykorzystanie środków dydaktycznych, w tym pakietu edukacyjnego, w pracy z uczniem klasy pierwszej.
- Jak pozyskać do skutecznej współpracy rodziców sześciolletniego pierwszoklasisty?

Moderatorkami dyskusji były nauczycielki konsultantki i doradczynie metodyczne placówek doskonalenia nauczycieli: **Krystyna Karpińska** (KPCEN w Bydgoszczy), **Małgorzata Koc** (CKU TODM i DN w Toruniu), **Wiesława Kuban** (KPCEN w Toruniu), **Justyna Łuczak** (CKU OD i DZN w Grudziądzu), **Grażyna Szczepańczyk** (KPCEN w Bydgoszczy) i **Marzenna Wierzbicka** (KPCEN w Toruniu).

Przykładami dobrych praktyk w pracy z sześciolletnimi pierwszoklasistami podzieliły się **Anna Zmarły z Zespołu Szkół nr 2 w Turznie** oraz **Mariola Małagocka ze Szkoły Podstawowej w Płużnicy**.

Poczęstunek dla uczestników konferencji sfinansował Departament Edukacji i Sportu Urzędu Marszałkowskiego w Toruniu.

Wypracowane podczas debaty materiały oraz prezentacje dobrych praktyk zostaną udostępnione w zakładce *Sześciolatek w szkole* na stronie KPCEN w Toruniu.

Debatę zorganizowały i poprowadziły **Małgorzata Koc i Marzenna Wierzbicka**.

Autor zdjęć: Tadeusz Wański

Ewa Małachowska

Zespół Szkół nr 9 w Toruniu

Justyna Pacura-Syrocka

Zespół Szkół nr 24 w Toruniu

Komunikacja w zaburzeniach neurologicznych

„Wiele języków, wiele kultur, jedna komunikacja” – pod takim hasłem przebiega tegoroczny Europejski Dzień Logopedy.

1 marca 2014 roku Toruń powitał w swoich gościnnych progach logopedów z całej Polski. To właśnie w naszym mieście Ewa Małachowska przewodnicząca Polskiego Związku Logopedów rozpoczęła obchody tego święta, otwierając Sympozjum Logopedyczne „Komunikacja w zaburzeniach neurologicznych”. Za sprawą porozumienia i podjęcia współpracy Oddziału Kujawsko-Pomorskiego PZL oraz Centrum Kształcenia Nauczycieli, Toruńskiego Ośrodka Doradztwa Metodycznego i Doskonalenia Nauczycieli w sali konferencyjnej CKU spotkało się ponad stu sześćdziesięciu specjalistów z całej Polski. Nie zabrakło gości z Gdańska, Katowic, Poznania, Warszawy, Olsztyna, ale także pobliskich miast: Bydgoszczy, Grudziądza, Włocławka. Problem komunikacji u pacjentów z zaburzeniami neurologicznymi jest szczególnie bliski logopedom, o czym świadczy fakt, że na konferencję zgłosiło się ponad trzysta osób. Jednak ze względu na komfort uczestników spotkania liczba miejsc musiała zostać ograniczona.

Swoją obecnością zaszczyliła Toruń plejada specjalistów, wykładowców, którym na sercu leży dobro osób borykających się z zaburzeniami komunikacyjnymi często będącymi następstwem zaburzeń neurologicznych, wykładowców – praktyków, pracujących na co dzień z takimi osobami. Stąd też zapewne gorące przy-

jęcie prelegentów przez słuchaczy wszystkich wystąpień. Zarząd Oddziału PZL otrzymał liczne gratulacje i życzenia między innymi od Dariusza Mellerera wicestarosty powiatu toruńskiego, dr Joanny Kulwickiej-Kamińskiej, kierownika Podyplomowego Studium Logopedii na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, z którym 5.12.2013 roku PZL zawarł porozumienie o współpracy.

Sympozjum otworzyła Ewa Małachowska, w obecności Witolda Anusiaka wicedyrektora CKU - Toruńskiego Ośrodka Doradztwa Metodycznego i Doskonalenia Nauczycieli. Wystąpienie poświęciła obchodom Europejskiego Dnia Logopedy w Polsce. Następnie głos zabrała Urszula Polak radna Rady Miasta Torunia, prezes Toruńskiego Oddziału Związku Nauczycielstwa Polskiego, która podkreśliła rolę, jaką logopedzi odgrywają zarówno w placówkach oświatowych, jak i medycznych.

WYKŁADY

Część wykładową rozpoczęła prof. dr hab. Marzena Zaorska, poruszając w swoim wystąpieniu zagadnienie niewątpliwie bliskie wszystkim logopedom pracującym w szkole: „Terapia logopedyczna dziecka z zaburzeniami neurologicznymi w szkole podstawowej ogólnodostępnej”. Nauczyciele borykają się w pracy z tymi samymi trudnościami i ograniczeniami, o których wspomina-

ła pani profesor. Kolejny wykład pięknie wpisywał się w hasło przewodnie tegorocznych obchodów Europejskiego Dnia Logopedy. Doktor Karina Szafrńska przygotowała wystąpienie na temat dwujęzyczności i jej wpływu na rozwój dziecka. W czasach tak licznej emigracji zarobkowej każdy logopeda spotykał się nie raz z tym zagadnieniem podczas wykonywania swej pracy. Dzieci dwujęzycznych przybywa w naszym społeczeństwie z roku na rok. Niewątpliwie z dużym zaciekawieniem spotkało się także wystąpienie naszego gościa z zagranicy, psychologa, doktorantki Uniwersytetu Medycznego w Kijowie mgr Oksany Dąbrowskiej posługującej się wieloma językami. Przedstawiła ona pokrótce dość nowatorskie wykorzystanie techniki teatru w terapii logopedycznej w swojej prezentacji pod tytułem: „Teatr procesu jako metoda pracy nad poprawą w komunikacji”. Wiedzę na temat autyzmu oraz Zespołu Aspergera usystematyzowała słuchaczom Wiktoria Rajczyk, na co dzień pracująca jako lekarz neurolog w Bydgoszczy. Rozwiała z pewnością wiele wątpliwości na temat wspomnianych wyżej zespołów objawowych w swoim referacie „Zaburzenia rozwojowe w kręgu autyzmu”. Wynikami swoich najnowszych badań podzieliła się mgr Zofia Pniewska-Kosiorek neurologopeda, terapeuta zaburzeń rozwoju, dyplomowany terapeuta metody Castillo Moralesa w prezentacji „Spojrzyć inaczej...”. Przypomniała w niej, jak bardzo interdyscyplinarna jest logopedia. Uzmysłowiła, jak blisko ruchu znajduje się komunikacja i jak często logopedzi zapominają, że w swojej pracy należy poruszać się wielokierunkowo. Wspomagając koordynację ruchową, postawę ciała, wpływamy na komunikację bardziej, niż zdajemy sobie z tego sprawę. Wyniki przekazane przez prelegentkę okazały się dość zaskakujące dla zgromadzonych słuchaczy, wystąpienie zaś spotkało się z bardzo dużym zainteresowaniem. Z kolei mgr Iwona Manos, psycholog kliniczny z Bydgoszczy, w swojej prelekcji: „Depresja poudarowa, wskaźniki diagnostyczne, najnowsze doniesienia z badań” przedstawiła problem bliski wszystkim neurologopedom pracującym z pacjentami z afazją, a mianowicie wpływ kondycji psychicznej pacjenta na jego terapię.

Część wykładową zamykała swoim wystąpieniem mgr Marlena Puchowska neurologopeda - afazjolog, również pracująca w Bydgoszczy. Temat prezentacji ściśle wiązał się z poprzednim wystąpieniem i spotkał się z dużym zainteresowaniem logopedów pracujących w służbie zdrowia. Wykład nosił tytuł: „Afazja - postępowanie diagnostyczne i terapeutyczne”.

Podczas sympozjum nie brakowało pytań ze strony słuchaczy, jak i satysfakcjonujących odpowiedzi ze strony prelegentów. Dyskusje miały charakter życzliwej wymiany zdań i odbywały się na wysokim poziomie merytorycznym. Tak jak zazwyczaj bywa na tego rodzaju naukowych spotkaniach, najbardziej interesujące dyskusje odbywały się w kuluarach podczas przerw. Dla logopedów - praktyków wymiana osobistych doświadczeń, metod terapii, pomysłów, jest nieocenioną

pomocą w kształceniu warsztatu pracy oraz zdobywaniu nowych umiejętności. Trudno zatem przecenić spotkania przy kawowym stoliku czy obiedzie, o który zadbali organizatorzy. Niewątpliwym atutem spotkania była możliwość zakupu nowych pomocy i publikacji. W Toruniu gościły wydawnictwa: Komlogo (Gliwice), WIR (Kraków), przedstawiciel wydawnictwa Harmonia (Wałcz), Young Digital Planet (Gdańsk), PJ Therapeutic (Jaworzno) oraz Rabee (Warszawa). Wśród uczestników rozlosowano egzemplarze „Testu do badania rozumienia mowy u dzieci i dorosłych”, najnowszą publikację Gdańskiego Wydawnictwa Psychologicznego, objętą patronatem przez PZL.

WARSZTATY

Drugą część sympozjum stanowiły warsztaty, na które uczestnicy zapisywali się już wcześniej drogą elektroniczną. Zainteresowanie logopedów nowymi formami szkoleń było ogromne. Na wszystkich warsztatach wykładowcy mieli komplet słuchaczy. Logopedzi mogli wybrać spośród czterech tematów: „Diagnoza afazji” - warsztaty prowadzone przez mgr Marlenę Puchowską neurologopedę - afazjologą, „Między piętą i ustami - wpływ odruchów na zaburzenia mowy” - mgr Zofia Pniewska-Kosiorek neurologopeda, terapeuta zaburzeń rozwoju, „Teatr procesu jako metoda pracy nad poprawą w komunikacji” - mgr Oksana Dąbrowska psycholog, „Elementy diagnozy neuropsychologicznej - analiza wybranych metod, przykłady ich zastosowania w praktyce” - mgr Iwona Manos psycholog kliniczny.

Logopedzi, którzy uczestniczyli w tych spotkaniach z pewnością byli usatysfakcjonowani, zadowoleni i bogatsi o kolejne bezcenne doświadczenia. Sympozjum stało się okazją do poruszenia tak ważnych kwestii, jak np. wpływ dwujęzyczności na rozwój dziecka, wpływ stanów emocjonalnych na powodzenie terapii czy wreszcie zaburzenia postawy ciała, układu ruchowego dziecka na jego komunikację oraz metody wykorzystywane w terapii zaburzeń komunikacji o podłożu neurologicznym. Środowisko logopedów wie, jak istotne jest mówienie o sytuacji osób z zaburzeniami neurologicznymi i ich potencjalnych możliwościach oraz dostępie do jak najskuteczniejszych terapii.

Dzieci w wielkiej sieci

Rozważania pokonferencyjne

*Wielbiąc technologię, pozbawiamy się zdolności myślenia.
Nowy wspaniały świat (1932).
Aldous Huxley*

Nie da się nie zauważyć, że żyjemy w globalnej wiosce, w której w ciągu ostatnich kilkudziesięciu lat dokonuje się stała i przeogromna rewolucja technologiczna. Pokoleniu naszych rodziców wystarczały telewizja, radio, magnetofon i telefon stacjonarny. Kiedy w połowie lat 70. XX wieku wdrożono pierwsze zintegrowane sieci komputerowe, świat przyspieszył w sposób niewyobrażalny. Komputery, smartfony, tablety, czytniki ebooków, nośniki muzyki zmieniły rzeczywistość. Żyjemy w świecie elektronicznych gadżetów. Rozwój aplikacji stosowanych w nowoczesnych urządzeniach to jedna z najszybciej rozwijających się gałęzi współczesnego przemysłu/gospodarki. Rozwój technologiczny ma swoje jasne i ciemne strony... Niemal codziennie na rynku konsumenckim pojawiają się jakieś nowinki, urządzenia, które koniecznie powinniśmy mieć.

Korzystanie z nowoczesnych urządzeń, programów, aplikacji i technologii jest wymogiem czasu. Ale gdzie w takim razie miejsce dla człowieka refleksyjnego, przejawiającego chęć i wolę poznania oraz zrozumienia otaczającego go świata? Internet i multimedialne urządzenia modelują nasze zachowania i relacje międzyludzkie. Jak zatem odnaleźć swoje miejsce w *chaosie wolności*, kiedy cyfrowy odbiorca codziennie doświadcza zmasowanego ataku ograniczającego jego podmiotowość, czas i wolność osobistą. Warto zatem zadać sobie pytanie: Jak cybertechnologie wpływają na pracę mózgu dzieci i młodzieży? Padło ono podczas **konferencji** zorganizowanej **18 marca 2014 roku przez Kujawsko-Pomorskie Centrum Edukacji Nauczycieli w Bydgoszczy**. Patronat nad konferencją sprawowało Kuratorium Oświaty w Bydgoszczy oraz Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego. Temat spotkania brzmiał ***Dziecko w wielkiej sieci. Nowe technologie cyfrowe a rozwój dziecka. Modelowanie relacji dzieci-media cyfrowe***. Na konferencję licznie przybyli nauczyciele i studenci Uniwersytetu im. Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy. Zebranych gości i uczestników spotkania przywitali prowadzący konferencję nauczyciele konsultanci KPCEN w Bydgoszczy Iwona Rostankowska oraz Robert Preus.

Prelegentami byli **dr hab. prof. ndzw. Mariusz Jędrzejko** oraz **Leszek Roszczenko** ekspert z Centrum Profilaktyki Społecznej.

W imieniu organizatorów oraz gospodarzy głos zabrała Barbara Daroń wicedyrektor Kujawsko-Pomorskiego Centrum Edukacji Nauczycieli w Bydgoszczy. Konferencję otworzyła Anna Łukaszewska Kujawsko-Pomorski Kurator Oświaty. Wśród gości obecni byli podkomisarz Marek Kolinski ekspert zespołu ds. nieletnich i patologii Wydziału Prewencji KWP oraz młodszy inspektor Maciej Wołczek nauczelnik Wydziału Komunikacji Społecznej KWP.

PROBLEMATYKA PRELEKcji

Jakie niebezpieczeństwa czyhają na dzieci - pokolenie *Cyfrowych tubylców*? Młody człowiek doświadcza oddziaływania wielu urządzeń na raz. Wiele bodźców w jednym czasie atakuje jego mózg. Ale przecież mózg to nie śmietnik – ma swoją pojemność. Dzięki *używaniu* w mózgu zachodzą permanentne zmiany. Percepcja, myślenie, przeżywanie, odczuwanie i działanie pozostawiają w mózgu tzw. *ślady pamięciowe*. Na mózg oddziałują zarówno obrazy: Facebook, reklamy, pudełek gadu-gadu, telewizor, książka..., jak i głosy: dźwięk z komputera, muzyka, głos mamy/taty, dźwięk telefonu, dźwięk TV... Jak to jest możliwe? W tym samym czasie oglądam telewizję, w trakcie odrabiania lekcji na laptopie, weryfikując zasoby na Sciaga.pl. Robię to, rozmawiając na Skypie, odpowiadając koleżdze na gadu-gadu przy rytmicznych dźwiękach 50'cent, zającując aromatyczne chipsy. Pod wpływem kontaktu z nowoczesnymi technologiami dokonuje się przebudowa sieci neuronalnej. Dlaczego tak się dzieje? Neurobiolodzy twierdzą, że wszystko, co robimy, rzeźbi nasze mózgi. Ale na nasz mózg wpływa nie tylko to, co robimy. Na strukturę mózgu oddziałuje również to, czego nie robimy. Jeśli dzieci nie spędzają wolnego czasu na podwórku, grając w piłkę, bawiąc się w chowanego, jeżdżąc na rowerze, kłócąc się, godząc, skoro nie jest to aktywność regularnie powtarzana, nie pozostawia ona zmian w sieci neuronalnej.

Świat technologii cyfrowych wiąże się z wielkim awansem cywilizacyjnym, jest szansą na wyrównanie wielu dysproporcji oraz eliminację wykluczeń. Cybertechnologie są proedukacyjne. Trzeba jednak zdawać sobie sprawę z tego, że niosą z sobą wiele niebezpieczeństw. Kluczowymi problemami SIECI są:

- brak czytelných granic między prawdą a fałszem
- przerysowanie rzeczywistego znaczenia problemów
- przeciążenie informacyjne i błoto informacyjne
- możliwość i ryzyko masowych manipulacji
- upowszechnianie mitów
- pokusa anonimowości.

Co wiemy dziś:

- media cyfrowe są masowe w pokoleniu 12-40 lat
- w kolejnej dekadzie będą masowe w pokoleniu 5-50 lat
- za dwie dekady będziemy żyli wśród *Digital Native*
- nowa rewolucja cyfrowa nastąpi za 5-6 lat.

Warto zatem zastanowić się, w jaki sposób cybertechnologie wpływają na pracę mózgu.

Skutek jest znaczący. Wymienić trzeba następujące procesy: przyspieszenie, spłylenie, stany emocjonalne, szybkie decyzje, wielozadaniowość, skłonność do agresji, izolacja, „wchłonięcie” – zaabsorbowanie, cyberzaburzenia.

Mózg nie lubi, kiedy w jednym czasie oddziałuje na niego wiele bodźców, kiedy musi wykonywać wiele różnych czynności, kiedy nowoczesne gadżety sprawiają, że działamy na wielu płaszczyznach.

Telewizor, muzyka, rozmowa, internet, gra komputerowa, komunikator, czytanie.

Jak czuje się dziecko w *pędzącym* świecie wszechobecnych technologii cyfrowych? Doświadcza zalewu informacji (info-śmietnik jest coraz zasobniejszy). Następuje zmiana dobowej organizacji czasu – kiedy pokolenie rodziców idzie spać, młody człowiek rozpoczyna aktywny byt w sieci.

W świecie nowych przekazów i obrazów trudno wyznaczyć i przestrzegać nieprzekraczania zasad, norm etycznych. Dawny świat wartości doskwiera zbyt mocno, ogranicza wolność. Warto, aby rodzice i nauczyciele uświadomili sobie, że zmienia się środowisko życia dziecka.

Ogromne nasycenie multimediami sprawia, że dzieci niemal rodzą się przy mediach cyfrowych. Dorastają przy nich, właściwie wśród nich. Socjalizacja przy TV wiąże się z powielaniem wzorów medialnych. Bardzo ważne badania dotyczą *mechanizmów desensytyzacji*. Naukowcy twierdzą, że częste doświadczanie określonego bodźca powoduje osiąganie słabszego efektu-reakcji. Oglądanie przemocy prowadzi do stepienia wrażliwości i obojętnych zachowań wobec aktów przemocy. Dziecko jest specjalnym adresatem coraz bardziej specjalnego i wyszukanego przekazu cyfrowego. Siłę oddziaływania mediów cyfrowych łatwo dostrzec w obszarze promocji mody, wzorów zachowania, wyglądu. Przy okazji premiery nowego filmu z ogromnym impetem rusza kampania

reklamowa propagująca określone rzeczy. *Style pack* to metoda presji reklamowej

Warto uświadomić sobie też, że żyjemy w świecie *płynnej rzeczywistości*, w której dominuje nieustanny ruch, zmienność. To skutkuje krótkim żywotem każdej nowości. Co z kolei wiąże się z koniecznością nieustannej zmiany. Jeśli nie masz TEGO (tu rozbudowana lista samych nowości), wykluczasz się z grona (ryzyko nowych wykluczeń i etykiet).

Jak zatem scharakteryzować poszczególne etapy rozwoju dziecka?

Wiek 6 lat: socjalizacja przy telewizorze, udział w życiu dorosłych, pozyskiwanie dziecka przez kupowanie.

Wiek 7-8 lat: pierwsze gry elektroniczne, pierwsze samodzielne kontrakty z komputerem i Internetem, zasypianie po 21.00, chemia+ cukier – nowe *wzmocnienia*.

Wiek 9-10 lat: samodzielny komputer-Internet, *strzelanki* – jako *kompas* agresji, weekendowe bezgraniczne funkcjonowanie w sieci @@@, Często funkcjonowanie w sferach dorosłych.

Wiek 11-12 lat: przyspieszona adolescencja, samodzielność w SIECI, *zabijanie dla zabawy* – silne „kompas” agresji, cybererotyka, nowe typy chemii - wzmocnienia, pierwsze eksperymenty. Wiek 13-14 lat: eksplozja adolescencji, samoprzygotowanie do *dorostoci* w gimnazjum, tryby wieczorno-nocne, opuszczenie wychowawcze, brak nawyków pracy i organizacji.

Wiek 15-16 lat: *samodzielność i samorządność*, tryb wieczorno-nocny, skracanie snu, poszukiwanie pobudzenia i wzmocnienia, pierwsza aktywność seksualna, burze neurohormonalne, nieustanny kontakt z cybertechnologiami.

Skutek życia w świecie zdominowanym przez cyber media?

Żyjemy w informacyjnej powodzi. Aby nie utonąć, włączamy tryb awaryjny. Wtedy następuje spłylenie analizy (mniej w nas empatii i tolerancji). Przegrywają reakcje głębokie, zwyciężają reakcje „pierwotne” (więcej negatywnych emocji).

REFLEKSJE POKONFERENCYJNE

Posiadane przez młodych ludzi urządzenia multimedialne są aktywne nie tylko w ciągu dnia, ale często przez znaczną część nocy. Wspierają skutecznie takie procesy, jak: nauka, kontakty interpersonalne, rozrywka. Obawy budzi fakt, że wyprzedzenie operacyjne i funkcjonalne rodziców i nauczycieli przez pokolenie Cyfrowych tubylców jest na tyle duże i niepokojące, że nie wiemy, co nasze dzieci i nasi uczniowie robią w sieci. Zdaniem brytyjskiej neurobiolożki **Susan Greenfield** (Uniwersytet Oksfordzki) sieć może:

- zaburzyć u dzieci poczucie rzeczywistości
- uzależnić zmysły i wyobraźnię od ekranu (dzieci poddawane są silnym bodźcom wizualnym i dźwiękowym, doznania zmysłowe górują nad intelektualnymi, dzieci próbują przenosić swoje życie do świata wirtualnego)

- dać poczucie świata bez konsekwencji (w świecie rzeczywistym uczymy się, że każde działanie niesie ze sobą konsekwencję)

- osłabić więzi międzyludzkie.

Środowisko cyberprzestrzeni stawia wiele wyzwań współczesnym nauczycielom. Warto zadać sobie pytania: Jaka jest rola nauczyciela w dobie powszechnego dostępu do Internetu? Jak kształcić pedagogów, aby ich wiedza i umiejętności okazały się przydatne w globalnej wiosce? Jak realizować zadania edukacyjne w środowisku wypełnionym nowoczesnymi multimediami? Najważniejsze są jednak pytania: Jak

w zupełnie nowych i ciągle zmieniających się realiach kształtować osobowość uczniów? Gdzie przebiega granica między wolnością a odpowiedzialnością? Gdzie czas i miejsce na naturalną refleksyjność? Przed nami jeszcze wiele pytań i wiele odpowiedzi. Ciągłe aktualne są słowa Carla Gustawa Junga, który stwierdził: *Skoro jesteśmy skazani na rozwój, to musimy zrozumieć, że to, czy życie będzie dla człowieka i ludzkości błogosławieństwem, czy przekleństwem, zależy głównie od niego samego.*

Czy **Homo sapiens** ewoluuje w kierunku **Homo interneticus**?

Patryk Krzemiński

KPCEN we Włocławku

Nauczyciel mentorem

Nie uczę moich uczniów, lecz stwarzam im warunki, żeby mogli się uczyć

Albert Einstein

Z pewnością niejednen nauczyciel zadaje sobie czasem następujące pytania: *Dlaczego, mimo mojego ogromnego zaangażowania w to, co robię, moja praca z uczniami nie przynosi pożądaných efektów? Jak sprawić, by uczniowie uczyli się z większą motywacją i zainteresowaniem?* Winy takiego stanu rzeczy nie powinniśmy upatrywać tak naprawdę w uczniu ani też przesadnie obwiniać siebie. Wystarczy dokonać pewnej refleksji nad swoim postępowaniem na lekcji i spróbować wprowadzić pewne zmiany do swojego nauczycielskiego warsztatu pracy.

PO PIERWSZE, KOMUNIKACJA

Podczas zajęć dydaktycznych uczniowie doświadczają kontaktu z nauczycielem. To, czy zostanie on pozytywnie odebrany przez młodych ludzi oraz czy nawiąże z nimi prawidłowe relacje, w dużej mierze zależy od niego samego. Osobowość nauczyciela i jego sposób przekazywania wiedzy mogą mieć znaczny wpływ na wykształcenie odpowiedniego podejścia ucznia do nauki danego przedmiotu. Ważnym krokiem na drodze do budowania przez nauczyciela autorytetu wśród swoich uczniów jest umiejętność dystansowania się. Nauczyciel powinien umieć przyznać się do niewiedzy, jeśli nie zna odpowiedzi na zadane przez ucznia pytanie a także umieć przyznać się do błędu i przeprosić ucznia, jeśli postąpił względem niego niewłaściwie. Musi także jasno przedstawić swoje oczekiwania oraz określić, jakie zachowania są przez niego akceptowane, a jakie nie.

Istotną rolę w budowaniu motywacji ucznia do nauki i modelowaniu u niego pożądaných zachowań odgrywają pochwały. Muszą one być jednakże kierowane pod adresem nie tyle samego ucznia, ale wykonanej przez niego pracy i nie być łączone z oceną. Pochwały powinny wyrażać pozytywne odczucia nauczyciela: zadowolenie, podziw lub wdzięczność. Jeśli zaś uczeń popełnił jakiś błąd lub jego praca wykazuje duże braki, uwagi wyrażone przez nauczyciela powinny być ukierunkowane również nie na osobę ucznia, lecz na omawianą sprawę i zawierać konstruktywne wskazówki dotyczące poprawy lub uzupełnienia pracy.

PO DRUGIE, EMOCJE

Przeniesienie odpowiedzialności za proces uczenia się na młodego człowieka przynosi często oczekiwane rezultaty. Taki stan można osiągnąć w łatwy sposób, angażując uczniów w zadania rozwijające ich kreatywność i wymagające samodzielnego działania. Nauczyciel dostarcza im wówczas narzędzia do pracy i wspiera w samodzielnych działaniach, będąc przy tym uważnym obserwatorem. Cały czas stara się wzmacniać indywidualny rozwój ucznia i stwarzać uczącym się możliwości do odkrywania własnych talentów. Nie dzieli ich przy tym na uzdolnionych i mniej zdolnych. Lekcja powinna być więc skoncentrowana na uczniu i nastawiona na sam proces nauki, a nie tylko na efekty kształcenia. Starajmy się ograniczać ilość zadań zamkniętych nie służących utrwalaniu wiedzy,

lecz jedynie jej sprawdzaniu, na rzecz zadań angażujących nie tylko intelekt, ale także emocje, np. zamiast prosić uczniów o udzielenie odpowiedzi na pytania do tekstu, zaproponujmy im, aby sami ułożyli pytania do niego. Emocje osadzone w podwzgórzu mózgu potrafią bardzo skutecznie zmotywować jego inną część - hipokamp, odpowiedzialny za pamięć, do bardziej trwałego przyswajania treści. Dlatego tak ważne jest w realizacji wymagań podstawy programowej odwołanie się do przeżyć, emocji i doświadczeń uczniów przy uwzględnieniu ich indywidualnych potrzeb i zainteresowań. Równie istotne w procesie nauczania jest także wykorzystanie dotychczasowego zasobu wiedzy ucznia. Współczesna rzeczywistość szkolna jest wypełniona nadmierną ilością pojęć, definicji i informacji, a wiedza ta, nie będąc odpowiednio przetworzona, ogranicza pojemność pamięci operacyjnej uczniów. Aby ułatwić zapamiętywanie informacji, nauczyciel powinien uwzględniać w sposobie przekazywania wiedzy różne style uczenia się młodzieży, niezależnie od tego, czy on sam wykazuje przewagę cech wzrokowca, słuchowca czy też kinestetyka. Ponadto powinno się starać łączyć teorię z jak największą ilością praktyki, a także nauczać treści przedmiotowych z danego przedmiotu w korelacji z treściami z innych przedmiotów. Takie łączenie wiedzy z różnych dziedzin może również zostać osiągnięte poprzez systematyczną współpracę nauczycieli i opracowywanie wspólnych projektów międzyprzedmiotowych w szkole. I jeszcze jedna istotna rzecz. Aby wzbudzić w uczniach przekonanie, iż mają oni pewien wpływ na proces dydaktyczny na lekcji i ich zdanie się liczy, nauczyciel powinien stwarzać im możliwości dokonywania wyboru, np. wyboru zadania do wykonania z dwu lub trzech propozycji.

PO TRZECIE, POCZUCIE BEZPIECZEŃSTWA

Już wiemy, że sukces edukacyjny w dużej mierze zależy nie tylko od ucznia, jego motywacji do nauki i kreatywności, ale również od odpowiednich działań nauczyciela, służących stworzeniu warunków sprzyjających efektywnemu uczeniu się. Wpływa na to nie tylko pozytywna postawa nauczyciela względem uczniów i dobór odpowiednich metod i form pracy na lekcji, ale również budowanie atmosfery bezpieczeństwa i zaufania podczas zajęć. A temu służą: jasno sformułowane cele podejmowanych działań i reguły postępowania na lekcji, słuchanie siebie nawzajem, zaangażowanie uczestników zajęć we wspólne działania oraz wymiana wiedzy i doświadczeń. Realizując treści podstawy programowej, rozwijamy jednocześnie u uczniów pewne postawy i wzorce prawidłowych zachowań. Więcej uwagi niż dotychczas należy poświęcić kształtowaniu postaw sprzyjających rozwojowi indywidualnemu i społecznemu młodego człowieka. W podstawie programowej wymienione są takie pozytywne cechy, jak: uczciwość, wiarygodność, odpowiedzialność, wytrwałość, poczucie własnej wartości, szacunek dla innych ludzi, ciekawość poznawcza, kreatywność, przedsię-

biorczość, kultura osobista, gotowość do uczestnictwa w kulturze, postawa obywatelska, poszanowanie kultury i tradycji własnego narodu, poszanowanie dla innych kultur i tradycji. Jednym z ważnych zadań szkoły jest również podejmowanie odpowiednich kroków zapobiegających dyskryminacji. Planując lekcję, warto jest również pamiętać o takich szczegółach, jak: ustawienie ławek „face to face” czy siedzenie w kręgu, bowiem ma to znaczący wpływ na integrację zespołu klasowego oraz kształtowanie pozytywnych relacji uczących się z nauczycielem prowadzącym zajęcia.

Niestety, coraz częściej widoczne są również przejawy agresji uczniów wobec siebie i wobec nauczycieli w szkołach. Rodzi się więc pytanie: *Czy nauczyciel samym swoim zachowaniem jest w stanie wpłynąć na zmianę zachowania ucznia?* Jeśli uczeń przeszkadza w prowadzeniu zajęć, nauczyciel zamiast kazać mu zaprzestania pewnych negatywnych zachowań, powinien skierować jego uwagę na wykonanie innej wymaganej czynności na lekcji (np. *Chciałbym, abyś zaczął już rozwiązywać zadanie*). Gdy nauczyciel chce wyrazić swoją dezaprobatę wobec nieodpowiedniego zachowania ucznia na zajęciach, lepiej, jeśli nie będzie tego czynić poprzez publiczną krytykę, lecz cichy komentarz lub rozmowę w cztery oczy. Jeśli i to nie przyniesie oczekiwanej poprawy w zachowaniu ucznia i będzie on nadal utrudniał prowadzenie lekcji, warto byłoby, by nauczyciel uświadomił mu, iż teraz swój czas na lekcji poświęci innym uczniom, a on stracił swą szansę. Chciałbym podzielić się z państwem również refleksją Hanny Komorowskiej: „W utrzymaniu dyscypliny na lekcji nie wszystko zależy od nauczyciela, ale zależy od niego bardzo dużo. Tym bardziej, że każdy z nas ma wpływ na własne zachowanie, choć chciałby przecież mieć wpływ na cudze. Jednak zmianę zachowania innego człowieka, tu ucznia, można najczęściej osiągnąć tylko przez zmianę własnego sposobu bycia”.

PODSUMOWUJĄC

Prowadząc warsztaty metodyczne dla nauczycieli, niejednokrotnie stawiałem im pytanie: *Co decyduje o skuteczności nauczania?* Nauczyciele najczęściej odpowiadali, iż wpływa na to dobór właściwych metod nauczania do założonych celów, dostosowanie treści nauczania do wieku i możliwości uczniów oraz różnorodność form aktywności proponowanych uczniom na zajęciach. Oczywiście, mieli rację. Podsumowując chciałbym jednak ponownie podkreślić, jak niezwykle ważna w skutecznym nauczaniu jest osoba nauczyciela - człowieka otwartego na pomysły uczniów, nauczyciela kreatora i moderatora procesu dydaktycznego, nauczyciela refleksyjnego.

Bibliografia

1. Komorowska, H. [red.], *Skuteczna nauka języka obcego*, Wydawnictwa CODN, Warszawa 2009.
2. Spitzer, M., *Jak uczy się mózg*, Wydawnictwo Naukowe PWN, 2007.
3. Żylińska, M., *Dlaczego neurodydaktyka?* - osswiata.pl.

harcistrz Piotr Bielicki

instruktor Hufca ZHP Włocławek-Miasto, przewodniczący Hufcowej Komisji Stopni Instruktorskich i Kształcenia w latach 2003-2013, obecnie wiceprzewodniczący tejże Komisji

Instruktor ZHP wobec praw dziecka

Prawa dziecka to ta część praw człowieka, która powinna być szczególnie bliska każdemu harcerskiemu wychowawcy. Warto, aby prawa te były znane i rozumiane także przez wszystkich naszych podopiecznych – zuchów i harcerzy. Obowiązkiem każdego instruktora ZHP, w tym również drużynowego, jest nie tylko przestrzeganie praw przysługujących jego podopiecznym, ale także uświadamianie harcerzy w tym zakresie i pokazywanie, jak przestrzegać praw innych.

Prawa człowieka to podstawowe standardy przysługujące każdej jednostce ludzkiej – bez nich ludzie nie mogą żyć w poszanowaniu godności. Szczególną kategorią praw człowieka są prawa dziecka. Przysługują one każdej osobie, która nie ukończyła 18 roku życia, i wynikają ze szczególnych potrzeb takiej osoby.

Związek Harcerstwa Polskiego jest organizacją wychowawczą, prowadzącą swoją działalność w oparciu o idee zawarte w Prawie i Przrzeczeniu Harcerskim, poprzez stosowanie specyficznych form działania określonych przez „metodę harcerską”. Instruktor harcerski – wychowawca dzieci i młodzieży – powinien znać i rozumieć istotę „praw dziecka” oraz zasady ochrony tych praw. Powinien również umieć posługiwać się „prawami dziecka” w prowadzeniu pracy wychowawczej oraz je propagować. Wynika to m.in. z misji ZHP oraz celów działania ZHP.

Misją ZHP jest wychowywanie młodego człowieka, czyli wspieranie go we wszechstronnym rozwoju i kształtowaniu charakteru przez stawianie wyzwań¹. Natomiast za główne cele swojego działania² ZHP uznaje m.in.:

- nieskrępowane kształtowanie osobowości człowieka odpowiedzialnego, **przy poszanowaniu jego prawa do wolności i godności**, w tym wolności od wszelkich nałogów,
- upowszechnianie i umacnianie w społeczeństwie przywiązania do wartości: **wolności**, prawdy, sprawie-

dliwości, demokracji, samorządności, **równouprawnienia, tolerancji i przyjaźni**,

- stwarzanie warunków do nawiązywania i utrwalania silnych więzi międzyludzkich **ponad podziałami rasowymi, narodowościowymi i wyznaniowymi**.

Dla osiągnięcia swoich celów ZHP realizuje wiele zadań, m.in. **wypowiada się w sprawach dzieci i młodzieży, upowszechnia prawa dziecka**, a także **współdziała z rodzicami**, w szczególności poprzez koła przyjaciół harcerstwa, **wspierając ich w wychowaniu dzieci i młodzieży**³.

Wychowanie harcerzy na członków społeczeństwa obywatelskiego wymaga od drużynowego znajomości praw człowieka, praw dziecka i praw ucznia oraz przestrzegania w życiu drużyny takich wartości, jak: wolność, prawda, sprawiedliwość, równouprawnienie, samorządność, tolerancja i przyjaźń. Z nich wywodzą się zasady harcerskiego wychowania – służba, braterstwo, praca nad sobą⁴. Te wartości znajdziemy w Prawie Harcerskim i w Statucie ZHP. Możemy o nich przeczytać także w Konwencji o Prawach Dziecka, nazywanej światową konstytucją praw dziecka. Dowiadujemy się z niej, że młody człowiek powinien być w pełni przygotowany do życia w społeczeństwie w duchu (...) pokoju, godności, tolerancji, wolności, równości i solidarności⁵.

Biorąc pod uwagę zapisy ujęte w Konwencji o Prawach Dziecka, działania drużynowego w odniesieniu do praw jego podopiecznych sprowadzają się do kilku zadań⁶:

³ Statut ZHP ..., § 4, ust. 1, pkt. 3 i 4

⁴ „służba”, czyli czynna, pozytywna postawa wobec świata i drugiego człowieka; „braterstwo”, czyli przyjacielska i serdeczna postawa wobec innych; „praca nad sobą”, czyli nieustanne kształtowanie i doskonalenie własnej osobowości.

⁵ T. Fliszkiewicz, M. Królikowski, P. Smardz, Mój wybór - poradnik metodyczny dla drużynowych i namiestników do realizacji zadań programu „Od samorządności do demokracji”, GK ZHP, Warszawa 2000 („Propozycje” nr 4/2000/70).

⁶ A. Poraj, P. Smardz, „Pod namiotem praw – propozycja programowa na harcerskie lato 2003”, HBW „Horyzonty”, Warszawa 2003 („Czuwaj” nr 7–8/2003).

¹ Statut ZHP (tekst jednolity po zmianach uchwalonych przez XXXVII Zjazd ZHP), § 3, ust. 1

² Statut ZHP ..., § 3, ust. 4, pkt 2, 3, 4

- Po pierwsze, w swoim działaniu drużynowy musi znać i przestrzegać wszystkie bez wyjątku prawa wobec każdego dziecka. Niedopuszczalne są jakiekolwiek formy dyskryminacji czy złego traktowania (np. poprzez stosowanie kar, poniżanie).

- Po drugie, drużynowy musi budować wśród podopiecznych świadomość przysługujących im praw oraz uczyć, jakim być, by przestrzegać praw innych ludzi.

- Po trzecie, drużynowy powinien być rzecznikiem interesów dziecka. Gdy tylko dostrzeże niepokojące sygnały, musi rozważyć na nie reagować.

W związku z tym, iż Konwencja o Prawach Dziecka zakłada, że rodzina jest najlepszym środowiskiem wychowania dziecka, wszystkie działania realizowane przez instruktorów ZHP – harcerskich wychowawców – powinny mieć na celu wspieranie funkcji wychowawczej rodziny, a nie jej zastępowanie⁷.

Znajomość praw dziecka (i szerzej praw człowieka) można i trzeba praktycznie stosować w życiu społecznym, także w życiu drużyny. Oznacza to podmiotowe traktowanie każdego harcerza: uznanie jego woli i opinii, szacunek dla godności i wolności oraz współuczestnictwo harcerza w podejmowaniu decyzji dotyczących jego samego i zespołu, czyli samorządność. Aby to zagwarantować, drużynowy sięga do znanych instrumentów i elementów metody harcerskiej (np. stopnie harcerskie i system zastępowy). Temu również służy działanie rady drużyny i innych demokratycznych mechanizmów oraz form działania w ramach struktur ZHP⁸.

Prawa dziecka są prawie tak stare jak sama idea praw człowieka. Pierwszym dokumentem międzynarodowym poświęconym wyłącznie prawom dziecka była uchwalona przez Ligę Narodów w 1924 roku genewska Deklaracja Praw Dziecka (nawiązywała w swych założeniach do przyjętej w roku 1923 przez Radę Generalną Międzynarodowego Związku Pomocy Dzieciom tzw. deklaracji genewskiej). Kolejnym międzynarodowym dokumentem była uchwalona przez Zgromadzenia Ogólnego ONZ w 1959 roku Deklaracja Praw Dziecka (zbiór postulatów dotyczących zapewnienia dzieciom właściwych warunków życia i rozwoju). Pomimo proklamowania przez Zgromadzenie Ogólne ONZ deklaracja nie była dokumentem wiążącym dla państw członkowskich ze względu na brak mechanizmu kontroli. W 30. rocznicę uchwalenia Deklaracji Praw Dziecka, 20 listopada 1989, Zgromadzenie Ogólne ONZ przyjęło pierwszy prawnie wiążący dokument regulujący kwestię praw dziecka – Konwencję o Prawach Dziecka. Warto podkreślić szczególną rolę naszego kraju w tworzeniu tego dokumentu. Polski rząd zgłosił w roku 1978 pierwszy projekt tego dokumentu.

⁷ Konwencja o Prawach Dziecka – międzynarodowy dokument przyjęty przez Zgromadzenie Ogólne ONZ w 1989 r.

⁸ T. Fliszkiewicz, M. Królikowski, P. Smardz, Mój wybór – poradnik ...

Niniejsza informacja została opracowana w ramach cyklu szkoleń pn. „WUERPEDE – wiem, rozumiem, potrafię, działam...”, prowadzonych w formule e-learningu dla kadry instruktorskiej Hufca ZHP Włocławek-Miasto w roku harcerskim 2013/14. Tekst ten stanowił wprowadzenie do szkolenia pn. „Instruktor ZHP wobec praw dziecka”, które zostało przeprowadzone w październiku i listopadzie 2013 r.

Zlot ZHP –Toruń 2013. Prezydent RP Bronisław Komorowski, hm. Paweł Bielicki – instruktor Hufca Włocławek-Miasto, hm. Lucyna Szypulska-Kamyk – zastępca Komendantki Chorągwi Kuj.-Pom. ZHP

Zlot z okazji 70-lecia Szarych Szeregów – Włocławek 2009. Pwd. Ewelina Piotrowska, phm. Dariusz Majchrzak, hm. Piotr Bielicki, hm. Katarzyna Marszałek, hm. Paweł Bielicki, pwd. Małgorzata Szczap

Zlot z okazji 70-lecia Szarych Szeregów – Włocławek 2009. Harcerki z 147 WDW „Scatter” i 12 WDH „Kolumbowie”

Nowoczesna „klasówka” w Młynie Wiedzy

W Centrum Nowoczesności Młyn Wiedzy w Toruniu nauczyciele mogą sprawdzić wiedzę uczniów z zakresu fizyki, optyki i światła w nowoczesnej formie. Centrum nauki proponuje udział w ścieżkach tematycznych na wystawach optycznych.

Pierwsze centrum nauki w regionie przygotowało dla uczniów specjalne ścieżki tematyczne na wystawie „Barwy ze Słońca” i „Kalejdoskop - przewrotne oko”. To jedyna tego typu forma połączenia zabawy ze sprawdzeniem wiedzy uczniów oferowana w województwie kujawsko-pomorskim.

Sposób zwiedzania ekspozycji (filmy, prezentacje, zadania do wykonania) jest przygotowany w postaci ścieżek edukacyjnych, dopasowanych do poziomów edukacyjnych, co umożliwia uczniom zdobycie dodatkowych umiejętności. Ścieżka obejmuje w pełni interaktywne ekspozycje składające się z 30 stanowisk każda, prezentujących fascynujące zjawiska ze świata optyki. Stanowiska wystaw zostały specjalnie zaprojektowane z myślą o tym, aby zwiedzający mógł samodzielnie odkrywać różne aspekty prezentowanych zjawisk. Każde stanowisko wyposażone jest w krótki film instruktażowy oraz opis wyjaśniający obserwowane w nim efekty.

Centrum, realizując ścieżkę tematyczną, dostosowuje ją do poziomu i wiedzy uczniów, co pozwala także na zdobycie dodatkowych umiejętności. I tak - najmłodszym Młyn Wiedzy proponuje wersję zwiedzania z zadaniami opisanymi rysunkowo tak, aby kłopoty w czytaniu nie utrudniały wykonywania zadań. Dla uczniów klas IV-VI szkół podstawowych i gimnazjów

przygotowano zajęcia stymulujące rozwój umiejętności współdziałania w zespole, obserwacji, analizy i wnioskowania. Uczniowie klas o profilu matematyczno-fizycznym z liceum mają możliwość głębszego poznania zjawisk z optyki poprzez samodzielne badania połączone ze stawianiem hipotez i uogólnianiem wyciąganych wniosków.

Program realizacji ścieżki obejmuje krótką prezentację multimedialną, wprowadzającą w tematykę wystawy oraz opisującą sposób pracy uczniów w trakcie odbywania „klasówki”. Następnie uczniowie są dzieleni na dwu- trzyosobowe zespoły, które otrzymują karty pracy. W zależności od wieku i poziomu wiedzy uczniów ścieżka trwa od 60 do 90 minut. W trakcie zwiedzania uczniowie wykonują zadania. Odpowiedź na pytanie odnajdują poprzez wykonywanie doświadczeń. Po realizacji zadań ma miejsce podsumowanie. Odbywa się ono z wykorzystaniem systemu elektronicznego – każda grupa otrzymuje pilota, za pomocą którego wprowadza do systemu własne odpowiedzi. Natychmiast po zakończeniu tej czynności na ekranie prezentowane są pełne wyniki wraz z poprawnymi odpowiedziami, a opiekun otrzymuje wydruk z rezultatem pracy uczniów.

Centrum nauki wspólnie z Fundacją New Space realizuje projekt „The Universe – our home full of wonders”. Działanie obejmie miejscowości z terenów wiejskich oraz miasta do 20 tys. mieszkańców położone na terenie województwa kujawsko-pomorskiego. Od kwietnia Centrum Nowoczesności Młyn Wiedzy odwiedza szkoły podstawowe i ośrodki edukacyjno-opiekuńcze, które zostały wybrane w konkursie. Zajęcia są prowadzone przez doświadczonych animatorów, z wykorzystaniem materiałów programu Universe Awareness (UNAWA). Podczas spotkań animatorzy Młyna Wiedzy wspólnie z dziećmi sprawdzają, co dzieje się na Księżycu, a także budują rakiety kosmiczne. Nauczyciele otrzymują zestawy materiałów do realizacji interaktywnych warsztatów z kolejnymi grupami uczniów. Uczestnicy zajęć będą mogli wziąć udział w specjalnym konkursie, w którym nagrodą będzie wizyta w Obserwatorium Astronomicznym UMK w Piwnicach.

Informacje o działalności Centrum Nowoczesności Młyn Wiedzy nauczyciele znajdą w specjalnie dla nich przygotowanej zakładce na stronie internetowej: <http://mlynwiedzy.org.pl/dla-nauczycieli/>.

Katarzyna Dobrzelecka

Publiczna Szkoła Podstawowa nr 3 im. J. Wybickiego w Aleksandrowie Kujawskim

Przyjaciele Zippiego z Aleksandrowa Kujawskiego

Często doświadczamy w życiu różnych problemów, trudności, czujemy się nieszcześliwi lub rozżaleni, nawiązujemy i zrywamy więzi, doświadczamy śmierci bliskich nam osób. Nierzadko trudno mówić o tym, co czujemy. Jeśli potrafimy skutecznie radzić sobie z niepowodzeniami i problemami, to nasze życie może stać się bardziej szczęśliwym. Dzieci również doświadczają różnych sytuacji trudnych, takich jak: kłótnie, zazdrość o młodszą siostrę, odrzucenie, krzywdzenie czy zmiana, jaką jest na przykład rozpoczęcie nauki w oddziale przedszkolnym.

W Publicznej Szkole Podstawowej nr 3 im. J. Wybickiego w Aleksandrowie Kujawskim kolejna grupa dzieci z oddziału przedszkolnego uczestniczy w programie Promocji Zdrowia Psychicznego Przyjaciele Zippiego, który pomaga im lepiej radzić sobie z trudnościami. Rozpoczęcie nauki to bardzo ważny okres w życiu każdego małego człowieka. To czas intensywnego rozwoju intelektualnego, emocjonalnego i społecznego, podczas którego dziecko rozwija wiele nowych umiejętności niezbędnych w dalszej edukacji i codziennym życiu.

PROMUJEMY ZDROWIE PSYCHICZNE

My, dorośli dużą uwagę przywiązujemy do zdrowia fizycznego dzieci – dbamy o ich bezpieczeństwo, chcemy, by nasze pociechy zdrowo się odżywiały, były właściwie ubrane, przebywały na świeżym powietrzu. Jednak nie mniej ważne jest zdrowie emocjonalne i dobre samopoczucie – to, co dziecko myśli o sobie, jak funkcjonuje w grupie rówieśniczej, jak radzi sobie z napotkanymi trudnościami i rozczarowaniami. Badania wskazują, iż w szkołach, w których dzieci mają dobre samopoczucie i bardziej się wzajemnie akceptują, ich wyniki w nauce poprawiają się. Dlatego bardzo ważne jest promowanie zdrowia psychicznego, a program Przyjaciele Zippiego jest doskonałym sposobem na wsparcie rozwoju emocjonalnego małego dziecka (w wieku

5-7 lat) w sposób przystępny dla wszystkich uczestników, niezależnie od poziomu ich umiejętności.

Program składa się z sześciu części (1 - uczucia, 2 - komunikacja, 3 - nawiązywanie i zrywanie więzi, 4 - rozwiązywanie konfliktów, 5 - przeżywanie zmiany i straty, 6 - dajemy sobie radę), a każda część zawiera odrębne opowiadanie. Wiele można usłyszeć o patyczaku o imieniu Zippi oraz grupie przyjaciół: chłopców i dziewczynek. Opowiadania prezentują bohaterów w okolicznościach dobrze znanych małym dzieciom, takich jak: nawiązywanie przyjaźni i utrata przyjaciół, krzywdzenie, radzenie sobie ze zmianami, rozpoczynanie od nowa. Każde opowiadanie jest zilustrowane przy pomocy zestawu barwnych obrazków i uzupełnione zadaniami: rysowaniem, odgrywaniem ról i zabawami. Po każdych zajęciach przedszkolaki dokonują ewaluacji spotkania na specjalnie do tego celu przygotowanym arkuszu podsumowania.

Z PATYCZAKIEM...

Nasze przedszkolaki bardzo lubią zajęcia z patyczakiem, często dopytują: „Kiedy będziemy mówić o Zippim?”. Na czas spotkania dzieci zakładają plakietki z obrazkiem przedstawiającym Przyjaciół Zippiego i siadają w kole. Zajęcia rozpoczynamy zawsze przypomnieniem zasad, które są tak uniwersalne, iż staramy się ich przestrzegać w ciągu całego dnia pobytu w szkole. W naszej klasie powstał kącik Zippiego, w którym oprócz ilustracji związanych z programem honorowe miejsce zajmuje terrarium z patyczakami. Przedszkolaki chętnie uczestniczą w pracach pielęgnacyjno-porządkowych w kąciku, a prowadzenie hodowli owadów przyczyniło się do poszerzenia wiadomości przyrodniczych dzieci, zwiększyło ich poczucie odpowiedzialności i obowiązkowość. W kąciku ma również swoje miejsce maskotka patyczaka uszyta przez babcię dziecka uczestniczącego w programie. Pluszak stanowi dużą atrakcję podczas zajęć. Przedszkolaki mogą się przytulić do Zippiego, przybić z nim „piątkę”, potaćzyć. Zippi zaś głaszcze

dzieci po główkach. Po pewnym czasie w grupie pojawiła się kolejna maskotka, tym razem uszyta przez mamę jednej z dziewczynek uczestniczących w programie, nazwana przez przedszkolaki „Małym Zippim”. Oprócz zajęć z dziećmi - w ramach edukacji rodziców - prowadzona jest gazetka z uaktualnianymi informacjami dotyczącymi realizacji programu w grupie (harmonogram i tematyka zajęć, fotogazetka, ćwiczenia do zabaw z dzieckiem w domu w celu zwiększenia skuteczności programu). Program Przyjaciele Zippiego w naszej szkole jest realizowany po raz drugi. Po zakończeniu programu w czerwcu 2013 roku odbyła się uroczystość z udziałem rodziców i opiekunów. Dzieci, we własnoręcznie ozdobionych koronach, z dumą odebrały dyplomy potwierdzające udział w programie Przyjaciele Zippiego. W gronie najbliższych przedszkolaki obejrzały prezentację multimedialną stanowiącą podsumowanie całego programu. Taka forma przypomnienia, uzupełnienia i utrwalenia poznanych treści bardzo im się spodobała. Dzieci aktywnie uczestniczyły w spotkaniu, podczas którego miały możliwość zaprezentowania swoich wiadomości i umiejętności. Rodzice wyrażali pozytywne opinie dotyczące udziału pociech w programie. Część przedszkolaków, za zgodą rodziców, założyła hodowlę patyczaków w domu.

EFEKTY EDUKACYJNE

Z obserwacji pedagogicznej wynika, iż udział dzieci w programie Przyjaciele Zippiego przyniósł pozytywne efekty edukacyjne. Dzieci rozwinęły umiejętność rozpoznawania uczuć u siebie i innych osób. Potrafią rozmawiać o nich. Rozwinęły umiejętności komunikacyjne: chętnie podejmują aktywność werbalną, rozmawiają ze sobą. Uczą się, jak słuchać innych. Częściej proszą o pomoc zarówno dorosłych, jak i rówieśników. Potrafią nawiązywać i utrzymywać nowe przyjaźnie. Radzą sobie w sytuacji odrzucenia, na przykład, gdy

koleżanka nie chce się z nimi bawić. Są zdolne do empatii, z własnej inicjatywy pomagają innym. Starają się rozwiązywać zaistniałe konflikty w drodze rozmów z jednoczesnym liczeniem się ze zdaniem innych. Wiedzą, że nie można nikogo krzywdzić, a także co należy robić, kiedy jest się krzywdzonym. Dzieci wiedzą,

jak radzić sobie ze zmianą i stratą, między innymi ze zmianą nieodwracalną, jaką jest śmierć bliskiej osoby lub zwierzątka. Przedszkolaki chętnie uczestniczyły w spotkaniach i dzieliły się swoimi spostrzeżeniami i odczuciami na forum grupy. Rozwinęły również swoje umiejętności aktorskie poprzez odgrywanie różnych scenek oraz umiejętności grafomotoryczne, między innymi podczas rysowania. Przedszkolaki z zaangażowaniem dokonywały ewaluacji zajęć, zaznaczając najczęściej na arkuszu podsumowania uśmiechniętą buźkę i słonko. Z ich wypowiedzi wynika, iż najbardziej podobały im się opowiadania ilustrowane obrazkami, zabawy z maskotką Zippiego, wykonywanie pacynek, odgrywanie scenek i śpiewanie piosenki „Przyjaciele Zippiego”.

Korzyści z udziału w programie odnoszą zarówno dzieci, nauczycie, jak i rodzice. Znacznie lepiej pracuje się z grupą, która jest zgrana, pozytywnie nastawiona do siebie, w której dzieci sobie pomagają i nie krzywdzą innych, potrafią ze sobą spokojnie rozmawiać i wzajemnie siebie słuchać, przedstawiać swój punkt widzenia, jak również starają się zwracać uwagę na to, co mówią i odczuwają inni, są uczynne, przyjacielskie i szczerze. Myślę, że korzyści z udziału w programie zaowocują również w kolejnych etapach edukacyjnych, a nabyte umie-

jętności będą pomocne przez całe życie.

Pozytywne opinie środowiska rodzinnego są najlepszą rekomendacją dla programu Przyjaciele Zippiego. Z rozmów wynika, iż program spełnia oczekiwania rodziców, którzy chętnie aprobują jego realizację w grupie.

Iwona Rutecka, Aleksandra Wawrzonkowska
Przedszkole Państwowe nr 2 w Ciechocinku

W zdrowym ciele

**„Gdy poczujesz szczęścia smak, z Kubusiem klaszcz....
Gdy poczujesz szczęścia smak, z Tygrysiem skacz....” -
te właśnie słowa towarzyszą codziennie dzieciom
z Przedszkola Samorządowego nr 2 im. Kubusia Pu-
chatka w Ciechocinku.**

Celem wszystkich nauczycielek jest tworzenie przedszkola radosnego, bezpiecznego i przyjaznego, zapewniającego wszechstronny rozwój całej społeczności przedszkolnej. Promowanie zdrowego stylu życia poprzez szerzenie wiedzy o zdrowiu i podejmowanie działań prozdrowotnych to ważne zadanie realizowane przez personel placówki.

Kształtujemy u dzieci prawidłowe nawyki żywieniowe oraz nawyki związane z codziennym, czynnym korzystaniem ze świeżego powietrza. Nasze maluchy są chłonne wiedzy i chętnie przyswajają nowe wiadomości, umiejętności i nawyki. Czynią to w sposób spontaniczny: poprzez zabawę, obserwację otaczającego środowiska, z którego czerpią przykłady zdrowych zachowań, własne doświadczenie.

W bieżącym roku szkolnym nasze przedszkole przystąpiło do akcji „Ćwiczyć każdy może” organizowanej przez Ministra Edukacji Narodowej. Zachęcamy dzieci i rodziców do czynnego spędzania czasu oraz do wykonywania wspólnych ćwiczeń. Rodzice wykazują się niezwykłą kreatywnością oraz inicjatywą. W ramach akcji organizujemy między innymi: rajd rowerowy, piesze wycieczki połączone z piknikiem, aktywne spotkania z piłkarzami, siatkarzami,

wykorzystujemy boiska „Orlik”. Dzieciom z poszczególnych grup wiekowych i ich rodzicom organizujemy zajęcia na basenie w jednym z zaprzyjaźnionych obiektów sanatoryjnych. Dzięki uprzejmości dyrektora sanatorium dzieci ćwiczyły w profesjonalnej sali rehabilitacyjnej.

Wyrabianie zdrowego stylu życia to, oprócz aktywności ruchowej, zachęcenie dzieci do odpowiedniego odżywiania się. Podczas zajęć podkreślamy rolę spożywania produktów, które dostarczają witamin, minerałów, białka oraz znaczenie dbania o czystość i higieniczny tryb życia: mycie zębów, rąk, sen i odpoczynek, ruch i gimnastyka, zapobieganie chorobom, np. odpowiedni ubiór w zależności od pory roku i szczepienia. Dzieci wiedzą, co to jest ekologia i co to znaczy zdrowa żywność. Codziennie zachęcamy naszych milusińskich do spożywania określonych produktów oraz dużej ilości warzyw i owoców. Staramy się, aby posiłki były urozmaicone, bogate w warzywa, owoce, soki, kompoty. Dzieci ze starszych grup często samodzielnie wykonują kolorowe kanapki, sałatki owocowe i warzywne, wyciskają soki, którymi później częstują młodszych kolegów oraz personel placówki. W naszym przedszkolu obchodzimy „Dzień owocowy”, „Dzień truskawki”, „Dzień marchewki i innych warzyw”.

Rozwijamy ogólną sprawność ruchową naszych przedszkolaków poprzez wyrabianie zamiłowania do

wycieczek, aktywności ruchowej, jako źródła zdrowia, radości z rekreacji i sportu. Dzieci systematycznie uczestniczą w ćwiczeniach gimnastycznych, zabawach ruchowych, zawodach sportowych: „Spartakiada – sprawny przedszkolak” lub „Przedszkolne Euro”. Wszystkie organizowane imprezy sportowe integrują środowisko przedszkolne z lokalnym i rodzinnym. Podczas takich spotkań dzieci czerpią radość nie tylko ze zwycięstwa, ale czerpią naukę również z porażek.

Grono nauczycielskie naszego przedszkola jest bardzo dobrze przygotowane do organizowania i prowadzenia zajęć sportowych za sprawą licznych warsztatów, kursów i samokształcenia (Ruch - muzyka, Lekkoatletyka dla najmłodszych – bawimy się biega-

jąc, skacząc i rzucając, Metoda Kinezylogii Edukacyjnej Paula Denissona, Twórcze metody aktywności ruchowej: Carla Orfa, Rudolfa Labana, A.M. Kniessów, Metoda Ruchu Rozwijającego Weroniki Sherborne, Metoda Dobrego Startu M. Bogdanowicz, Pedagogika zabawy i wiele innych).

W myśl powiedzenia „W zdrowym ciele - zdrowy duch” staramy się, aby każde dziecko opuściło mury naszego przedszkola wyposażone w umiejętność aktywnego spędzania czasu, aby czerpało radość z wykonywanych ćwiczeń, potrafiło pokonywać trudności, rywalizować, wygrywać i umiejętnie znosić porażki.

Autor zdjęć: Aleksandra Wawrzonkowska

Urszula Jasińska, Małgorzata Kaźmierczak
Prywatne Przedszkole „Pod Muchomorkiem” w Toruniu

Zdrowe i bezpieczne dzieciństwo

W Prywatnym Przedszkolu „Pod Muchomorkiem” w Toruniu jednym z głównych priorytetów jest troska o zdrowie i bezpieczeństwo dzieci. Mając również na uwadze priorytet MEN na rok szkolny 2013/2014 „Szkoła w ruchu”, naszym głównym kierunkiem pracy wychowawczo-opiekuńczo-dydaktycznej jest „Zdrowy i bezpieczny przedszkolak- szczęśliwe dzieciństwo”. W związku z tym prowadzimy zabawy i zajęcia metodami i formami atrakcyjnymi dla naszych wychowanków. Są to między innymi:

- gimnastyka rytmiczna A. i M. Kniessów - ruch, muzyka, rytm, przybory
- ekspresja twórcza C. Orffa
- metoda Dennisona- współpraca umysłu i ciała
- ekspresja twórcza R. Labana - opowieść, ruchowa, improwizacja ruchowa, pantomima
- metoda stacyjna
- ruchu rozwijającego W. Sherborne
- techniki relaksacyjne.

Zabawy i zajęcia ruchowe prowadzone są zarówno w sali gimnastycznej, jak i na świeżym powietrzu. Ulubionym miejscem jest boisko „Orlik” przy Szkole Salezjanów, polana w pobliskim lesie i oczywiście duży przedszkolny plac zabaw. Pla-

cówka nawiązała współpracę z Akademią Piłkarską „Młode talenty”, dzięki czemu dzieci biorą udział w zabawach i zajęciach ogólnorozwojowych inspirowanych piłką nożną. Pomagają one m.in. poprawić koordynację ruchową i kondycję, wzmacniają układ mięśniowy i kostny.

Jak co roku w naszej placówce zorganizowaliśmy ogólnopolski konkurs plastyczny „Zdrowy Przedszkolak”, którego celem jest propagowanie zdrowego odżywiania oraz zdrowego i higienicznego trybu życia. Patronat honorowy sprawuje Anna Łukaszewska Kujawsko-Pomorski Kurator Oświaty.

Podczas zajęć dydaktycznych wspólnie z rodzicami, nauczycielkami dzieci robią kanapki, kiszą kapustę, przygotowują soki, szaszłyki ze świeżych owoców i sałatki z różnorodnych warzyw. Przy każdej nadarzającej się okazji rozmawiamy na temat znaczenia spożywania zdrowych posiłków, unikania słodczy i słodkich napojów gazowanych. Nagradzamy wychowanków przełamujących niechęć do pewnych potraw.

W tematyce zabaw i zajęć nie zabrakło problematyki znaczenia czystego powietrza oraz szkodliwego wpływu palenia papierosów i dymu na zdrowie i samopoczucie. Nawiązaliśmy współpracę ze stacją Sanitarno-Epidemiologiczną w Toruniu, w ramach której włączyliśmy się do ogólnopolskiego programu profilaktyki antynikotynowej „Czyste powietrze wokół nas”. Stanowi on pierwszy etap nabywania wiedzy na temat szkodliwości dymu tytoniowego. Jako pierwsze przedszkole w województwie kujawsko-pomorskim przystąpiliśmy do ogólnopolskiej akcji pod nazwą „Profilaktyka a Ty”. Program realizuje Zespół Edukacji na Rzecz Bezpieczeństwa Publicznego Gabinetu Komendanta Głównego Policji. Celem tej akcji jest m.in. inspirowanie rodziców do pogłębiania wiedzy z zakresu profilaktyki uzależnień, nakłanianie ich do częstej rozmowy na ten temat z własnymi dziećmi, tworzenie ogólnopolskiej społeczności, promującej wśród młodzieży i dzieci modę na życie bez uzależnień.

Tematyka zdrowia i ekologii pojawiła się również w spotkaniach, wyjazdach i konkursach:

- „Jestem eko” - wycieczka do Zespołu Szkół nr 10 (segregowanie śmieci, zdrowa żywność, czyste powietrze, udzielanie pierwszej pomocy)
- spotkania i pogadanki prowadzone przez rodziców wykonujących zawód lekarza i pielęgniarki
- wyjścia do gabinetu lekarskiego, stomatologa, przychodni, apteki, gabinetu weterynaryjnego.
- spotkanie ze znanym żuźlowcem Adrianem Miedzińskim (rola i znaczenia zdrowego trybu życia w osiągnięciu sukcesów w sporcie)
- „Drugie życie śmieci” - konkurs plastyczny

- zajęcia plenerowe w Nadleśnictwie Olek
- udział wszystkich dzieci w międzynarodowej akcji „Sprzątanie Świata”, której celem jest wzrost świadomości ekologicznej społeczeństw
- wyjazd dzieci na „Żniwa Dyniowe” do ośrodka agroturystycznego „Babaluga”, podczas którego dzieci poznały smak potraw z dyni oraz opiekowały się i bawiły ze zwierzętami wiejskimi: kozami, owcami, królikami, kurami...

Problem bezpieczeństwa poruszany jest w codziennych zajęciach dydaktycznych, w tematyce przedstawień teatralnych, w spotkaniach ze strażnikiem miejskim i policjantem. Systematyczne wycieczki do straży pożarnej pomagają dzieciom zrozumieć niebezpieczeństwa i zagrożenia związane z zabawami zapalkami i urządzeniami elektrycznymi bez obecności i pozwolenia dorosłego. Podczas wycieczek na skrzyżowanie przedszkolaki ubierane są w kamizelki odblaskowe i opaski na ręce. Podczas tych wyjść poznają podstawowe zasady ruchu drogowego, warunkujące bezpieczne poruszanie się po chodnikach i drogach.

Okazją do utrwalenia zdobytych wiadomości i umiejętności jest udział dzieci w międzyprzedszkolnych konkursach związanych z ruchem drogowym i kontaktami z obcymi dorosłymi. W trakcie wyżej wymienionych form pracy dzieci przyswajają i utrwalały zasady i wiadomości, zapewniające bezpieczeństwo na terenie przedszkola, podczas wycieczek, wyjazdów, zabaw nad wodą, na lodzie i podczas spędzania wolnego czasu na łonie natury. Starsze grupy oraz cały personel placówki biorą udział w pokazach udzielania pierwszej pomocy, organizowanych przez straż pożarną.

Wszystkie powyższe działania i zamierzenia wychowawczo-opiekuńczo-dydaktyczne realizowane w Prywatnym Przedszkolu „Pod Muchomorkiem” w Toruniu prowadzą do głównego celu - sprawiania, aby wychowankowie czuli się bezpiecznie i odczuwali radość dzieciństwa.

Autorki zdjęć: Urszula Jasińska, Małgorzata Kaźmierczak

Bezpieczny przedszkolak w bezpiecznym przedszkolu

Podczas pobytu dziecka w przedszkolu dbamy o wszechstronny rozwój każdego wychowanka, realizując treści z różnorodnych dziedzin wychowania. Wszystkie obszary działalności edukacyjnej przedszkola są jednakowo ważne, jednakże poczucie bezpieczeństwa u dziecka gwarantuje mu lepsze i szybsze przyswajanie wiedzy i umiejętności w pozostałych obszarach. Realizacja owych treści jest procesem długotrwałym i złożonym, ale zajmuje priorytetowe miejsce w całości edukacji małego dziecka. Zgodnie z podstawą programową dziecko, które kończy edukację w przedszkolu i rozpoczyna naukę w szkole podstawowej, powinno być wdrożone do dbałości o bezpieczeństwo własne i innych. Powinno wiedzieć:

- jak należy zachować się w sytuacji zagrożenia i gdzie można otrzymać pomoc oraz umieć o nią poprosić
- orientować się w bezpiecznym poruszaniu po drogach i korzystaniu ze środków transportu
- znać zagrożenia płynące ze świata ludzi, roślin oraz zwierząt i unikać ich
- wiedzieć, że nie można samodzielnie zażywać leków i środków chemicznych
- próbować samodzielnie i bezpiecznie organizować sobie czas wolny w przedszkolu i w domu, mieć rozeznanie, gdzie można bezpiecznie się bawić, a gdzie nie.

LUBIMY PRZEDSZKOLE

Do trzeciego roku życia dziecko przebywa najczęściej wśród domowników, których dobrze zna i czuje się wśród nich bezpiecznie. W sytuacjach najmniejszego zagrożenia natychmiast koncentruje na sobie uwagę i jest otaczane troskliwą opieką rodziców. Sytuacja ulega zmianie, gdy trzylatek trafia do przedszkola, do obcego mu otoczenia, do osób, których nie zna, oczekiwań, których nie rozumie. Czuje się wyrwane z rodzinnego układu, który dotychczas gwarantował mu bezpieczeństwo. Dobre samopoczucie dziecka w przedszkolu zależy głównie od

jego pierwszych doświadczeń związanych z pobytem w tym miejscu, dlatego pierwszym krokiem ze strony naszej placówki w procesie kształtowania poczucia bezpieczeństwa u dziecka, jest zachęcenie rodziców do udziału wraz z nim w programie adaptacyjnym „Pomóżmy maluchom polubić przedszkole”. Rodzic w trakcie dni adaptacyjnych towarzyszy swojemu dziecku w poznawaniu nowego środowiska. Dziecko poznaje salę, teren przedszkolny, nauczycielki, co w znacznym stopniu redukuje stres związany z czymś nowym. Personel, uczestniczący w procesie adaptacji, tworzy ciekawą i przyjazną atmosferę, by zachęcić dziecko do ponownego przyjścia. Po kilku dniach większość dzieci akceptuje nowy rytm dnia i chodzenie do przedszkola traktuje jako naturalną sytuację.

Zabawy adaptacyjne wspólnie z rodzicami w ogrodzie

WYCIECZKI

Realizacja zagadnień związanych z bezpieczeństwem dzieci oraz z rozpoznawaniem i unikaniem zagrożeń przybrała różnorodne formy działań edukacyjnych dostosowanych do wieku i możliwości dzieci. Już w najmłodszych grupach wiekowych realizowane są zajęcia plastyczne, muzyczne, historyjki obrazkowe, wiersze, opowiadania, teatrzyki, kolorowanki, zabawy z elementami dramy, zabawy na terenie przedszkolnym, wycieczki. W każdym

roku szkolnym omawiana jest tematyka z zakresu szeroko rozumianego bezpieczeństwa. Nauczyciel wspólnie ze starszymi dziećmi ustala normy postępowania związane z bezpieczeństwem. Dotyczą one ostrożnego i uważnego poruszania się po sali, po schodach i innych pomieszczeniach przedszkolnych, nieoddalania się od grupy z placu zabaw i budynku. Nauczyciel realizuje procedury bezpieczeństwa obowiązujące w ramach spacerów i wycieczek. Ewidencjonuje w zeszycie wyjść spacer i wycieczkę, wpisując jej miejsce, liczbę opiekunów i dzieci. Zgodnie z regulaminem wypełnia kartę wycieczki. Każdorazowo wyposaża przedszkolaków w kamizelki odbłaskowe.

Podczas spacerów i wycieczek dzieci poznają zasady bezpiecznego poruszania i stosowania się do przepisów ruchu drogowego. Korzystają ze środków komunikacji, przestrzegając zasad prawidłowego zachowania się, rozumieją konieczność podróżowania samochodem w foteliku, uczestniczenia w ruchu w obecności osoby dorosłej. Najciekawszą formą dla dzieci są spotkania z ciekawymi ludźmi oraz wycieczki. Gościliśmy w placówce przedstawicieli: Policji, Straży Miejskiej, Straży Pożarnej. Zrealizowaliśmy cykl spotkań w ramach programu „Bezpieczny przedszkolak”. Dzięki tym spotkaniom dzieci zrozumiały, w jakich sytuacjach potrzebna jest szybka pomoc, poznały numery telefonów alarmowych, potrafiły wezwać tę pomoc. Dowiedziały się, jak niebezpieczne mogą być kontakty z nieznanymi osobami oraz ze zwierzętami. Poznały też zasady zachowania bezpieczeństwa w różnych porach roku nad wodą, w lesie, na placu zabaw w pobliżu jezdni oraz w dużych centrach handlowych.

Spacer na skrzyżowaniu

ZE STRAŻĄ POŻARNĄ

Atrakcyjną formą dla dzieci są wizyty aktorów oraz wyjazdy na przedstawienia do teatrów. Dzieci aktywnie uczestniczyły w przedstawieniach utrwalających treści z zakresu bezpieczeństwa, np. „Wielka draka o drogowych znakach”, „Obcy – niebezpieczny”.

Przedstawienie teatralne *Wielka draka o drogowych znakach*

Także strażacy wzbudzają ogromne zainteresowanie dzieci. Dzięki ich wizycie w przedszkolu maluchy miały możliwość zobaczenia wozu strażackiego, jego wyposażenia i poznania sposobu funkcjonowania wielu urządzeń. Przedstawiciele Straży Pożarnej przestrzegali przed zabawą różnymi materiałami, np. pirotechnicznymi, zapalnikami, zapalniczkami. Strażacy omówili również sposoby reagowania w chwili, takich zagrożeń, jak: burze, wyładowania atmosferyczne, silne wiatry, silne operowanie słońca, zalanie pomieszczeń w budynku, zapalenie się urządzeń w domu. Dzieci miały możliwość porozmawiania o udzielaniu pierwszej pomocy rannym w różnych wypadkach. Podczas spotkania okazało się, że znajomość danych osobistych (imię, nazwisko, adres) i numeru telefonu Straży Pożarnej jest niezbędną. W ramach współpracy ze strażą dzieci uczestniczyły w wielu „próbnych alarmach przeciwpożarowych”. Takie ćwiczenia pozwoliły wychowankom opanować znajomość drogi ewakuacyjnej oznaczonej odpowiednimi znakami. Uczestniczenie dorosłych w przekazaniu dzieciom prawidłowego sposobu reagowania i zachowania się podczas ogłoszonego alarmu wymagało od nas, pracowników przedszkola, doskonałej znajomości tych zasad. Podczas rad szkoleniowych i zebrań personelu przedszkola wszyscy pracownicy poznali zasady reagowania w sytuacjach zagrożenia. Wszystkie działania podejmowane w przedszkolu muszą być wspierane przez rodzinę dziecka, inaczej bowiem przekazywana wiedza jest niewiarygodna. Dlatego warunkiem prawidłowego przebiegu edukacji w zakresie bezpieczeństwa jest współdziałanie rodziców i nauczycieli. Bliski kontakt emocjonalny rodziców i dzieci sprzyja utrwalaniu właściwych postaw. Rodzice, którzy pełnią różne funkcje zawodowe, często wzbogacają przedszkolną ofertę zajęć. Dzięki ich wsparciu dzieci mają możliwość bezpośredniego kontaktu z policjantem, strażakiem, pielęgniarką i marynarzem.

Zajęcia edukacyjne ze Strażą Pożarną

NA DRODZE

Co roku dzieci utrwalają poznane wcześniej treści i umiejętności oraz poznają nowe. Nasza placówka ściśle współpracuje z Wojewódzkim Ośrodkiem Ruchu Drogowego. W ramach działań, mających na celu podniesienie bezpieczeństwa na drodze, przedszkolaki biorą udział w licznych konkursach z zakresu wiedzy o bezpieczeństwie oraz plastycznych. Za swoje osiągnięcia zdobywają nagrody i wyróżnienia. Uczestniczą w spotkaniach edukacyjnych, wcielają się w uczestników ruchu, utrwalają znaczenie znaków drogowych. Podczas spotkań omawiane są zagadnienia jazdy na rowerze, jazdy autem, na rolkach, uczestnictwa w ruchu pieszych.

Zajęcie edukacyjne w Wojewódzkim Ośrodku Ruchu Drogowego

BEZPIECZNE ZACHOWANIA

Wraz z rozwojem dziecka, jego samodzielności, musimy coraz bardziej wyposażać je w umiejętności przewidywania zagrożeń, unikania ich, a jeśli już zaistnieją - w zdolności radzenia sobie z sytuacją trudną. W połączeniu z niewielkim doświadczeniem życiowym i wąskim zasobem technik radzenia sobie z różnego rodzaju problemami, stawia to dzieci w sytuacjach bezpośredniego zagrożenia zdrowia i życia znacznie częściej niż osoby dorosłe. Konieczne jest jak najwcześniejsze wyposażenie ich w nawyki unika-

nia, zapobiegania i możliwie szybkiego pokonywania niebezpieczeństw. Pomocnym w tym celu była i jest realizacja w starszych grupach międzynarodowego programu „Przyjaciele Zippiego”. Omawianie treści dotyczących poznawania sposobów radzenia sobie w trudnych sytuacjach pozwoliło dzieciom nabyć określone umiejętności. Należą do nich: sposób postępowania, bronienia się, opanowywania własnych emocji. Realizacja tych treści wpłynęła na zdolność do samodzielnego wyboru zachowań, które zagwarantują dzieciom bezpieczeństwo w szerokim tego słowa znaczeniu.

AIDS - JAK O TYM ROZMAWIAĆ?

Wiek przedszkolny to czas, w którym dziecko powinno dowiedzieć się jak najwięcej o otaczającej rzeczywistości, która może nieść szereg rozmaitych zagrożeń. Do takich niebezpieczeństw należą groźne choroby, jak choćby AIDS. Drogą do zatrzymania wzrostu zachorowań nie są często leki, lecz unikanie sytuacji, w których można zarazić się wirusem. Kluczową kwestią jest jak najwcześniejsza profilaktyka i uświadamianie. We współpracy z Państwowym Powiatowym Inspektorem Sanitarnym w Toruniu i Wydziałem Zdrowia UM Torunia przystąpiliśmy do realizacji pilotażowego projektu „Jak rozmawiać z dziećmi o AIDS?” prowadzonego w ramach *Krajowego Programu Zapobiegania Zakażeniom HIV i Zwalczania AIDS*. Projekt adresowany był do dzieci sześciolletnich. Polegał na opracowaniu i realizacji scenariuszy zajęć w przedszkolu. Koordynator projektu uzyskał zgodę rodziców na realizację programu pomimo wcześniejszych obaw rodziców w kwestii poruszania tematu HIV/AIDS u dzieci przedszkolnych. Dzięki realizacji projektu dzieci poznały pojęcia: wirus HIV, AIDS i odporność organizmu. Wykazały postawę akceptacji i tolerancji wobec innych. Nabyły świadomość, w jaki sposób należy zachować się w kontaktach z osobami zakażonymi. W pełni zaangażowały się w realizację poszczególnych zadań, łatwo przyswajały wiedzę na temat bezpiecznych zachowań, aby uniknąć choroby. Chętnie dzieliły się zdobytą wiedzą z rodzicami. Realizacja przyniosła oczekiwane efekty w postaci wymiernej wiedzy u dzieci. Sukcesem było również zdobycie przez koordynatora projektu I miejsca za opracowanie scenariuszy cyklu zajęć edukacyjnych: „Jak rozmawiać z dziećmi na temat AIDS?”.

Zdobywanie przez dziecko wiedzy, umiejętności i określonych doświadczeń w toku wczesnej edukacji w przedszkolu pozwala na wprowadzenie go świat, w którym żyje i dorasta. Dzieciństwo jest tym okresem w życiu człowieka, w którym kształtują się jego postawy determinujące aktualne i przyszłe zachowania dotyczące profilaktyki zdrowia i bezpieczeństwa.

Autorki zdjęć: Danuta Grądzewska, Elżbieta Piątkowska

Elżbieta Kijewska, Maja Rutkowska
Przedszkole Miejskie nr 3 „Niezapominajka” w Rypinie

Bezpieczeństwo dzieci w „Niezapominajce”

Działanie na rzecz zdrowia i bezpieczeństwa dzieci to jeden z podstawowych kierunków polityki oświatowej państwa w bieżącym roku szkolnym. W naszym przedszkolu zajęcia z dziećmi dotyczące tej tematyki prowadzone są „od zawsze”, również na bieżąco kontrolujemy i doskonalimy działania na rzecz bezpieczeństwa przedszkolaka w placówce.

W pierwszych dniach września nauczyciele weryfikują wykaz osób upoważnionych do przyprowadzania i odbierania dzieci z przedszkola. Dziecko przyprowadza i odbiera z placówki rodzic, opiekun prawny lub osoba pełnoletnia przez nich upoważniona - pisemne upoważnienie uzyskuje się na początku roku szkolnego i przechowuje w dokumentacji przedszkola. Istnieją również jednorazowe upoważnienia do odbioru dziecka przez osoby nieujęte w wyżej wymienionej dokumentacji. Podczas pobytu dzieci w przedszkolu brama wejściowa zamykana jest na wysoko zamontowaną zasuwkę, a drzwi frontowe na klucz.

Przedszkole dysponuje dużym terenem. Każda grupa dzieci posiada swój ogród z dostosowanym do wieku sprzętem. Place zabaw oddzielone są od siebie żywopłotem. Na terenie ogrodu znajduje się obrazkowy „Regulamin bezpieczeństwa podczas zabaw w ogrodzie” oraz „Regulamin korzystania z trampoliny”. Dla bezpieczeństwa dzieci przy placu zabaw są toalety. Dzięki pogadankom, pokazom, scenkom sytuacyjnym oraz przykładom z życia dzieci wiedzą, jak bezpiecznie korzystać ze sprzętu, a zasada, że nie wolno oddalać się od grupy, jest bezwzględnie przestrzegana.

W „Niezapominajce” dwa razy do roku społeczny inspektor BHP sprawdza stan sprzętu ogrodowego pod kątem bezpieczeństwa. Codziennie przed wejściem dzieci do ogrodu pracownik gospodarczy, a potem nauczyciel sprawdzają pod tym względem teren zabaw.

Eliminowane lub minimalizowane są niepożądane zachowania dzieci. Podstawowymi „przepisami” w tym zakresie są kodeksy postępowania dziecka w grupie. Znajdują się one w widocznym miejscu w sali, mają charakter obrazkowy, zrozumiały dla dzieci. W trudnych i konfliktowych sytuacjach od-

wołujemy się do nich. Z kodeksami grup zostają zapoznani również rodzice dzieci w celu ujednolicenia oddziaływań wychowawczych.

Od kilku lat realizowany jest autorski program profilaktyczno-wychowawczy „Żyj kolorowo i bezpiecznie”. W ramach tego programu dzieci uczą się, jak bezpiecznie poruszać się na drodze, bawić w sali i w ogrodzie, a także poznają zagrożenia ze strony ludzi, zwierząt i roślin.

Raz do roku w naszej placówce odbywa się próba ewakuacyjna w obecności straży pożarnej, zwykle przebiega ona sprawnie i bezpiecznie. Tradycją stały się też spotkania z „ciekawymi zawodami”, do których można z pewnością zaliczyć zawód policjanta oraz strażaka.

SCENARIUSZ SPOTKANIA ZE STRAŻAKAMI

Jednym z obszarów podstawy programowej wychowania przedszkolnego jest wdrażanie dzieci do dbałości o bezpieczeństwo własne oraz innych. Dziecko kończące przedszkole i rozpoczynające naukę w szkole podstawowej powinno wiedzieć, jak trzeba zachować się w sytuacji zagrożenia, gdzie można otrzymać pomoc oraz umieć o nią poprosić.

W związku z powyższym w naszym przedszkolu odbyło się spotkanie z funkcjonariuszami Straży Pożarnej. Towarzyszyła mu przesympatyczna atmosfera i dźwięk syren strażackich.

Temat: „Bezpieczeństwo dzieci w „Niezapominajce”

Metody: słowna, oglądowa, czynna (praktyczna)

Formy pracy: indywidualna, zbiorowa, grupowa

Cele ogólne:

- Zapoznanie dzieci z zawodem i pracą strażaka oraz jego mundurem i wyposażeniem.
- Ukazanie dzieciom przydatności wykonywania tego zawodu.
- Wzbogacanie czynnego i biernego słownika dzieci.
- Budzenie szacunku dla pracy strażaków.
- Wdrażanie do kulturalnego zachowania się podczas zajęć.

Cele operacyjne (dziecko):

- Wie, na czym polega praca strażaka.
- Rozpoznaje mundur strażaka, a także wybrany sprzęt i wyposażenie.
- Rozumie znaczenie wykonywanego przez strażaka zawodu.
- Przestrzega ustalonych reguł.

Przebieg:

1. Przywitanie gości.
2. Część artystyczna w wykonaniu dzieci. Piosenka i wiersz o straży pożarnej.

Piosenka

Gwałtu rety, co się dzieje
Ogień wielki płonie w lesie
A wiatr silny przy tym wieje
I zniszczenie i dym niesie

Co tu robić,
Kogo wołać
Straż pożarna wnet przybywa
Bo do ognia ugaszenia
Ktoś pomocy głośno wzywa

Pędzi wielki wóz strażacki
I syreny alarmują
By do ognia się nie zbliżyć
Wszystkich ludzi informują

Taki strażak to bohater
Chociaż dym go w oczy szczypie
Ryzykuje życie stale
Z ogniem walkę musi stoczyć

Wiersz W. Broniewskiego „Pożar”.

Gwałtu, rety! Dom się pali!
Już strażacy przyjechali.
Prędko wleźli po drabinie
i stanęli przy kominie.
Polewają sikawkami
ogień, który jest pod nami.
Dym i ogień bucha z dachu,
ale strażak nie zna strachu,
choć gorąco mu okropnie,
wszedł na górę, już jest w oknie
i ratuje dzieci z ognia,
Tak strażacy robią co dnia.

3. Rozmowa kierowana na temat stroju codziennego oraz munduru strażaka – pokaz poszczególnych części, wyjaśnianie dzieciom, z jakich specjalnych materiałów został on uszyty. (Pytania dotyczące interesującego tematu dzieci przygotowały wcześniej.)

4. Pokaz i demonstracja specjalistycznego sprzętu ratowniczego, który wykorzystują strażacy w swojej pracy - omówienie sytuacji, w jakich jest on używany.

5. Przymierzanie przez dzieci munduru strażaka – robienie wspólnych pamiątkowych zdjęć do kroniki grupy.

6. Wręczenie strażakom albumu z pracami plastycznymi dzieci dotyczącymi zawodu strażaka.

Lilia Olszewska

Szkoła Podstawowa nr 3 im. M. Kopernika we Włocławku

Międzyszkolny Konkurs Plastyczny „Bezpieczny Pierwszak”

Szkoła Podstawowa nr 3 we Włocławku od wielu lat zajmuje się tematyką bezpieczeństwa dzieci. Jedną z form tej działalności jest bezpieczeństwo uczniów w ruchu drogowym. Międzyszkolny Konkurs „Bezpieczny Pierwszak” istnieje od 9 lat. Jego współorganizatorem jest WORD we Włocławku. W realizację tego przedsięwzięcia od lat angażuje się wielu nauczycieli (Wioletta Jaworska, Izabela Kubiak, Ewa Jesionowska, Lidia Demich, Katarzyna Izraelska, Dorota Kujawska, Małgorzata Pawłowska), rodziców, pracowników WORD (Paulina Kamińska, Marcin Dyoniziak), instytucji, osób prywatnych. W konkursie bierze udział około 20 szkół podstawowych z Włocławka i naszego regionu – z miejscowości: Wielgie, Kościelna Wieś, Kanibród, Boniewo, Rogowo, Radomice, Kaliska, Zgłowiączka, Ciechocinek i inne. Cieszy się on dużą popularnością ze względu na ważną tematykę (bezpieczeństwo), a także cenne nagrody. Tradycją jest, że z każdej placówki uczestniczącej w konkursie wybierana jest co najmniej jedna praca, która otrzymuje nagrodę.

Jednak najważniejszą wartością tego konkursu nie są atrakcyjne nagrody, ale fakt, że dotyczy on zdrowia i życia dzieci.

Adresat zajęć: uczniowie klas pierwszych szkół podstawowych.

Cel główny:

- przygotowanie uczniów klas pierwszych do samodzielnego i bezpiecznego poruszania się po drogach

- kształtowanie u dzieci nawyków przestrzegania zasad i przepisów ruchu drogowego.

Cele szczegółowe:

- umiejętność wykorzystania wiedzy dotyczącej bezpieczeństwa w ruchu drogowym w praktyce
- integrowanie dzieci z różnych szkół (miejskich, wiejskich), wymiana doświadczeń między szkołami,
- wspieranie najzdolniejszych plastycznie uczniów i umożliwienie prezentacji ich umiejętności
- kształtowanie nawyku kulturalnego zachowania się i godnego reprezentowania swojej szkoły
- pogłębianie zainteresowań plastycznych
- współpraca z osobami i instytucjami

- promowanie SP nr 3 we Włocławku w najbliższym środowisku.

SZCZEGÓŁOWY OPIS DZIAŁANIA:

I Planowanie i przygotowanie konkursu

1. Nawiązanie kontaktu z Wojewódzkim Ośrodkiem Ruchu Drogowego we Włocławku w celu ustalenia planu działania.

2. Przygotowanie podań do sponsorów - rozmowy ze sponsorami.

3. Propagowanie konkursu wśród uczniów, nauczycieli i rodziców.

4. Wybór komisji konkursowej - posiedzenie komisji.

5. Opracowanie dokumentów (regulaminu, zaproszeń, arkusza werdyktu jury, dyplomów dla laureatów i podziękowań dla nauczycieli przygotowujących uczniów do konkursu).

7. Zredagowanie scenariusza imprezy finałowej.

Tuż przed imprezą organizatorzy przygotowują nagrody, dekoracje, poczęstunek.

II Realizacja

We wrześniu uczniowie wszystkich szkół biorą udział w pogadankach na temat bezpieczeństwa na drodze. Odbывают się spotkania z policjantami, pokaz filmów, przedstawienia, nauka piosenek, turnieje i konkursy międzyklasowe dotyczące zachowania ostrożności na drodze. Uczniowie poznają podstawowe znaki drogowe, sygnalizator, a także uczą się przechodzić przez jezdnię. Wiedzą też, że aby być widocznym na jezdni, należy nosić znaczki odbłaskowe.

We wrześniu rozsyłane są regulaminy dotyczące konkursu międzyszkolnego „Bezpieczny Pierwszak”. Tematyka dotyczy bezpieczeństwa dzieci w ruchu drogowym i obejmuje cztery kategorie prac (do wyboru): rysunek, album, plakat, makieta. Format i technika są dowolne. Do konkursu można zgłaszać dowolną liczbę prac z każdej szkoły.

Komisja ocenia prace według następujących kryteriów:

- zgodność pracy z tematem
- wykorzystanie różnorodnych środków plastycznych
- pomysłowość

- ogólne wrażenie.

Przebieg konkursu.

1. Przyjmowanie prac.

2. Wyłonienie laureatów i powiadomienie opiekunów o wynikach.

3. Rozdanie nagród i wyróżnień (w Wojewódzkim Ośrodku Ruchu Drogowego we Włocławku).

Po przeprowadzeniu przedsięwzięcia w poszczególnych placówkach w październiku każdego roku w Wojewódzkim Ośrodku Ruchu Drogowego we Włocławku odbywa się uroczyste podsumowanie konkursu. Imprezę tę prowadzi od kilku lat wspólnie z panią Małgorzatą Pawłowską. Dodatkowo przygotowujemy również część artystyczną na temat bezpieczeństwa dzieci w ruchu drogowym. Spotykają się laureaci, uczniowie wyróżnieni, goście, jurorzy, sponsorzy i opiekunowie dzieci (nauczyciele, rodzice). Uroczystość odbywa się w ładnie udekorowanej sali. Szczególnie wyeksponowane są prace uczniów (laureatów i wyróżnionych). Reporterzy lokalnych mediów - radio, prasy, telewizji, portali internetowych wykonują zdjęcia i nagrywają przebieg imprezy. Rozmawiają też z dziećmi na temat wykonanych prac. Gości witają: Małgorzata Dudzińska dyrektor Szkoły Podstawowej nr 3 i Jarosław Chmielewski dyrektor WORD we Włocławku. Następnie wszyscy oglądają występ uczniów SP nr 3. Po występie odbywa się podsumowanie konkursu. Laureaci i uczniowie wyróżnieni (razem ok. 35 osób) otrzymują dyplomy i piękne nagrody (maskotki, zabawki, książki, gry planszowe, słodkie, pomoce dydaktyczne). Oprócz tych nagród wręczane są także indywidualne upominki od sponsorów. Nauczyciele otrzymują podziękowania.

Na zakończenie organizatorzy zapraszają dzieci i gości na słodki poczęstunek.

III Efekty działania

1. Promowanie działalności dotyczącej bezpie-

czeństwa na drodze wśród najmłodszych uczestników ruchu drogowego (zmniejszenie liczby wypadków z udziałem dzieci).

2. Kształcenie u dzieci nawyków prawidłowego przechodzenia przez jezdnię.

3. Noszenie przez uczniów znaczków odbłaskowych.

4. Umożliwienie prezentacji swoich talentów i uzdolnień plastycznych.

5. Zwiększenie zakresu promocji działań szkoły w środowisku lokalnym.

6. Współpraca z osobami i instytucjami.

7. Wymiana spostrzeżeń przez nauczycieli z różnych szkół.

OSOBY / INSTYTUCJE WSPÓŁPRACUJĄCE I ZAKRES WSPÓŁPRACY

- Wojewódzki Ośrodek Ruchu Drogowego we Włocławku

- Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne Z.O.O. - Warszawa

- Salon Samochodowy Renault AUTO-SERWIS PASIKOWSKI Sp. z o.o. - Włocławek

- Salon Samochodowy Volkswagen WĄTARSKI Sp. z o.o. - Włocławek

- Salon Samochodowy Toyota JAWORSKI AUTO Sp. z o.o. - Włocławek

- WIKI Polska S.A. Manometry, termometry, przetworniki ciśnienia - Włocławek

- MULTIKINO - Włocławek

Wszystkie wyżej wymienione instytucje udzieliły wsparcia rzeczowego.

- Policja, Straż Miejska - udział.

Konkurs międzyszkolny „Bezpieczny Pierwszak” został zakwalifikowany przez Kuratorium Oświaty w Bydgoszczy jako przykład „Dobrej praktyki”.

Iwona Kornacka

Szkoła Podstawowa w Maliszewie

Projekt „Pod okiem mamy i taty”

W naszej szkole doświadczaliśmy czegoś, co sami żartobliwie nazywamy „nadaktywnością” rodziców. Wynika to z faktu, że rodzice naszych uczniów często bywają w placówce z różnych powodów. Nie piszę tu tylko o spotkaniach informacyjnych dotyczących postępów edukacyjnych, chodzi o pomoc w codziennym

funkcjonowaniu placówki. Wiele zadań organizacyjnych wykonujemy wspólnie z nimi, a część robią sami.

Pikniki rodzinne i okazjonalne kiermasze to właśnie działka rodziców. Przyzwyczajaliśmy się do ich obecności w szkole w ciągu dnia, bo często właśnie uznają, że jest coś do zrobienia. Postanowiliśmy to wykorzy-

stać i skierować tę aktywność na tory bardziej przez nas pożądane – tak narodził się projekt „Pod okiem mamy i taty”. To cykl zajęć dla uczniów prowadzonych przez rodziców. Zajęcia odbywają się z wybraną grupą uczniów, prowadzi je rodzic w obecności nauczyciela. Warunek jest jeden – w grupie musi być dziecko tegoż właśnie rodzica. Dumę, że mama czy tata prowadził zajęcia, widać na buzi młodego dziecka jeszcze długo po ich zakończeniu. Rekrutacja do projektu była prosta. Ogłosiliśmy po prostu, że poszukujemy rodziców chętnych do dzielenia się swoimi umiejętnościami.

Założyliśmy sobie istotne cele do realizacji:

Cele główne

- wprowadzenie do działań szkoły projektu, którego głównymi realizatorami będą rodzice
- pogłębianie więzi między szkołą a środowiskiem
- wyrabianie w rodzicach przekonania, że to oni są gospodarzami szkoły, a zatem są również współodpowiedzialni za jej funkcjonowanie
- pokazanie rodzicom, że praca z dzieckiem przynosi efekty, a przy okazji jest przyjemna.

Cele operacyjne

Uczeń:

- poznaje różnorodne techniki pracy podczas zajęć z plastyki i techniki
- uczy się współdziałania w zespole, w którym pracują również dorośli
- wykazuje potrzebę zdobywania nowych umiejętności
- jest dumny z rodziców.

Rodzic:

- widzi potrzebę pracy z dziećmi
- potrafi organizować zajęcia dla dzieci
- zna zasady właściwego planowania zajęć
- docenia możliwość integrowania środowiska szkolnego i lokalnego.

Nauczyciel:

- buduje grupę osób zainteresowanych rozwojem placówki.

Już osiągnęliśmy sukces. Zajęcia cieszą się powodzeniem u uczestników.

Pan Grzegorz Nowiński uczy swoją grupę pracy w drewnie. Powstają szkice, projekty, a następnie się je realizuje. Pracują na „nowych” stolikach, które wspólnie naprawiali i odnawiali.

Pani Sylwia Kolczyńska przeprowadza instruktarz przed pieczeniem babeczek. Było słodko, a później „salatkowo”.

Wykonane przez uczniów i rodziców cuda były rozchwytywane podczas świątecznego kiernaszu, którego nie ośmieliłabym się poprawdzić - zrobili to mamy: Monika Romanowska i Barbara Lipska.

Monika Romanowska uczy swoich podopiecznych, jakie cuda można wyczarować z całkiem zwykłych rzeczy. Będzie piękna choinka. Ściany naszej szkoły zdobią postacie z bajek wyczarowane pędzlem przez panią Monikę.

Pani Monika Sztankowska (mama Oli), która ukończyła logopedię uczyła inne mamy, jak ćwiczyć z dziećmi, żeby likwidować deficyty związane z mową.

Interesujące zajęcia prowadzimy nieprzerwanie, a wynika to z wielkiego zaangażowania rodziców chętnych do współpracy. Nie każda placówka może się poszczycić takim współdziałaniem ze środowiskiem.

Autor zdjęć: Iwona Kornacka

Dzień bez przemocy i nałogów – lekcja wychowawcza dłuższa niż zwykle

Szkoła oprócz zadań dydaktycznych ma do spełnienia również rolę wychowawczą. Ważnym zadaniem jest zapewnienie bezpieczeństwa uczniom, ochrona młodego człowieka przed zagrożeniami i uczenie reagowania na nie. W odpowiedzi na te potrzeby stworzyliśmy i realizujemy w Publicznym Gimnazjum im. Ziemi Kujawskiej w Osięcinach program profilaktyczny. Opiera się on na założeniu, że efektywną formą jest praktyczne działanie, promowanie zdrowego stylu życia, dobrego funkcjonowania w sferze fizycznej, psychicznej oraz rozwoju osobowości. Działania szkoły dostarczają uczniom informacji dotyczących mechanizmów przeciwdziałania uzależnieniom i wyposażają w umiejętności służące lepszemu radzeniu sobie z problemami życiowymi.

Jednym z takich działań jest organizowane od kilku lat przedsięwzięcie pod hasłem: **„Dzień bez przemocy i nałogów”**. Tegoroczna edycja miała na celu uświadomienie uczniom współczesnych czynników ryzyka, wartości rodziny, potrzeby budowania właściwych więzi w rodzinie oraz wdrażanie do poszanowania norm moralnych. Hasło przewodnie brzmiało: **„Masz jedno życie. Powtórki nie będzie.”**

- *Dziś zorganizowaliśmy bardzo długą lekcję wychowawczą. Realizujemy tym samym założenia Szkolnego Programu Wychowawczego i Szkolnego Programu Profilaktycznego. Każdego dnia jesteśmy postawieni przed wyborem. Dziś chcemy wam pokazać ludzi, którzy dobrze wybrali (...). Bierzcie przykład, korzystajcie z porad, słuchajcie starszych, mądrzejszych, doświadczonych.* Takie słowa skierowała do gimnazjalistów pani Grażyna Kamionka dyrektor Publicznego Gimnazjum w Osięcinach, rozpoczynając obchody **Dnia bez przemocy i nałogów**. W tej niecodziennej, wyjątkowej lekcji wychowawczej wzięli udział również zaproszeni goście: władze gminne, przyjaciele szkoły, rodzice, przedstawiciele policji. Dzień obfitował w moc atrakcji, których głównym celem było przekonać młodzież do godnego życia bez agresji i nałogów.

Uczniowie zaprezentowali pantomimę pt. **„Uwolnij mnie”**. Młodzi aktorzy pokazali walkę człowieka uwikłanego w nałogi, skłonili uczestników spotkania

do refleksji, wskazali jedną z dróg wyjścia z uzależnień, przejścia na jasną stronę życia. Wiara pomogła znievolonemu człowiekowi odzyskać prawdziwą wolność.

Punktem kulminacyjnym tego projektu było spotkanie z panem Dobromirem Mak Makowskim i jego programem profilaktycznym Rappedagogika. Gość specjalny przybył do nas z Pabianic, gdzie prowadzi fundację na rzecz młodych „Krok po kroku”. Swoim programem zainteresował gimnazjalistów.

W sali gimnastycznej podczas spotkania panowała niesamowita atmosfera. Charyzmatyczny pedagog zjednał serca słuchaczy swoją autentycznością, świadectwem własnego życia i zaprezentowaną muzyką hip-hopową promującą istnienie bez przemocy. **„Masz jedno życie. Powtórki nie będzie”** – to fragment twórczości tego artysty. Prezentowane utwory, poprzez swoją formę i dobitną treść celnie trafiały do młodego odbiorcy. Niesamowity dialog, który wytworzył się na sali, można było odczuć poprzez przyjazne uśmiechy, wspólny śpiew i brawa. Program Rappedagogia to bardzo ciekawy pomysł na dotarcie do młodych serc i umysłów, które często błądzą. Metody pracy pedagoga podczas spotkania wywarły również pozytywne wrażenie wśród nauczycieli.

Tego dnia odbyło się również spotkanie z Marcinem Lewandowskim dyrektorem Domu Dziecka w Lubieniu Kujawskim. Pan Marcin jest także kuratorem sądowym i wykładowcą w Wyższej Szkole Humanistyczno-Ekonomicznej we Włocławku. Prelegent na co dzień pracujący z młodzieżą swoim

humorem i umiejętnościami komunikacyjnymi nawiązał dobry kontakt z uczniami. Spotkaniu przyświecała maksyma: ***Mogę wszystko pod warunkiem, że jest to dobre dla mnie i dla innych.***

Uczniowie brali aktywny udział w przygotowaniu obchodów tego dnia, wykonując wcześniej plakaty, koszulki z hasłami promującymi życie bez przemocy i agresji.

Uzależnienia, jakim człowiek się poddaje, w konsekwencji prowadzą do frustracji i agresji. Życie ludzi sławnych jest często dla młodzieży atrakcyjne i według nich pozbawione problemów. Uczniowie klas trzecich mieli za zadanie wykonać prezentację multimedialną o sławnych ludziach mediów, którym nałóg zniszczył życie - „**Celebryci, którzy przegrali z nałogiem**”. Ta wymowna forma przekazu wstrząsnęła odbiorcami i skłoniła do zadania sobie pytania: ***Czy warto poddawać się nałogom, jeśli tak trudno z nimi wygrać?*** Mamy nadzieję, że odpowiedź jest jedna. Nie!

Gimnazjaliści uczestniczyli także w lekcji z wychowawcą omawiającej sprawę przemocy rówieśniczej. To współczesny problem młodych ludzi. Należy im wskazać, jak temu przeciwdziałać. Podczas zajęć

przedstawione zostały informacje na temat tego zjawiska w świetle realnym i cyberprzestrzeni. Młodzież dowiedziała się, jak reagować na przemoc rówieśniczą oraz poznała możliwości pomocy, z której mogą skorzystać, doświadczając przemocy ze strony rówieśników lub będąc jej świadkami.

W tę akcję włączyła się Komenda Rejonowa Policji w Radziejowie. Przybyli funkcjonariusze wygłosili wykład pod tytułem „**Odpowiedzialność prawna nieletnich**”.

Na podstawie swoich doświadczeń z pracy przedstawili najczęstsze wykroczenia młodocianych i ich konsekwencje prawne. Konkretnie przykłady dobitnie trafiały do świadomości uczniów, były dla nich przekonujące. Mamy nadzieję, że przekonały do innych niż przemoc form rozwiązywania konfliktów.

Wszystkie podjęte przez organizatorów działania miały służyć wskazaniu młodzieży właściwej drogi w życiu, zwrócić uwagę na czyhające na nich zagrożenia, sprawić, by stawali się dojrzałymi ludźmi potrafiącymi podejmować właściwe decyzje. Mamy nadzieję, że akcja przyniesie zamierzone efekty.

Dziękujemy wszystkim, którzy wsparli nasze działania.

Beata Chojnacka

Zespół Szkół Technicznych we Włocławku

Zdrowie to bogactwo

Koncepcja Banku Światowego zakłada, że stan zdrowia jest funkcją stanu zamożności i wykształcenia społeczeństwa. Jest on tym lepszy, im społeczeństwo bardziej zamożne i wykształcone. Poprawa zdrowia zwiększa szansę rozwoju kraju, a rozwój gospodarczy warunkuje wzrost zamożności obywateli, co z kolei daje im możliwość lepszego kształcenia. W tej koncepcji zdrowie nie jest pasywnym elementem rzeczywistości, ale formą kapitału, który należy pomnażać. Podążając za tą myślą, Zespół Szkół Technicznych we Włocławku zgodnie ze swoją misją pomnaża to dobro, którym jest zdrowie, poprzez profilaktykę i edukację zdrowotną. Swoje działania skupiamy głównie na profilaktyce pierwotnej, rozumianej jako działania prewencyjne mające zapobiegać zaburzeniom we wszystkich strefach zdrowia i rozwoju. Zadanie to realizujemy, przeprowadzając pogadanki, konkursy

szkolne, organizując sesje popularnonaukowe oraz biorąc udział w Ogólnopolskim Programie dla Młodzieży „Mam Haka na Raka”. Głównym celem naszych oddziaływań jest pomnażanie potencjału zdrowia i zmniejszenie ryzyka wystąpienia choroby.

Człowiek współczesny funkcjonuje w natłoku informacji płynących z telewizji, radia, portali społecznościowych, kolorowych gazet. To właśnie one mają coraz większy wpływ na kształtowanie postaw i zachowań. Dlatego też sesje popularnonaukowe odbywały się pod hasłem: „Człowiek wobec zagrożeń cywilizacyjnych XXI wieku”. Miało to uzmysłowić młodzieży, że postęp cywilizacji nie tylko gwarantuje możliwości rozwoju licznych nauk, dostęp do najnowszych zdobyczy techniki, ale niestety, niesie ze sobą także ryzyko zaburzeń uzależnień, chorób. Zaproszeni przez nas prelegenci poruszali tematy

dotyczące stresu - dr n. med. M. Posłuszna-Owczarz, ryzykownych zachowań seksualnych - mgr W. Gajewski, jak również aktualnych problemów zdrowia publicznego - dr n. med. W. Jakubicz. Lek. med. K. Liszcz mówił o odpowiedzialnym rodzicielstwie, czyli rodzicielstwie bez alkoholu. Dzielił się z młodzieżą swoją wiedzą na temat przyczyn FAS (alkoholowy zespół płodowy) oraz zaburzeń w zachowaniu i funkcjonowaniu społecznym, jakich doświadczają dzieci, których matki w czasie ciąży spożywały alkohol. Temat alkoholu poruszała także mgr E. Pestkowska-Grygowska, która na co dzień pracuje z osobami uzależnionymi oraz ich rodzinami. Przedstawiła młodzieży psychiczne i fizjologiczne mechanizmy choroby alkoholowej oraz drogi przezwyciężania uzależnienia. O przeżyciach traumatycznych wśród młodzieży opowiadał ks. P. Stolecki, natomiast o skutkach złych decyzji mówił kapelan więzienia wrocławskiego oraz osadzeni w tym więzieniu. Celem podejmowanych tematów było zwiększenie świadomości młodzieży co do konieczności ponoszenia konsekwencji popełnianych czynów. Referowane przez prelegentów zagadnienia budziły duże zainteresowanie wśród młodych ludzi, co dawało się zauważyć choćby po ilości zadawanych pytań. Spotkania te pobudzały do refleksji nad swoim otoczeniem, stylem życia.

Kolejnym działaniem profilaktycznym podejmowanym przez społeczność naszej szkoły jest udział w programie „Mam Haka na Raka”. Każda edycja dedykowana jest profilaktyce innego nowotworu. Uczniowie brali udział w trzech edycjach, które były poświęcone nowotworowi jelita grubego, czerniakowi i chłoniakowi. Istotą tej akcji jest zaktywizowanie młodzieży do uczestnictwa w procesie budowania świadomego zdrowotnie społeczeństwa, którego obywatele będą przestrzegać zasad zawartych w Europejskim Kodeksie Walki z Rakiem i wykonywać regularnie badania profilaktyczne chorób nowotworowych. Program ten daje młodym ludziom szansę na rozwijanie umiejętności organizacyjnych i komunikacyjnych oraz zdobywanie wiedzy. Konkurs ten składa się z dwóch etapów. W pierwszym młodzież poprzez udział w m.in. w videolekcjach oraz wizycie w Zakładzie Profilaktyki i Promocji Zdrowia w Centrum Onkologii w Bydgoszczy zapoznała się z podstawową wiedzą dotyczącą profilaktyki, rozpoznawania i leczenia nowotworów. Po zapoznaniu się z minimum onkologicznym uczniowie przystępowali do pozyskiwania partnerów programu (Fundacja „Samotna Mama”, Komitet Rodzicielski ZST) i ekspertów (Stowarzyszenie Kobiet Po Mastektomii, Polskie Towarzystwo Stomijne POL-ILKO, lek. med. A. Wszelak, lek. med. J. Kaczmarek, położna D. Malinowska). Młodzież przygotowała materiały dydaktyczne: plansze, plakaty, projektowała ulotki, nalepy, model jelita grubego, solarium, wykonywała także tematyczną prezentację multimedialną. Następnie młodzi ludzie przeprowa-

dzali edukację w szkole i w środowisku lokalnym. W ciągu trzech lat „szkolili” m.in. młodzież ZST, rodziców oraz radę pedagogiczną, prowadzili też szkolenia w Gimnazjum w Kruszynie, Gimnazjum SPKS w Warząchewce Polskiej, w świetlicy socjoterapeutycznej „Oratorium”, „Zacisze”, w Fundacji „Samotna Mama”, SP nr 2, WSHE. Pod hasłem PROFILAKTYKA PONAD WSZYSTKO wrocławską społeczność edukowali także w Centrum Handlowym Wzorcownia, gdzie mieszkańcy oprócz zapoznawania się z prezentacją multimedialną mogli korzystać z porady medycznej oraz rozmawiać z przedstawicielami stowarzyszeń osób chorych na nowotwór. 4 lutego w Światowy Dzień Walki z Rakiem zespół zorganizował „Dzień Hakowicza”. Młodzież w centrum Wrocławka na Placu Wolności przeprowadzała tego dnia happeningi. Uczniowie chodzili tyłem wokół pomnika, grali w gry edukacyjne oraz puszczali bańki mydlane. Wszystkie działania miały na celu uzmysłowić społeczeństwu wrocławskiemu, że profilaktyka jest najważniejsza, zmusić do zastanowienia się nad własnym zdrowiem. Podczas każdej akcji rozdawane były materiały edukacyjne oraz zbierane podpisy na dokumencie „Zachęć jedną osobę do wykonania badań profilaktycznych”. Wszystkie podejmowane działania przez drużynę były nagłaśniane w lokalnych mediach i stronach internetowych. Pierwszy etap kończy się napisaniem sprawozdania, zebraniem dokumentacji z przeprowadzonych akcji i wysłaniem ich do organizatora.

Dzień Hakowicza

Etap II przebiega pod hasłem „Znajdź Haka na Raka” i polega na stworzeniu kampanii społecznej. Aktywność ta wymaga od uczestników programu myślenia i wrażliwości twórczej. Zwieńczeniem całej pracy jest udział w gali podsumowującej ogólnopolską akcję MHNH.

Podejmowane działania mają na celu zapobieganie chorobom poprzez wdrażanie człowieka do przestrzegania zasad kultury zdrowotnej, a także życia polegającego na świadomej i stałej pracy ukierunkowanej na zwiększenie odpowiedzialności za swoje zdrowie.

Jolanta Storzynska

Samorządowe Przedszkole nr 2 w Szubinie

Promowanie zdrowego stylu życia wśród przedszkolaków

Wychowanie przedszkolne uwzględnia w swoim zakresie bardzo istotny aspekt zdrowia i aktywności fizycznej. Dbałość o zdrowie, przestrzeganie prozdrowotnych zasad żywienia, kształtowanie nawyków higienicznych oraz rozwijanie sprawności ruchowej to wykładniki działalności Samorządowego Przedszkola nr 2 w Szubinie, które należy do sieci placówek promujących zdrowy styl życia. Placówka nie tylko realizuje programy zewnętrzne dla podniesienia efektywności i atrakcyjności swojej oferty, takie jak: „Przyjaciele Zippiego”, „Akademia Aquafresh”, „Kubusiowi Przyjaciele Natury”, „Klub Wiewiórka”, „Sprzątanie świata”. Podejmuje się także realizacji działań poprzez korzystanie z takich form, jak: udział w zajęciach zespołu ludowego „Pałuczaczk”, wycieczki, spacer, zabawy w ogrodzie o każdej porze roku, zajęcia z udziałem policjanta, pielęgniarki, strażaka, kucharki. Natomiast wdrożenie programu własnego „Ruch to zdrowie” ma na celu doskonalenie sprawności ruchowej poprzez rozwijanie zwinności, koordynacji, wytrzymałości fizycznej. Podczas poznawania obiektów sportowych, takich jak: boisko typu „Orlik”, stadion, kort tenisowy czy hala sportowa dzieci nabywają umiejętności rozładowywania napięć i emocji.

Dzieci spożywają produkty bogate w witaminy

Celem edukacji zdrowotnej, jaką propaguje placówka, jest kształtowanie odpowiednich po-

staw i nawyków tak, aby zarówno w dzieciach, jak i w ich rodzicach rozbudzać poczucie odpowiedzialności za zdrowie. Kontakt z rodzicami podczas zebrań, warsztatów, zajęć otwartych czy za pomocą portalu społecznościowego nie tylko staje się źródłem i kompendium wiedzy, ale ukazuje drogę, nierzadko zapominaną, ku prawidłowej, prozdrowotnej postawie. Poprzez wspólne planowanie i organizowanie czasu wolnego, przypominanie o nawykach higienicznych, a także przeprowadzenie cyklu zajęć o stosowanej również w przedszkolu diecie bogatej w witaminy i składniki odżywcze dzieci i ich rodzice są wyposażani w praktyczny i intelektualny kapitał. Kapitał, którym jest uświadomienie, że zdrowie to najważniejszy potencjał, jakim dysponuje człowiek.

Zdrowie dziecka w aspekcie fizycznym i psychicznym to nadrzędny determinant efektów jego kształcenia. Dlatego im szybsze jest obcowanie z nawykami higieniczno-zdrowotnymi, tym na dłużej i trwalej będą one zakorzenione w jego osobowości.

Znana przedszkolakom Piramida Zdrowego Żywienia

Żyję zdrowo!

Scenariusz zajęć z udziałem rodziców

Grupa: Smerfy z Samorządowego Przedszkola nr 2 w Szubinie

Temat: Żyję zdrowo i kolorowo, zjadając witaminy

CELE OGÓLNE:

- Uświadomienie dzieciom jak ważne jest dostarczanie witamin dla dobrego funkcjonowania organizmu.
- Zachęcanie dzieci do zjadania owoców.
- Wpajanie zasad higieny.
- Samodzielne pokrojenie i przyrządzenie sałatki owocowej.
- Ćwiczenia koncentracji uwagi, szybkości.
- Nabranie przeświadczenia, że wspólna praca (działanie) jest efektywna i przyjemna.
- Kształtowanie postawy prozdrowotnej.
- Doznawanie radości ze współdziałania z rodzicami poprzez wspólną zabawę.
- Kształtowanie i utrwalanie prawidłowych przyzwyczajeń i nawyków żywieniowych.
- Tworzenie więzi uczuciowej z rodziną i środowiskiem, w którym dziecko wzrasta.

Przedszkolaki przygotowują zdrowy posiłek

CELE OPERACYJNE:

Dziecko:

- zna zasady zdrowego trybu życia, odżywiania
- zna produkty Piramidy Zdrowego Żywienia

- wie, które produkty są zdrowe i potrzebne do prawidłowego odżywiania
- rozumie konieczność dostarczenia organizmowi prawidłowych składników budulcowych: witamin
- wie, gdzie znajdują się witaminy.

Środki dydaktyczne: owoce plastikowe, owoce naturalne, fartuszki, deski do krojenia, noże.

Metoda: oglądowa, praktycznego działania.

Formy: indywidualna, grupowa.

Przebieg zajęć:

1. Powitanie. Zabawa przy piosence „Owocowy blues”.
2. Słuchanie wiersza pt. „Witaminowe abecadło” S. Karaszewskiego recytowanego przez pacynkę psa.

*Oczy, gardło, włosy, kości
zdrowsze są, gdy A w nich gości.
A w marchewce, pomidorze, w maśle,
mleku też być może.*

*B - bądź bystry, zwinny, żwawy
do nauki i zabawy!
W drożdżach, ziarnach i orzeszkach,
w serach, jajkach B też mieszka.*

*Naturalne witaminy
lubią chłopcy i dziewczyny.
Bo najlepsze witaminy to owoce i jarzyny.*

*C - to coś na przeziębienie
i najlepsze ran gojenie.
C - porzeczka i cytryna
świeży owoc i jarzyna!*

*Zęby, kości lepiej rosną
kiedy D dostaną wiosną.
Zjesz ją z rybą, jajkiem, mlekiem,
na krzywicę D jest lekiem.*

*Naturalne witaminy
lubią chłopcy i dziewczyny.
Bo najlepsze witaminy to owoce i jarzyny.*

3. Rozmowa z dziećmi – wprowadzenie tematyki zdrowotnej przez panią kucharkę:
  - co możemy zrobić z owoców (ugotować kompot, dodać do ciasta, sałatkę owocową);
  - poinformowanie dzieci o wspólnym przyrządzaniu sałatki owocowej.
4. Zabawa integracyjna „Sałatka owocowa”
Wszyscy uczestnicy siedzą w kręgu na krzesłkach. Prowadząca przydziela dzieciom plastikowe owoce i mówi: robię sałatkę owocową, potrzebuję: jabł-

ka (dzieci z „jabłkiem zmieniają miejsca), gruszki - dzieci te spacerują wewnątrz koła – na hasło: „sałatka owocowa” mieszają się.

5. Wykonanie sałatki z owoców naturalnych:
  - przygotowanie owoców: mycie, obieranie, krojenie
  - „kosztowanie” poszczególnych owoców, określanie ich smaku, zapachu, konsystencji
  - wspólnie z rodzicami łączenie wszystkich składników.
6. Porządkowanie stolików.
5. Spożywanie sałatki i picie herbatki miętowej.

Anna Kluska

Samorządowe Przedszkole nr 2 w Szubinie

Chcę mieć zdrowe i białe zęby

Zabawy badawcze w grupie dzieci pięcioletnich

CELE:

Dziecko:

- obdarza uwagę dzieci i dorosłych, aby zrozumieć, o czym mówią
- przestrzega reguł obowiązujących w społeczności dziecięcej, uważnie słucha i współdziała w zespole
- przewiduje, w miarę możliwości, jakie będą skutki działań, wnioskuje na temat obserwacji
- doskonali umiejętność obserwowania, potrafi wykonać proste doświadczenia, kształtuje postawę badawczą
- dostrzega związek pomiędzy zdrowiem, chorobą a leczeniem, wie, że higiena i leczenie zębów są konieczne
- orientuje się w zasadach zdrowego odżywiania, rozumie znaczenie właściwej diety dla zachowania zdrowych zębów
- wie, że nie może samodzielnie stosować środków chemicznych (np. czyszczących).

PRZEBIEG ZAJĘĆ:

1. Co lubią nasze zęby, a czego nie? - segregowanie kosza z zakupami dla wesołego i smutnego ząbka, określenie smaku różnych produktów: słodki, gorzki, kwaśny, słony...
2. Czego powinniśmy jeść najwięcej, a czego naj-

mniej, żeby zęby były zdrowe? - ułożenie piramidy produktów.

Czy zawsze jemy tylko zdrowe produkty? Które bardziej lubimy?

3. Gdzie mieszkają zęby? - w buzi, a tak naprawdę to miejsce nazywa się: jama ustna. Mieszka tam jeszcze język i ślina - to dzięki nim czujemy różne smaki.
4. A co czujemy - jaki smak, kiedy długo nie myjemy zębów? Czujemy, że w jamie ustnej robi się kwaśno. Dzieje się tak, dlatego że mieszkają tam jeszcze bakterie. Ich nie widzimy. Żywią się one tym, co my zjadamy i wtedy produkują kwasy. Te kwasy to tacy niszczyiele - powodują choroby zębów. Pokażę wam teraz, co te kwasy potrafią robić? Będę potrzebowała pomocy, poproszę o nią Olgę.
Pokaz octu - to taki słaby kwas, podobny do tego, który w jamie ustnej niszczy zęby.
Sok z cytryny to też słaby kwas.

Doświadczenie z sokiem z kapusty, octem i cytryną - zmiana koloru.

Ocet i sok z cytryny to słabe kwasy - one są bezpieczne, dodaje je mama do różnych potraw, napojów i w niewielkiej ilości są smaczne. Ale wokół nas są też takie kwasy, które, chociaż bardzo potrzebne, są groźne.

Pokaz wyschniętych tkanin wcześniej polanych różnymi płynami do czyszczenia. Zwrócenie uwagi na bezwzględny zakaz zabawy i picia nieznanych substancji.

Przed kwasami w jamie ustnej możemy się bronić.

Co jest najskuteczniejszym sposobem? - mycie zębów.

Rozmawialiśmy o tym, ale pamiętacie, co mówiła Olga? „Tak wszyscy dorośli mówią, a ja myję pastą z reklamy po śniadaniu, obiedzie, po kolacji i słodkach, a na zębach mam osad i nawet mnie czasem bołą.”

Oglądanie doświadczenia z jajkami przygotowanego dzień wcześniej

Nasze zęby i jajka zbudowane są z wapnia, to on powoduje, że są twarde i mocne:

1. jajko zamoczone w naczyniu z wodą – nic się z nim nie stało,
2. jajko zamoczone w naczyniu z octem - straciło skorupkę, zarobiło się miękkie,
3. jajko zamoczone w naczyniu z octem, ale wcześniej zabezpieczone pastą do zębów - jest twarde i mocne, pasta je ochroniła przed działaniem kwasu, tak jak chroni zęby.

O czym się przekonaliśmy?

Częste mycie zębów pastą na pewno chroni je przed działaniem szkodliwych kwasów.

EWALUACJA ZAJĘĆ:

Zebranie i utrwalenie wiadomości zdobytych przez dzieci podczas wykonywania doświadczeń.

Zabawa „Prawda – fałsz”.

Nasze zęby, tak jak jajka, zbudowane są z wapnia. (prawda)

Nawet niemyte zęby będą zawsze zdrowe. (fałsz)

Do mycia zębów potrzebna jest pasta, szczotka, kubek i ciepła woda. (prawda)

Czyste i zdrowe zęby są białe i lśniące. (prawda)

Częste mycie zębów chroni je przed chorobami. (prawda)

Nasze zęby bardzo lubią lizaki. (fałsz)

Bakterie mieszkające w jamie ustnej wytwarzają kwasy, które niszczą zęby. (prawda)

Żeby mieć zdrowe zęby, nigdy nie wolno jeść słodczy. (fałsz)

Kwasowe bakterie - ćwiczenia graficzne na szmatkach wytrawionych środkiem chemicznym, dzieci flamastrami dorysowują szczegóły o różnym stopniu trudności w zależności od indywidualnej sprawności manualnej.

Czego w naszych zakupach było najwięcej? Czy możecie jeść lizaki? Co trzeba zrobić po ich zjedzeniu? Wspaniale dzisiaj pracowaliście, zatem jeśli macie ochotę, to poczęstujcie się lizakami, a później umyjemy zęby.

Anna Babis

Szkoła Podstawowa nr 2 w Lipnie

Czym skorupka za młodu nasiąknie...

Nieodzownym elementem procesu dydaktyczno-wychowawczego jest rozwój kultury czytelniczey dzieci. Nie od dziś wiadomo, jak wiele zalet niesie za sobą wykształcona umiejętność obcowania z książką. Dlatego dorośli powinni dbać o to, aby kontakt z nią nastąpił u dzieci jak najwcześniej. Niebagatelną rolę odgrywa w tym względzie biblioteka szkolna, której zadaniem jest wspieranie procesu dydaktyczno-wychowawczego szkoły i wspomaganie nauczycieli w podnoszeniu efektów nauczania. Kształtowanie kultury czytelniczey w szkole podstawowej powinno się rozpocząć od rozbudzania zainteresowań słowem dru-

kowanym już u dzieci uczęszczających do oddziałów przedszkolnych. Myślę, że jest to dobry moment, aby zacząć kształcić kompetencje czytelnicze, które mają duży wpływ na dalszy rozwój najmłodszych przedstawicieli społeczności szkolnej. Wiadomo: „Czym skorupka za młodu nasiąknie, tym na starość trąci”. Idąc tym tropem, rozpoczęłam w swojej bibliotece pracę nad kształtowaniem nawyków czytelnicznych dzieci z oddziałów przedszkolnych. Opracowałam scenariusz zajęć pt. „Czary w bibliotece, czyli słów kilka o poszanowaniu książek”, w którym wykorzystałam lalki – pacynki, tak uwielbiane przez dzieci, oraz ele-

menty magii (zaczarowanie księżniczki, wykorzystanie czarodziejskiej różdżki, aby starą, zniszczoną książkę przemienić w nową). Dzieci bardzo szybko wchodzą w interakcje z ożywionymi przez animatorów z klas starszych lalkami, rozmawiają z nimi, zadają pytania. Zajęcia te mają na celu zapoznanie najmłodszych z biblioteką i jej zbiorami. Podczas spotkań zapraszamy dzieci wraz z rodzicami do korzystania z księgozbioru dla najmłodszych czytelników.

Elementy teatru bardzo często goszczą w stworzonych przeze mnie scenariuszach zajęć dla najmłodszych. Są też częścią cyklu spotkań napisanego z myślą o dzieciach z oddziałów przedszkolnych, noszącego tytuł: „Literacko-muzyczne zabawy, poruszające bardzo ważne sprawy”. Punktem wyjścia były tu wiersze Jana Brzechwy i Juliana Tuwima. Dzieci bardzo je lubią i mimo że znają już niektóre ze swojego wczesnego dzieciństwa, to chętnie do nich wracają. Postanowiłam, że wybrane przeze mnie wiersze J. Tuwima i J. Brzechwy staną się bazą do rozmowy z dziećmi na ważne tematy.

A oto tematy sześciu spotkań:

1. „Okulary” Juliana Tuwima, czyli jak o czymś pamiętać.
2. „Grzebień i szczotka” Jana Brzechwy, czyli jak dbać o czystość głowy.
3. „Bambo” Juliana Tuwima, czyli co to jest tolerancja.
4. „Leń” Jana Brzechwy, czyli bez pracy nie ma kołaczy.
5. „Na straganie” Jana Brzechwy, czyli zdrowe odżywianie.
6. „Kwoka” Jana Brzechwy, czyli kilka słów o dobrym zachowaniu.

Podczas każdego spotkania dzieci zostają wprowadzone w temat przez inną postać (zapominalski słownik Ignas - pacynka, lew Leon, gepard Kubuś, Wartolinek - wełniana pacynka, kogut Maciek - pacynka). Moim zadaniem było przygotowanie animacji lalek, nadanie im charakteru i odpowiedniego głosu. Zajęcia wzbogaciłam melodyjnymi piosenkami z płyty pt. „Dziecięce przeboje”, które powstały do wierszy Brzechwy i Tuwima. Stąd dzieci nie tylko słuchają czytanego przeze mnie utworu, ale mogą też poznać go w formie śpiewnej.

**TEMAT: „GRZEBIEŃ I SZCZOTKA” JANA BRZECZHWY,
CZYLI JAK DBAĆ O CZYSTOŚĆ GŁOWY –
ZAJĘCIA LITERACKO-MUZYCZNE.**

Cele zajęć:

Dziecko:

- nazywa po imieniu i nazwisku autora wiersza pt. „Grzebień i szczotka”

- bawi się przy muzyce, utrwalając sobie treść wiersza pt. „Grzebień i szczotka”

- wymienia przedmioty i kosmetyki służące do pielęgnacji głowy

- wyjaśnia, dlaczego ważna jest systematyczna higiena głowy

- wyjaśnia, czym zajmuje się fryzjer.

Środki dydaktyczne:

- tekst wiersza Jana Brzechwy „Grzebień”
- maskotka - lew Leon
- grzebień, szczotka, szampon, maszynka do włosów, nożyczki, suszarka
- płyta CD „Dziecięce przeboje” – CD 1/16 Centrum Uśmiechu „Grzebień”
- odtwarzacz płyt CD.

Metody: zespołowa zabawa przy muzyce, pogadanka, krótka inscenizacja.

Czas trwania: 30 minut.

Przebieg zajęć:

1. Powitanie dzieci i krótkie przypomnienie tematyki poprzednich zajęć – wspólna zabawa przy piosence „Okulary”.

2. Przedstawienie dzieciom celu zajęć.

3. Zapoznanie dzieci z biblioteczną maskotką – wiecznie potarganym lwem Leonem, który nie lubi się czesać, ma ciągle rozwichrzoną grzywę i jak tylko może unika szczotki oraz grzebienia.

4. Podobnie jak lew Leon czesać się nie lubi bohater wiersza Jana Brzechwy – Jerzy. Przeczytanie dzieciom treści wiersza pt. „Grzebień i szczotka”.

5. Porównanie zachowania lwa Leona i bohatera wiersza Jana Brzechwy, rozmowa z dziećmi na temat pielęgnacji głowy, zaprezentowanie przedmiotów i kosmetyków do tego służących. Dzieci wyjaśniają, czym zajmuje się fryzjer.

6. Nauczyciel wraz z dziećmi śpiewa i inscenizuje wiersz – piosenkę „Grzebień”.

7. Pytanie do dzieci: Dlaczego ważna jest systematyczna pielęgnacja głowy?

8. Powtórna inscenizacja wiersza przy muzyce, podczas której każde dziecko po kolei czesze lwa Leona.

9. Podsumowanie zajęć. Nauczyciel pyta dzieci o tytuł poznanej wiersza, o imię i nazwisko jego autora oraz o to, jak one dbają o włosy.

Zajęcia zaowocowały dużym zainteresowaniem dzieci i ich rodziców biblioteką. Mali czytelnicy systematycznie korzystają z księgozbioru dla najmłodszych. Jest to także okazja, aby porozmawiać z rodzicami o preferencjach czytelniczych ich dzieci i wskazać odpowiednią lekturę.

Słów kilka o kulturalnej szkole

Jak skutecznie wprowadzać zasady savoir-vivre wśród uczniów?

*Człowiek nie jest aniołem,
ale winien być istotą kulturalną.*
Adolf Dygasiński

Dopiero ogólnie przyjęte formy zachowania, czynią współżycie ludzi przyjazne i harmonijne, nawet jeśli wymaga to rezygnacji z własnych, często egoistycznych pobudek. Słowa Herberta Schwinghammera w lapidarny sposób określają, czym jest szeroko pojęta kultura osobista i jaką rolę pełni w naszej codzienności. W związku z tym, że nabywamy ją przez całe życie, pracując nad sobą, niezależnie od czasu, miejsca i okoliczności, w jakich przychodzi nam funkcjonować, należy o niej pamiętać już od najmłodszych lat.

W Zespole Szkół nr 10 w Bydgoszczy - placówce sportowej realizującej cykl szkolenia w pięciu dyscyplinach sportu - rozbudzenie zainteresowania uczniów szeroko pojętą kulturą osobistą wydaje się szczególnie zasadne. Wychodząc naprzeciw tym potrzebom, powstał program „**COOLturalna szkoła**” skierowany do uczniów szkoły podstawowej i gimnazjum.

Wieloletnie doświadczenie zawodowe oraz spostrzeżenia związane z zachowaniem dzieci i młodzieży stały się inspiracją do zainicjowania szeregu działań, których głównymi celami są:

- promocja kultury w kontaktach międzyludzkich
- wyróżnianie uczniów, którzy na co dzień stosują zasady dobrego wychowania
- eliminowanie zachowań agresywnych w grupach rówieśniczych
- propagowanie zasad fair play w sporcie.

Najistotniejszym problemem były braki w zakresie właściwego zachowania w codziennych sytuacjach na terenie szkoły. Wśród najczęstszych należy wymienić: używanie telefonów komórkowych w sposób niewłaściwy (nagrywanie kolegów podczas przerw, wysyłanie sms podczas lekcji), stosowanie wulgaryzmów, nieodpowiednie zachowanie w szkolnej stołówce, niewłaściwy sposób ubierania (np. podczas sprawdzianów i egzaminów zewnętrznych, apeli okolicznościowych), nadużywanie komunikatorów internetowych w celu prześladowania rówieśników.

Priorytety programu to:

- dostrzeganie związku między własną kulturą osobistą a postrzeganiem jej przez innych

- dbanie o kulturę języka w sytuacjach oficjalnych i nieoficjalnych

- stosowanie praw i obowiązków wynikających z życia w społeczności szkolnej

- rzeczowe i kulturalne dyskutowanie na kontrowersyjne tematy dotyczące różnych zachowań

- aktywne uczestniczenie w życiu sportowym szkoły i poza nią zgodnie z zasadami fair play.

Aby upowszechnić w rzeczywistości szkolnej wyżej wymienione zadania, przyjęto do realizacji na godzinach z wychowawcą między innymi takie tematy, jak:

- Co to jest kultura osobista?
- Sztuka dyskutowania.
- Dobre maniery przy stole.
- Właściwy ubiór na każdą okazję.
- Przyjęte i aprobowane sposoby wyrażania swoich emocji.
- Budowanie dobrych i trwałych relacji z innymi ludźmi.

Scenariusze tych i pokrewnych zajęć wychowawcy klas otrzymują od autorów programu „COOLturalna szkoła”.

Zarówno uczniowie, jak i nauczyciele w takim samym stopniu powinni być zaangażowani w realizację wyżej wymienionych przedsięwzięć. Pedagodzy, dbając o wysoki poziom własnej kultury osobistej, mogą być autorytetem dla dzieci i młodzieży. Poza tym, jeśli będą konsekwentnie zwracać uwagę i reagować na wszelkie przejawy braku kultury oraz sprawiedliwie stosować narzędzie, jakim jest Punktowy System Oceniania Zachowania, obowiązujący w szkole, to z całą pewnością przyczynią się do podniesienia kultury swoich wychowanków.

W ramach projektu zorganizowano następujące akcje dla uczniów szkoły podstawowej i gimnazjum:

- konkurs literacki „Wierszowanki - wychowanki”
- wystawę pokonkursową prac uczniów w szkolnym holu
- spotkanie z czołowymi siatkarkami KS „Pałac” (absolwentkami naszej szkoły) na temat zasad fair play
- artykuł w szkolnej gazetce „Strzał w 10” zatytułowany „Jeden „nawrócony” - to już sukces”

- udział w warsztatach „Językowy savoir-vivre. O grzecznych i niegrzecznych zachowaniach językowych”, przygotowanych przez Poradnię Języka Polskiego działającą w Pałacu Młodzieży

- plakaty promujące kulturalne zachowanie i prezentacja ich na terenie szkoły

- konkurs z nagrodami na „NajCOOLturalniejszych uczniów naszej szkoły” - stworzenie Galerii COOLturalnych

- Dzień Czystego Języka (raz w miesiącu) - podpisanie Deklaracji Dobrego Zachowania

- prowadzenie gabloty „Fair play w sporcie”

- spotkania za znanymi bydgoskimi sportowcami (dwa razy z semestrze)

- wyjściado teatru, kina, muzeum poprzedzone pogadankami na temat odpowiedniego zachowania i ubioru

- przygotowanie scenek dramatycznych przez szkolne koła teatralne propagujące właściwe postawy

- opracowanie i wdrożenie systemu pomocy najmłodszym, np. podczas przerw, wyjazdów na Zieloną Szkołę, przy odrabianiu lekcji.

A oto próbki twórczości poetyckiej uczniów przygotowane na konkurs „Wierszowanki-wychowanki”.

Zasady dobrego wychowania

Są warte poznania

Ty też ich używaj

I o tym nie zapominaj.

Kultura to sposób zachowania

Odpowiedniego traktowania

Każdy dobrze wychowany

Może być naśladowany.

Kto kulturę osobistą posiada

Ten zawsze grzecznie się wypowiada

Ze słowami: proszę, przepraszam, dziękuję

Łatwiej z bliźnimi się obcuje

Zatem radę daję taką:

Niech się każdy grzecznie zwraca

To naprawdę się opłaca.

Być miłym i dobrym to wielkie wyzwanie

Czasem trzeba pokonać przeciwności wielkie

Jednak dobre słowo i uśmiech od rana

Często są przyjemniejsze niż lody i bita śmietana.

Stoisz na korytarzu, nie na żadnym wernisazu.

Patrzysz, idzie nauczyciel,

Biegiesz jak ten doręczyciel,

By powiedzieć takie słowa:

„Dzieńdoberek! Jak tam szkoła?”

Przesadziłem-kolokwializm,

Powiem: „Witam, Droga Pani!”

Wychowanie, kultura, ogłada to dobrze znane terminy, które nigdy się nie dewaluują i ułatwiają codzienne kontakty międzyludzkie. Oczywiście jest, że postawy ukształtowane w dzieciństwie pozostaną na zawsze, dlatego warto poświęcić czas i energię, aby wpoić uczniom zasady dobrego wychowania.

Mamy nadzieję, że dzięki zdobytej podczas realizacji programu „COOLturalna szkoła” wiedzy i umiejętnościom nasi wychowankowie będą z większym szacunkiem traktować siebie i innych. Łatwiej zbudują właściwe relacje międzyludzkie, zniwelują przejawy zachowań agresywnych i nie zapomną o zasadach fair play podczas zawodów sportowych, pamiętając jednocześnie o tym, że sukcesy należy przyjmować bez pychy, a porażki z pokorą.

Anna Rydzyńska

Zespół Szkół nr 10 w Bydgoszczy

Europejskie Portfolio Językowe

Europejskie portfolio językowe dla klas 0-III jest według Barbary Głowackiej „osobistym dokumentem ucznia reprezentującym jego umiejętności językowe i doświadczenia interkulturowe we wszystkich znanych mu językach”. Jest ono adresowane do dzieci w wieku 6-10 lat. Jego celem jest wspieranie ucznia w nauce języków oraz kształcenie refleksji na temat procesu uczenia się języków.

Portfolio jest związane z procesem edukacji wczesnoszkolnej i może wnieść wiele do ogólnej wiedzy uczniów. Stosując metody nauczania tematyczno-sytuacyjne, można z łatwością wykorzystywać różne fazy lekcji na jego wprowadzenie. Jest ono przedstawione w postaci książeczki dla dzieci składającej się z trzech części.

Paszport językowy służy do prezentacji i podsu-

mowania osiągnięć językowych, umiejętności i doświadczeń zdobytych w różnych językach.

Biografia językowa stanowi osobisty zapis doświadczeń językowych i kulturowych ucznia oraz pozwala przedstawić postępy w nauce, daje możliwość samooceny.

Dossier -teczka ze zgromadzonymi pracami dzieci, które są ilustracją ich umiejętności językowych, pozwalają na zaobserwowanie postępu, jakie zrobiło dziecko w dłuższym czasie.

W praktyce nauczyciel posługuje się najczęściej Dossier. Zbierając prace w teczkach, foliach, tworzy swoisty skarbiec wiedzy dziecka zilustrowany przez rysunki, testy, dyplomy karty z pamiętnika czy zdjęcia z ciekawych wypraw.

Edukacja wczesnoszkolna pozwala na zrealizowanie wielu tematów związanych z Portfolio:

- „Mój dom rodzinny”
- „Moi przyjaciele”
- „Wakacyjne wspomnienia”
- „Skarby z podróży”
- „Moi bohaterowie książek i filmów”.

Stosowanie różnych technik i metod nauczania pozwala na kształcenie innych różnorodnych umiejętności: fizycznych, plastycznych czy muzycznych. Pracując z Portfolio, wprowadzamy do edukacji wczesnoszkolnej elementy interkulturowe, które dostarczają nowej wiedzy na temat krajów Europy. Przykładem takich zajęć są lekcje:

- „Języki naszych sąsiadów”
- „Specjały kulinarne innych państw”
- „Poznajemy zabytki Europy”.

Pracując z grupą moich wychowanków metodą Portfolio, uświadamiałam dzieciom, że dom i najbliższe otoczenie mają swoje miejsce w Europie. Poznaliśmy też inne kraje i kontynenty. W ten sposób uczniowie mieli możliwość zdobycia wiedzy o swoich rówieśnikach mówiących innymi językami, mającymi inne tradycje i inne spojrzenie na świat. Dzieci uświadamiały sobie, jak wielką rolę odgrywa znajomość nie tylko ich rodzinnego języka, ale i obcego.

Poniżej scenariusz zajęć z wykorzystaniem Portfolio językowego, które przeprowadziłam w klasie III.

TEMAT BLOKU: WIZYTA W SUPERMARKECIE

Zagadnienie:

Moje obserwacje - językowy detektyw.

Cele ogólne:

- wdrażanie do wnikliwej obserwacji
- bogacenie słownictwa związanego z dokonywaniem zakupów
- doskonalenie rachunku pamięciowego
- doskonalenie techniki czytania
- wdrażanie do pracy samodzielnej, w parach i małych grupach
- rozwijanie wyobraźni plastycznej.

Cele szczegółowe:

- uczeń:

poznaje nazwy: etykieta, opakowanie artykułu, kraj pochodzenia produktu, kod kreskowy

- poznaje nazwy produktów pochodzących z innych krajów

- poznaje nazwy krajów, jakich pochodzą produkty

- dokonuje porównań, z jakich krajów produktów jest najwięcej

- rozpoznaje języki, w jakich są napisane informacje o produktach

- odczytuje ważne informacje na etykietach artykułów

- projektuje i wykonuje etykietę produktu.

Metody i techniki:

- słowne - rozmowa

- oglądowe - pokaz, obserwacja

- praktycznego działania.

Materiały i środki dydaktyczne:

Etykiety różnych artykułów, informacje o produktach zapisane w różnych językach, biografia językowa, teczka do zbioru doświadczeń, mapa Europy i świata, papier kolorowy, kredki

Elementy interkulturowe:

Produkty z innych krajów, informacje o produktach zawarte na etykietach, wspólne oznaczenia - kody kreskowe.

Nawiązanie do materiału językowego:

- poznanie słownictwa „made in...”, zabawa w sklep z użyciem zwrotów: - Good morning, May I have that...please, thank you, Good bye, nazw artykułów w języku angielskim.

Nawiązanie do treści edukacji wczesnoszkolnej „Jesteśmy klientami”, „Z wizytą w sklepie”, „Umiemy odczytywać informacje na etykietach produktów”.

Działania w toku zajęć:

- odczytanie z plataninki sylabowej hasła będącego tematem zajęć „Produkty ze sklepowych półek”

- obserwowanie przyniesionych etykietek

- wyjaśnianie pojęć: etykieta, kraj pochodzenia produktu, kod kreskowy, opakowanie

- odczytanie ważnych informacji o produktach

- rozpoznawanie języków, w jakich są napisane informacje o artykułach

- szukanie na etykietach informacji, z jakich krajów pochodzą produkty

- wyszukiwanie tych krajów na mapie

- porównywanie, z jakich krajów jest najwięcej artykułów

- wklejanie etykietek do Biografii językowej

- zabawa w sklep w parach i małych grupach z użyciem zwrotów grzecznościowych

- wykonanie pracy plastycznej z użyciem etykiet techniką kolażu, ułożenie hasła reklamującego produkt z innego kraju oraz wykonanie odpowiedniej ilustracji.

Historia wiosennej trawki

Scenariusz zajęć metodą story-line dla dzieci trzyletnich

Cele:

Dziecko:

- jest aktywnie zaangażowane w tworzenie opowieści
- czerpie radość z możliwości realizacji siebie podczas rozwiązywania zadań o odpowiednim dla siebie poziomie trudności
- rozwija pomysłowość i wyobraźnię, snując przypuszczenia i domysły dotyczące kolejnych zdarzeń
- rozwija umiejętność swobodnego, poprawnego wypowiedziania się oraz słuchania wypowiedzi innych
- rozwija sprawność grafomotoryczną poprzez kreślenie linii pionowych (bez ich nazywania).

Przebieg zajęć:

EPIZOD 1

Pewnego dnia malarz Bartek wybrał się na piękną wiosenną łąkę, żeby namalować zielone trawy. Zabrał ze sobą kartki, zielone farby, pędzle, kredki i wyruszył. W drodze mówił wierszyk o wiosennej pogodzie.

Pytania kluczowe:

1. Dokąd pewnego dnia wybrał się malarz Bartek?
2. Po co poszedł na łąkę?
3. Co zabrał ze sobą?
4. Spróbujemy wspólnie powiedzieć wierszyk?

Formy aktywności:

1. Ilustracja ruchowa wiersza
Świeci słoneczko złote (obracanie dłońmi)
Wieje wiosenny wiatr (machanie rękami)
I każdy ma ochotę
Wędrować sobie w świat (tupanie nogami)
Świeci słoneczko jasne (obracanie dłońmi)
Pada wiosenny deszcz (poruszanie palcami z opuszczaniem rąk do dołu)
Urosną śliczne trawki (kreślenie linii pionowych z góry na dół)
My urosniemy też (wyprost w górę z uniesieniem rąk).

EPIZOD 2

Kiedy zjawił się na łące i wyjął kartki, zielone farby i pędzle, rozejrzał się wokół i pomyślał: „Ach, cóż za piękny obraz tu powstanie!” Ale nie powstał... Właściwie nie stało się nic złego. Pan Bartek zmienił swoje plany, dlatego że podchodzili do niego zaciekaewieni mieszkańcy łąki... Do malarza podeszły: motylek, biedronka i pszczołka. Pan Bartek rozmawiał z nimi, bawił się. Powiedział im też, że chce namalować piękną łąkę.

Pytania kluczowe:

1. Jakie owady podeszły do malarza Bartka?
2. Co razem robili?
3. O czym powiedział malarz motylkowi, biedronce i pszczołce?

Formy aktywności

1. Zabawy z chustą Klauza przy piosence „Idzie do nas wiosna” - dzieci idą, trzymając chustę, śpiewają piosenkę. W przerwie naśladują owada, którego symbol pokazuje nauczyciel:

- pszczoła - te dzieci, które mają na sobie coś żółtego
- biedronka - te dzieci, które mają na sobie coś czerwonego
- motyl - wszystkie dzieci, które nie wystąpiły wcześniej.

EPIZOD 3

Wtedy najśmielszy z owadów, motylek Emilek, zapytał:

- *Panie malarzu, czy mógłby pan namalować mnie i moich przyjaciół?*

Zaraz też na nogawkę spodni malarza wdrapała się biedronczka Aneczka.

- *Bardzo prosimy - powiedziała.*

Na najbliższej stokrotce usiadła pszczołka Miodunka.

- *Panie malarzu, proszę nas ładnie namalować, przyjaźnie, tak aby dzieci się nas nie bały. Ja lubię dzieci, zbieram dla nich miód, a one czasami mnie przeganiają.*

Pan malarz nie mógł odmówić prośbie tych sympatycznych stworzonek.

Pytania kluczowe:

1. O co poprosiły malarza biedronka, pszczołka i motylek?
2. Dlaczego malarz Bartek nie namalował zielonej trawki na łące?

Formy aktywności

1. Rozwiązywanie zagadek.
Nie wiem, czy malarz namalował wszystkie owady, które o to prosiły. Powiedział, że zrobił portret tym, których dotyczą te zagadki:

- *Lata nad łąką w czerwonej kapotce, a na tej kapotce ma kropkę na kropce* (BIEDRONKA)
- *Skrzydółka mam jak płatki, choć sam nie jestem kwiatkiem. I nad kwiatami w słońcu wesoło fruwać wiosną* (MOTYL).
- *Co to za panie mają pasiaste ubranie? Od nich słodki miodek na pewno dostaniesz?* (PSZCZOŁY)

EPIZOD 4

I tak, zamiast obrazu z zieloną trawą, powstały piękne portrety.

Pytania kluczowe:

1. Czy malarz Bartek namalował zieloną trawkę tak, jak zamierzał?
2. Czy chcielibyście mu pomóc?

Formy aktywności

1. Wiosenna trawka - kreślenie linii pionowych (bez nazywania) z góry na dół, wybraną techniką: pastele, malowanie farbą plakatową, patyczkami higienicznymi, malowanie palcami.

75 lat szkoły w Jezewie

W życiu każdego człowieka, każdej zbiorowości są chwile wobec których nie można przejść obojętnie, momenty wyjątkowe, skłaniające do refleksji, wspomnień, przemyśleń... Mamy wówczas okazję do rozpamiętywania tego, co było, ale także do rozważań na temat tego, co jest i do snucia wizji dotyczących tego, co będzie. Takie chwile można by metaforycznie określić mianem „łącznika między dawnymi i nowymi czasami”. Okazje tego typu nie zdarzają się co dzień, to wydarzenia niezwykłe, na które czeka się latami i które równie długo się wspomina. - tymi słowami zwróciła się do gości w swoim przemówieniu Anita Gajewska-Łyskawa dyrektor Zespołu Szkół w Jezewie podczas obchodów 75-lecia szkoły. Jubileusz stał się okazją do oddania hołdu przodkom, których praca, aktywność i zaangażowanie przyczyniły się do powstania dzisiejszej placówki, dlatego hasło przewodnie nawiązywało do przeszłości, bez której nie byłoby obchodów rocznicowych. Było to święto nie tylko pracowników oświaty, ale też środowiska lokalnego, gdyż szkoła na wsi pełniła i nadal pełni ważną funkcję kulturową.

for. Andrzej Kiedrowski

Rys historyczny szkoły przedstawił historyk i były dyrektor szkoły Zbigniew Dąbrowski.

Otwarcie szkoły było wielkim wydarzeniem w 1938 roku. Ten dzień wspominał Zbigniew Dąbrowski były dyrektor szkoły, historyk, który przybliżył również zebranim gościom historię placówki. W swoim wystąpieniu powiedział: *9 listopada 1938 roku to jeden z najważniejszych dni w ponad siedemsetletnich dziejach Jezewa. Tego dnia mieszkańcy z dużym przejęciem, drżeniem serca, a przy tym z wielką radością, oczekiwali znamienitych gości, którzy mieli zaszczycić*

niecodzienną uroczystość oddania społeczności uczniowskiej nowo wybudowanej szkoły – najnowocześniejszej polskiej siedmioklasowej szkoły wiejskiej na Pomorzu.

Po odzyskaniu niepodległości w Jezewie zaczęła funkcjonować polska szkoła, jednak lekcje odbywały się w trzech różnych miejscach. Ze względu na wzrost ludności i piętrzące się trudności lokalowe powstały plany pobudowania nowoczesnej, dużej szkoły. Prace rozpoczęto jesienią 1937 roku, a po ponad roku oddano do użytku nowoczesny budynek. Wybuch wojny przerwał rozwój polskiej szkoły. Już w styczniu władze niemieckie uruchomiły szkołę niemiecką, do której musiały uczęszczać też polskie dzieci. Po wojnie, w kwietniu 1945 roku, w uporządkowanym budynku szkolnym rozpoczęto nauczanie. Do tego okresu odniósł się w swoim referacie Zbigniew Dąbrowski: *Praca szkoły w trudnych latach stalinizacji Polski, a także oświaty, przebiegała bez zarzutu. Wizytówką szkoły były zespoły artystyczne uczniów – wokalne i taneczne – które swoimi występami urozmaicały różnorodne imprezy o charakterze państwowym w środowisku szkolnym, wiejskim czy powiatowym. Ich sukcesy zawdzięczano kierownikowi szkoły (Franciszkowi Jórkowskiemu), który był doskonałym muzykiem i organizatorem działalności artystycznej.* Aktywność nauczycieli i uczniów w różnych dziedzinach do dziś jest wizytówką szkoły.

Kolejne lata to nieustanne dążenie do rozbudowy placówki, do poszerzania bazy dydaktycznej. Zaangażowanie władz szkolnych i władz lokalnych przyczyniło się do pobudowania nowoczesnej hali sportowej, a także do kolejnych dużych remontów budynku. Od wielu lat szkoła włącza się w organizację imprez środowiskowych. Wysoki poziom nauczania utrzymuje się do dziś. Potwierdzeniem są wyniki przeprowadzonej w 2012 roku ewaluacji problemowej w zakresie efektów działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej szkoły. Placówka może pochwalić się licznymi sukcesami w konkursach przedmiotowych organizowanych przez Kujawsko-Pomorskiego Kuratora Oświaty oraz w konkursach plastycznych, recytatorskich, literackich, wokalnych i tanecznych na różnych szczeblach. Od lat uczestniczy w projektach międzynarodowych. Od 2004 roku realizuje projekty Comenius: *Traveling through Tales* 2004-2007, *Play*

Green 2006-2009, *Young European Reporters* 2008-2010, *The ten commands of tolerance* 2010-2012, *Strong Health, hAappy PEople* (SHAPE) 2012-2014. Trzykrotnie brała udział w projekcie „Razem – wymiana młodzieży” (Ukraina krajem partnerskim). Osiągnięciem szkoły są uzyskane certyfikaty: *Szkoła z klasą, Czytam, myślę, działam, Szkoła bez przemocy, Rzeczpospolita Internetowa*. Na osiągnięcia placówki składa się trud nauczycieli, uczniów i ich rodziców. Do pracy nawiązała Anita Gajewska-Łyskawa, dyrektor szkoły: *Szkoła zawsze mogła pochwalić się sukcesami i osiągnięciami uczniów. Kadra pedagogiczna szkoły nigdy nie bała się wyzwań, a co więcej ta bogata tradycja, której spadkobiercami zostaliśmy – zawsze nas mobilizowała i motywowała do działania, zobowiązywała*.

Z kolei Zbigniew Dąbrowski podkreślił wagę dobrej współpracy szkoły z rodzicami: *Pracę szkoły w ciągu 75 lat skutecznie wspierali rodzice zorganizowani w Komitecie Rodzicielskim. Swoim doświadczeniem i mądrością wspierali poczynania dyrekcji szkoły, wspomagali ją finansowo, inicjowali szereg działań pro-oświatowych, które zmierzały do poprawy jakości nauczania, wychowania i opieki*.

OBCHODY JUBILEUSZU

Przed głównymi obchodami jubileuszu podejmowane były różne działania, dzięki którym atmosfera w szkole wprowadzała do zbliżającego się święta. Koordynatorem i autorem scenariusza uroczystości był wicedyrektor Janusz Brózdowski. Zaplanował też działania okolojubileuszowe. Właściwy podział obowiązków spowodował, że kolejne zadania realizowano stopniowo. Ponadto dawały one poczucie, że w szkole dzieje się coś ważnego. Przez kilka tygodni zbierano stare zdjęcia, dyplomy i inne pamiątki z odległej przeszłości. Dzięki życzliwości wielu osób powstał okazały zbiór wartościowych fotografii, które zostały wykorzystane jako eksponaty na wystawę. Cenne okazały się także stare dyplomy, kroniki, fartuszki szkolne wzbogacające ekspozycję. Ciekawym pomysłem była wystawa „My też byliśmy uczniami”. Zawierała ona zdjęcia nauczycieli z ich czasów szkolnych.

Zorganizowano szereg konkursów, których tematyka nawiązywała do jubileuszu. Uczniowie szkoły podstawowej wzięli udział w konkursach plastycznych. W jednym z nich przedstawili swoją wizję współczesnej szkoły i szkoły przyszłości, zaś w innym wykonali ilustracje do utworów patrona szkoły podstawowej Adama Mickiewicza. Dużym zainteresowaniem cieszył się konkurs recytatorski utworów wieszcza. Gimnazjaliści z kolei zaprojektowali logo szkoły oraz wzięli udział w konkursie wiedzy o patronie – Mikołaju Koperniku.

Wrażenie na wszystkich wywarła makieta szkoły przygotowana specjalnie na jubileusz.

Na uroczyste obchody zostali zaproszeni goście, a wśród nich: władze gminy, dyrektorzy pobliskich szkół, byli dyrektorzy szkoły, byli nauczyciele i pracownicy, przedstawiciele Rady Rodziców. Przybyłych witali uczniowie i obdarowywali pamiątkowymi tarczami szkolnymi oraz czterdziestostronicowym folderem o szkole. Program artystyczny został skomponowany w formie biesiady literackiej, a towarzyszące recytującym wokalistki ubrane były w regionalne stroje. Goście mogli też obejrzeć specjalnie przygotowaną prezentację multimedialną pokazującą przeszłość szkoły, ale też odnoszącą się do współczesnych działań. Podczas oficjalnych uroczystości był czas na przemówienia i życzenia od gości, którym towarzyszyły wzruszenia. Nie zapomniano o nieżyjących pracownikach szkoły. Ich pamięć uczczono minutą ciszy oraz złożeniem wiązanki kwiatów i zapaleniem znicza pod pamiątkową tablicą w holu szkoły.

Podniosłym momentem podczas obchodów było odsłonięcie przez Mieczysława Pikulę Wójta Gminy Jeżewo i Anitę Gajewską-Łyskawę dyrektora szkoły pamiątkowej tablicy, na której widniał napis: **BEZ PRZESZŁOŚCI NIE MA PRZYSZŁOŚCI 1938-2013** *W 75. rocznicę funkcjonowania budynku tu-tejszej szkoły w hołdzie Budowniczym, Nauczycielom i Absolwentom Wójta Gminy Jeżewo, Dyrekcja, Nauczyciele, Pracownicy i Uczniowie Zespołu Szkół w Jeżewie*.

Dużym zainteresowaniem gości, ale też i uczniów cieszyła się bogata wystawa zawierająca kroniki szkoły, stare zdjęcia byłych nauczycieli, dyrektorów, zdjęcia z ważnych wydarzeń, świadectwa, wpisy nauczycieli do pamiętników z lat 40. i 50. XX wieku, dyplomy i inne cenne pamiątki z dawnych czasów.

Na zakończenie wszyscy udali się na poczęstunek. Był to czas na prywatne rozmowy i wspomnienia związane z placówką w Jeżewie.

Wydarzenia związane z jubileuszem zapisały się głęboko w pamięci zgromadzonych, dały też kolejnym pokoleniom powód do dalszej aktywnej pracy, bowiem tak jak zmieniają się czasy, tak samo zmienia się szkoła. Mimo tych zmian zawsze najważniejszy jest uczeń. Do tego odniosła się pani dyrektor: *Współczesna szkoła jest niewątpliwie inna. Obiektywnie musimy przyznać, że wiele zmieniło się przez ten czas. Całkowicie inne pokolenie uczniów, inni rodzice, inni są też nauczyciele. Ale zarówno kiedyś, jak i teraz w szkole zawsze najważniejszy był uczeń, duszą szkoły – nauczyciel, a dumą – jej absolwenci. Wychowankowie którzy opuścili i nadal opuszczają mury szkoły – niejednokrotnie dawali nam powód do dumy i dzisiaj są najpiękniejszym prezentem, jaki otrzymuje nasza szkoła*.

Gala wojewódzkiego interdyscyplinarnego konkursu wiedzy o Wielkich Polakach

3 kwietnia 2014 roku w Centrum Dialogu im. Jana Pawła II w Toruniu odbyła się gala II edycji Olimpiady Wiedzy o Wielkich Polakach *Życie i działalność Jana Pawła II i ks. Jerzego Popiełuszki oraz rola Kościoła w Polsce w latach 1920-2011*.

Uroczystość rozpoczęła się prezentacją multimedialną przypominającą życie i działalność Jana Pawła II, której towarzyszył utwór *Litania do Ojca Świętego* w wykonaniu zespołu *Siewcy Lednicy*. Galę uświetniła recytacja poezji laureatek konkursu *O księdzu Jerzym wierszem*, który odbywa się co roku w Gimnazjum nr 2 im. ks. Jerzego Popiełuszki we Włocławku.

Ideę olimpiady i historię dwóch edycji w województwie kujawsko-pomorskim przedstawiły nauczycielki konsultantki KPCEN we Włocławku Aneta Gabryelczyki i Małgorzata Kowalczyk-Przybytek.

Laureaci konkursu i goście obejrzeli interesującą prezentację na temat działalności i budowy Centrum Edukacji Młodzieży im. ks. Jerzego Popiełuszki w Górsku.

Goście uroczystości

Otwarcia uroczystości i powitania gości dokonał ks. dr Paweł Nowogórski dyrektor CEM w Górsku oraz pomysłodawca i główny organizator konkursu. Współorganizatorami są: Urząd Marszałkowski w Toruniu, Kuratorium Oświaty w Bydgoszczy, Kujawsko-Pomorskie Centra Edukacji Nauczycieli w Bydgoszczy, Toruniu i Włocławku oraz Toruński Ośrodek Doradztwa Metodycznego i Doskonalenia Nauczycieli w Toruniu.

Ks. dr Paweł Nowogórski, Zbigniew Ostrowski Wicewojewoda Kujawsko-Pomorski i Marcin Swaczyna Kierownik Biura Projektów Promocyjnych Urzędu Marszałkowskiego wraz z Wojewódzką Komisją Konkursową

Wśród gości obecni byli: Przedstawiciel Marszałka Województwa Kujawsko-Pomorskiego Marcin Swaczyna Kierownik Biura Projektów Promocyjnych w Wydziale Promocji Województwa, Czesław Ficner Dyrektor Departamentu Edukacji i Sportu UM WKP, Tadeusz Kierel Kierownik Biura Nadzoru i Kierunków Kształcenia w Departamencie Edukacji i Sportu UM WKP, Przemysław Przybylski radny Sejmiku WKP i jednocześnie rzecznik prasowy konkursu.

Galę zaszczycili: Zbigniew Ostrowski Wicewojewoda Kujawsko-Pomorski, Andrzej Siemianowski Wicekurator Kujawsko-Pomorski, Mariola Cyganek dyrektor KPCEN w Bydgoszczy i Grażyna Troszyńska dyrektor KPCEN we Włocławku, Jacek Żurawski Przewodniczący Zarządu NSZZ Solidarność Okręgu Toruńsko-Włocławskiego, ks. dr Bogusław Dygdała Dyrektor Centrum Dialogu im. Jana Pawła II w Toruniu.

Centralną częścią uroczystości było wręczenie dyplomów i nagród laureatom i finalistom konkursu, podziękowań nauczycielom i dyrektorom szkół oraz współorganizatorom.

Laureatami i zdobywcami nagrody w postaci dziesięciodniowej pielgrzymki do Włoch są:

I miejsce - Paweł Błęszyński, uczeń Gimnazjum nr 3 im. Jana Pawła II w Toruniu,

II miejsce - Paweł Boike, uczeń Gimnazjum Salezjańskiego w Toruniu,

III miejsce - Paweł Daroszewski, uczeń Gimnazjum Dwujęzycznego w Inowrocławiu.

Laureaci i finalistka konkursu – zdobywcy głównych nagród

Kolejne siedem miejsc nagrodzonych zostało rowerami górskimi. Otrzymali je:

- Dominik Stasiak uczeń Zespołu Placówek Oświatowych im. hm Janka Bytnara „Rudego” w Lubieniu Kujawskim,
- Alfons Peszka uczeń Publicznego Gimnazjum im. Ziemi Chełmińskiej w Podwiesku,
- Michał Pawlak uczeń Gimnazjum Salezjańskiego w Toruniu,
- Miłosz Matelski uczeń Gimnazjum nr 23 w Bydgoszczy,
- Kacper Sadowski uczeń Gimnazjum nr 1 im. ks. Stefana Kardynała Wyszyńskiego w Wąbrzeźnie,

Grażyna Grzejska, Genowefa Łobodzińska
Zespół Szkół nr 35 w Bydgoszczy

„Cudze chwalicie, swego nie znacie”, czyli znam twórczość bydgoskich poetów

12 marca w Zespole Szkół nr 35 w Bydgoszczy odbyła się V edycja powiatowego konkursu recytatorskiego promującego twórczość poetów regionu. Konkurs został objęty honorowym patronatem Kujawsko-Pomorskiego Kuratora Oświaty, Prezydenta Miasta Bydgoszczy i Prezesa Towarzystwa Miłośników Miasta Bydgoszczy. Patronat medialny objęła redakcja czasopisma „UczMy”.

- Oliwia Rumińska uczennica Gimnazjum nr 2 im. ks. Jerzego Popiełuszki we Włocławku

- Marta Szmelter uczennica Publicznego Gimnazjum im. Jana Pawła II w Kowalewie.

Serdeczne gratulacje!

Laureatom i finalistom towarzyszyli rodzice oraz najbliżsi, a także nauczyciele i dyrektorzy szkół.

Laureaci wraz z rodzicami, nauczycielami i dyrektorami szkół

Po zakończeniu uroczystości uczestnicy pełni wrażeń i głębokich przeżyć przy słowach pieśni *Nie lękajcie się* zostali zaproszeni na poczęstunek.

Za rok kolejna edycja konkursu z nowym bohaterem, na pewno niezwykłą i znaną w naszym regionie postacią! Już dziś zapraszamy gimnazjalistów do udziału w tym interdyscyplinarnym, ciekawym konkursie ze wspaniałymi nagrodami!

Gośćmi konkursu byli: z ramienia Kuratora Oświaty starszy wizytator Grzegorz Kubacki oraz Anna Rupińska z KPCEN w Bydgoszczy.

Zmaganiom konkursowym towarzyszyło autorskie spotkanie z poetą i satyrykiem Zdzisławem Prusem. Wzbudziło ono salwy śmiechu wśród zgromadzonych dzięki humorowi zawartemu w wierszach oraz urokowi osobistemu gościa.

Z kolei warsztaty przeprowadzone przez dr Magdalenę Mateję z UMK w Toruniu dały wiele praktycznych wskazówek dotyczących form komunikacji międzyludzkiej.

Do udziału w konkursie zgłosiło się 39 uczniów z trzech poziomów edukacyjnych. Byli wśród nich reprezentanci szkół bydgoskich oraz powiatu bydgoskiego.

Uczestników ze szkół podstawowych oceniało jury w składzie: Anna Gagajek, Anna Rupińska, Jolanta Nadolna, zaś uczniów gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych: Maria Pawłowska, Magdalena Mateja, Zdzisław Pruss.

Komisja konkursowa podkreśliła wysoki i wyrównany poziom recytacji.

Jury konkursu w kategorii szkoły podstawowe

Jury konkursu w kategorii gimnazja i szkoły ponadgimnazjalne

Wyniki konkursu:

Szkoły podstawowe

I Maria Owedyk SP w Białych Błotach, opiekun - Dorota Lipińska

II Dominika Lasota SP w Osielsku, opiekun - Aleksandra Hak

III Marta Frymark SP nr 4 w Bydgoszczy, opiekun - Edyta Wycichowska

Wyróżnienia:

Dominika Duszyńska SP nr 40 w Bydgoszczy, opiekun - Marzena Wachowska

Alicja Formuszewicz SP w Osielsku, opiekun - Aleksandra Hak

Gimnazja i szkoły ponadgimnazjalne

I Fryderyka Murawska Gimnazjum w Osielsku, opiekun - Aleksandra Hak

II Katarzyna Kozłowska ZSZH, opiekun - Beata Zych
III Rozalia Pranczk Gimnazjum w Osielsku, opiekun - Aleksandra Hak

Wyróżnienia:

Dominika Wełnińska ZS nr 24 w Bydgoszczy, opiekun - Iwona Witkowska

Aleksandra Łapacz ZSZH, opiekun - Beata Zych.

Maria Owedyk – I miejsce w kategorii szkoły podstawowe

Fryderyka Murawska – I miejsce w kategorii gimnazja i szkoły ponadgimnazjalne)

Dyplomy i nagrody wręczali: Anna Rupińska nauczyciel konsultant KPCEN w Bydgoszczy, Grzegorz Kubacki starszy wizytator KO w Bydgoszczy, Małgorzata Kryś dyrektor ZS nr 35 w Bydgoszczy (na zdjęciu) oraz dr Magdalena Mateja z UMK w Toruniu.

Wręczenie dyplomów i nagród laureatom konkursu

Gratulujemy zwycięzcom, a wszystkim uczniów zapraszamy na szóste spotkanie z poezją twórców naszego regionu już w przyszłym roku.

Autor zdjęć: Weronika Bukowiecka

Leszek Kalicki

Zespół Szkół Mechanicznych im. J. Piłsudskiego w Radziejowie
GRH „Kujawski Ochotniczy Oddział Powstańców A. D. 1863”

„Obok orła znak pogoni...”

Z dziejów rekonstrukcji historycznej w 150. rocznicę wybuchu powstania styczniowego 1863-2013

Historia jako jedna z dziedzin nauk humanistycznych, zwana powszechnie „nauczycielką życia”, ostatnimi laty przeżywa drugą młodość. Coraz powszechniejszym uzupełnieniem warsztatu historyka jest kontakt z historią materialną. Niekiedy by w coś uwierzyć, trzeba tego dotknąć, zobaczyć na własne oczy i w rezultacie zrozumieć przeszłość. Jednym ze sposobów podróży w przeszłość jest rekonstrukcja historyczna. Ruch rekonstrukcyjny w Polsce działa już dobre dwie dekady, a jego początków w Polsce trzeba szukać w połowie lat siedemdziesiątych. Bogate dzieje ojczyzny porywają kręgi pasjonatów historii ku odtwarzaniu minionego czasu poczynając od czasów pradawnych kultur po wydarzenia ostatniego trzydziestolecia.

Rok 2013 upłynął dla wielu grup rekonstrukcyjnych pod znakiem obchodów 150. rocznicy największego i najdłuższego zrywu niepodległościowego, jakim było powstanie styczniowe 1863/64 roku. W całej Polsce, poczynając od „nocy styczniowej” (22/23 stycznia 1863) 22 stycznia 2013 roku, trwały obchody wspomnianej wyżej rocznicy: inscenizacje bitew i potyczek, konferencje naukowe, porządkowanie mogił i miejsc pamięci roku 1863, odsłanianie tablic pamiątkowych i pomników. Obchodom towarzyszyły pojawiające się na rynku księgarskim okolicznościowe wydawnictwa, w tym reprinty książek, pamiętników i wspomnień dziś już zapomnianych i niedostępnych od ponad stu lat. To wszystko, by oddać część i pokłon bohaterom roku 1863/64.

Grupa Rekonstrukcji Historycznej „Kujawski Ochotniczy Oddział Powstańców A. D. 1863” z Radziejowa, będąca sekcją Bractwa Rycerskiego „Chorągiew Zaciężna Ziemi Radziejowskiej” włączyła się do obchodów rocznicowych w skali lokalnej, jak i ogólnopolskiej poprzez zorganizowanie dwóch wystaw

tematycznych popartych prelekcjami historycznymi. W związku z tym, że członkami grupy rekonstrukcyjnej są po części uczniowie radziejskich szkół ponadgimnazjalnych, wspomniane wystawy poświęcone powstaniu styczniowemu odbyły się w Zespole Szkół Mechanicznych im. J. Piłsudskiego w Radziejowie. Pierwsza z wystaw nosiła tytuł: Niechaj Polska zna, jakich synów ma - w 150. rocznicę wybuchu powstania styczniowego w Królestwie Polskim i na Ziemi Kujawskiej. Wystawa prezentowała dokumenty, pamiątki

patriotyczne, broń, zrekonstruowane mundury z okresu powstania, a także najważniejszą literaturę przedmiotu obejmującą kilkadziesiąt woluminów dotyczących powstania, w tym unikatowe wydania pamiętników oraz instrukcja powstańcza gen. L. Mierosławskiego. Wszystkie prezentowane rekwizyty pochodziły z prywatnych zbiorów autora artykułu. Druga z wystaw zorganizowana została w bibliotece szkolnej i nosiła tytuł: „Echa powstania styczniowego w literaturze, malarstwie i muzyce”. W międzyczasie grupa rekonstrukcyjna z Radziejowa

brała udział w odtwarzaniu bitew i potyczek na terenie Polski, uroczystościach patriotycznych, defiladzie przed Grobem Nieznanego Żołnierza w Warszawie podczas Święta Niepodległości 11 listopada 2013 roku. W defiladzie tej brały udział grupy odtwarzające polskie powstania narodowe od 1830 do 1944 roku. Kulminacyjnym punktem obchodów dla Grupy Rekonstrukcji Historycznej z Radziejowa było odtworzenie na podstawie zachowanego rysu dokumentacyjnego jednej z chorągwi powstańczych z 1863 roku. Chorągwie i znaki z czasów insurekcji 1863 roku miały różne koleje losu. Zdobywane w bitwach przez carskich siepaczy trafiały jako łup wojenny do zbrojowni Romanowów w Carskim Siole lub Petersburgu.

gu. Przechowywane prywatnie latami przed zaborcą jako relikwie narodowe trafiały na pola bitew w 1914 i 1920 roku. Część z nich wróciła do wolnej Polski po 1921 roku w wyniku traktatu ryskiego. Niektóre chorągwie nie przetrwały pożogi II wojny światowej. Pozostał po nich rys dokumentacyjny. Płaty chorągwi powstańczych zawierały głęboką symbolikę patriotyczną i religijną. Tak jak w przypadku tej zrekonstruowanej. Widnieje na niej orzeł i pogoń. Na drugim płacie wyhaftowana jest inskrypcja „Boże zbaw Polskę”.

Uroczystego poświęcenia zrekonstruowanej chorągwi dokonano 13 grudnia 2013 roku w kościele OO Franciszkanów podczas mszy za ojczyznę w rocznicę stanu wojennego. Dwa dni później GRH z nową chorągwią godnie uczestniczyła w insceniza-

cji bitwy pod Osuchowem na Mazowszu. W tamtych okolicach w roku 1863 Ludwik Żychliński sformował oddział powstańczy tzw. „Dzieci Warszawy”. Jednym z żołnierzy 150 lat temu był młodociany, szesnastoletni Aleksander Głowacki, późniejszy pisarz pozytywista Bolesław Prus.

Rok 2014 wiąże się z kolejnymi obchodami rocznicy wybuchu powstania styczniowego 1863/64 na terenie całego kraju oraz innych wydarzeń historii ojczystej, także tej regionalnej. Doskonałym sposobem jej propagowania, poznania i zrozumienia są rekonstrukcje historyczne. To także doskonała przygoda dla młodych osób, uczniów oraz wszystkich tych, dla których ta forma przekazywania wiedzy może stać się podróżą w przeszłość i nowym źródłem inspiracji.

Iwona Skowron

Muzeum Oświaty w Bydgoszczy

Germanizacja w naszym regionie

*Kto ty jesteś? — Polak mały.
Jaki znak twój? — Orzeł biały.
Gdzie ty mieszkasz? — Między swemi.
W jakim kraju? — W polskiej ziemi.
Czym ta ziemia? — Mą ojczyzną.
Czym zdobyta? — Krwią i blizną.
Czy ją kochasz? — Kocham szczerze.
A w co wierzysz? — W Polskę wierzę.
Coś ty dla niej? — Wdzięczne dziecię.
Coś jej winien? — Oddać życie.*

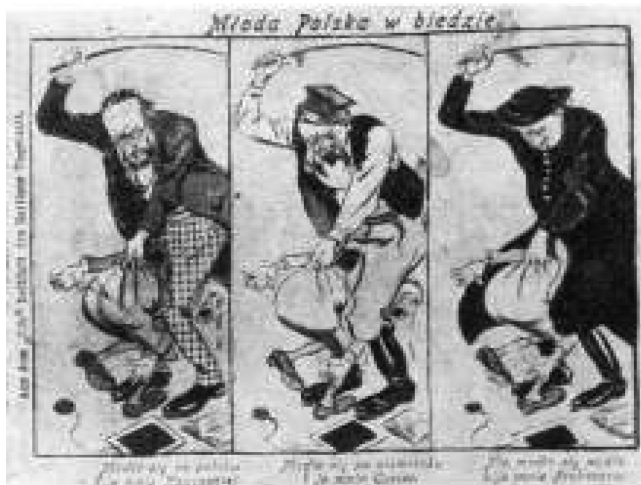
Chyba od tego wiersza Władysława Bełzy powinienem zacząć, mówiąc o historii naszego regionu w tak trudnym okresie, jak zabór pruski. Do dziś pamiętamy sytuację polskiego dziecka w niemieckiej szkole. W pierwszej kolejności nasuwa się miejscowość Września, gdzie polskie dzieci bohatersko broniły ojczystej mowy i wiary. Jednakże nie możemy zapomnieć o innych wydarzeniach z naszego regionu, takich jak: strajk na Pomorzu 1906/1907, walka poprzez wydawanie elementarzy czy też sławny dodatek do „Gazety Grudziądzkiej” „Przyjaciół Działu”. To na barkach tych małych osóbek spoczywało utrzymanie tożsamości

narodowej, abyśmy dzisiaj spokojnie mogli mówić w ojczystym języku i wiedzieli, że nasze miasta to Bydgoszcz i Toruń, a nie Bromberg i Thorn. Teraz do nas należy wszczepienie uczniom, że bycie Polakiem to nie wstyd a honor, że wyraz patriotyzm nie jest pustym słowem. Dlatego też, razem z moimi koleżankami z Muzeum Oświaty w Bydgoszczy, postanowiłam zająć się tak trudnym tematem jak germanizacja. Z obserwacji wiemy, że nie należy on do ulubionych tematów w szkole, postanowiłyśmy więc pomówić o tym ważnym problemie w naszym muzeum. Tak naprawdę to dzieci same prowadzą zajęcia, my „podrzucamy” im tylko słowa, wyrażenia, nazwy, nazwiska i widzimy, jak na naszych oczach toczy się prawdziwa burza mózgów, często przeplatana kłótnią, kto ma rację i dlaczego musiało tak być. Nauczyciele przychodzący na te zajęcia nie poznają własnych wychowanków, a my mamy poczucie dobrze wykonanej pracy.

Musimy zrozumieć kilka rzeczy, zanim stanemy przed dzieckiem. Po pierwsze: kim jesteśmy? Odpowiedź nasuwa się sama: Polakami. Ale pamiętajmy, że także mieszkańcami Pomorza i Kujaw. Po drugie: co chcemy przekazać dziecku: suche fakty

czy świat pełen poświęcenia, walki, uporów... Po trzecie: musimy mieć świadomość, że po drugiej stronie siedzi młody człowiek, Polak i to z nim trzeba nawiązać dialog.

Najlepiej sytuację polskiego dziecka w zaborze pruskim oddaje ilustracja (Rys. 1), z jednej strony śmieszna i satyryczna, z drugiej pełna bólu. Dziecku żyjącemu w wolnym kraju ilustracja ukazuje, że bez względu na to co zrobił wtedy jego rówieśnik, zawsze dokonywał złego wyboru. W jednej małej osobie miały znajdować się trzy tożsamości: Polaka, Niemca i Katolika. Uczeń uzmysławia sobie, że walka o tożsamość narodową nie polegała tylko na czytaniu i pisaniu

Rys. 1

w ojczystym języku, ale także na modlitwie, która stała się ostatnim bastionem walki o niepodległość. Pokazując tę ilustrację, łączymy ją ze strajkiem dzieci z Wrześni w 1901 roku i bardzo ważną osobą - Bronisławą Śmidowicz, która stała na czele tegoż strajku. Jej losy pokazane w kolejnej części zajęć dowodzą, że dlatego iż walczyła o polskość, musiała opuścić zabór pruski, chroniąc się u polskiej rodziny w zaborze austriackim. Uczniowi nasuwa się od razu następujące skojarzenie: jeżeli nie przestrzegałeś reguł zaborcy, byłeś osobą niepożądaną, a tym samym musiałeś opuścić swoją miejscowość, inaczej groziło ci prześladowanie i tu wyjaśniamy pojęcie *rugi pruskie*.

STRAJK SZKOLNY NA POMORZU - 1906/1907

Udział w strajku szkolnym brałam w Wudzyńskim powiecie bydgoskim. Strajk szkolny rozpoczął się po wakacjach jesiennych 1906 roku i skończył się w lipcu 1907 roku przed rozpoczęciem wakacji żniwnych.

W szkole było około 70 dzieci. Po wakacjach przywitaliśmy nauczyciela polskim pozdrowieniem. Nauczyciel przystanął i powiedział: Noch ein mal – tzn. Jeszcze raz. Powtórzyliśmy to znowu w języku polskim. Tak było 3 razy. Wtedy padły słowa Maul halte – tzn. pysk trzymać.

Za pruskich czasów naukę zaczynaliśmy modlitwą. Rozpoczęliśmy modlitwę w języku polskim. Nauczyciel powtórzył te same słowa przedtem wypowiedziane po niemiecku. Do modlitwy stanęło 3 uczniów – syn nauczyciela, chłopiec umyślowo opóźniony i syn sółtysa ewangelik, który musiał dla uznania powagi modlitwy też stanąć. Po kilku zdaniach modlitwa utknęła, bo oni

jej nie umieli. Rozpoczęła się lekcja religii. Na pytania nauczyciela nie odpowiadaliśmy. Tak samo milczeliśmy na innych lekcjach. Tak było przez kilka dni. Gdy przyjechał inspektor szkolny, była ta sama historia.

Po jego wyjeździe zaistniało następujące zarządzenie: Dzieci, które biorą udział w strajku szkolnym,

muszą przychodzić po lekcjach od 15 do 17. Zadawano nam na pamięć nieraz nawet 1 i pół strony. Dzieci, które miały dobrą pamięć solidnie musiały w domu popracować. Gorzej było z dziećmi mniej zdolnymi. Kto na następny dzień nie potrafił wyrecytować wiersza, otrzymał karę cielesną. Pewnego razu i mnie to spotkało i dziś mam znak na palcu po

tej chłosty. Wciąż mam przed oczyma obraz twarzy „obwinionych”, gdy uczniowie musieli ręce wyciągać po chłostę. Często wśród płaczu, krzyku, hałasu otrzymywały podwójną i potrójną chłostę. Ile dzieci było pokaleczonych? Nigdy nie zapomnę tego widoku sprzed tylu lat, tych strasznych przeżyć, które mi się wryły głęboko w serce i pozostaną do końca życia.

Joanna Świetlik

Jednym z ważnych elementów edukacji regionalnej jest wspomnienie o strajku szkolnym dzieci i młodzieży na Pomorzu w latach 1906/1907. Są zaskoczeni tym, jak nauczyciel odnosił się do strajkującego dziecka (kary cielesne).

Dziecko dostaje do ręki świadectwo z tzw. wilczym biletem i w tym momencie przekonuje się, że wilczy bilet to nie gryzący i krzyczący list, jak u Harrego Pottera, a jedno zdanie pod ocenami ucznia informujące o udziale w strajku szkolnym, które zamykało drogę do elitarnych szkół. Pokaz kar cielesnych wywołuje u uczniów sporo komentarzy, które możemy wykorzystać, aby przejść do kolejnego etapu realizacji tematu, jakim jest wóz Michała Drzymały i osamotniona walka tego człowieka z zaborcą. Szkoła mówi, iż jest to walka przegrana, jednakże my ten sąd modyfikujemy i uczeń z zaskoczeniem dowiaduje się, że tak naprawdę determinacja jednostki doprowadziła do tego, że zaborca ugiął się i pozwolił Polakom na budowę domów.

W odpowiedzi na prześladowania Polaków w zaborze pruskim Maria Konopnicka 23 sierpnia 1908 roku wydała *Rotę*, która stała się nieoficjalnym hymnem uciśnionego narodu.

(Nie)ludzkie losy – deportacje Polaków do ZSRR w czasie II wojny światowej

Pedagogiczna Biblioteka w Koronowie i Towarzystwo Miłośników Ziemi Koronowskiej zorganizowały w sali sesyjnej koronowskiego ratusza sympozjum pod nazwą *(Nie)ludzkie losy – deportacje Polaków do ZSRR w czasie II wojny światowej*.

Po raz pierwszy doszło do spotkania członków koronowskiego związku z mieszkańcami naszego regionu. Honorowymi gośćmi byli Sybiracy zamieszkujący gminę Koronowo i Sicienko: Bolesława Mateja, Klara i Jan Dzwonnik, Wiktor Litwinowicz, Antoni Skotnicki i Jan Skotnicki. W spotkaniu wziął udział prezes bydgoskiego oddziału Związku Sybiraków Mirosław Myśliński oraz przewodniczący koronowskiego koła Związku Sybiraków Ryszard Kopalko, który w swoim wystąpieniu przybliżył nam działalność koronowskiego oddziału.

Nazwa spotkania – *(Nie)ludzkie losy* miała nam uświadamiać to, co właściwie jest niewyobrażalne i co nigdy i nigdzie nie powinno się zdarzyć. Przecież tych, których wywieziono w głąb sowieckiej Rosji potraktowano właśnie nieludzko. Oderwani od wszystkiego, co było im bliskie, wywożeni i osiedlani na obcej ziemi w strasznych warunkach za to tylko, że byli Polakami. Ogrom cierpień, których doświadczyli, a jednocześnie niezłomna wiara w powrót do Ojczyzny i jej umiłowanie zasługują na nasz szacunek. Fakt, że spotkaliśmy się właśnie w tym roku nie jest przypadkowy. Mija bowiem 85 lat od chwili powstania Związku Sybiraków oraz 25 lat od momentu jego reaktywowania. Dla Polaków słowo Sybir oznacza nie tylko krainę geograficzną, lecz jest synonimem cierpienia, rozłąki, tęsknoty za własnym krajem i walki o przetrwanie. I tak już od ponad 200 lat. Pierwsze zesłania o charakterze politycznym miały miejsce jeszcze w wieku XVIII, po konfederacji barskiej, która była pierwszą próbą wyzwolenia się spod wpływów carskiej Rosji. Zsyłki na Sybir stały się częścią historii Polski XIX wieku. Trafiali tam bohaterowie powstań narodowych: kościuszkowskiego, listopadowego, stycz-

niowego i ci którzy, nie chcąc i nie mogąc pogodzić się z panowaniem cara na polskiej ziemi, starali się utrzymywać świadomość narodową, działali w konspiracyjnych organizacjach niepodległościowych i politycznych. Kiedy kraj nasz odzyskał niepodległość w 1918 roku wydawało się, że ten tragiczny rozdział historii został zamknięty na zawsze. Do odrodzonej Ojczyzny powracali Polacy z różnych zakątków Rosji – zesłańcy, emigranci, żołnierze i jeńcy wojenni. Wkrótce z inicjatywy byłych żołnierzy V Dywizji Syberyjskiej i harcerzy powstały pierwsze zrzeszenia Sybiraków, a w roku 1928 powołany został Ogólnopolski Związek Sybiraków. Za cel stawiał sobie przekazywanie młodemu pokoleniu historii walk o wolną Polskę, umacnianie szacunku do Ojczyzny i tradycji narodowej, a także włączanie się w materialną i duchową odbudowę Ojczyzny. Niestety, dzień 1 września 1939 roku zmusił Sybiraków do przerwania tej działalności – po raz kolejny trzeba było stanąć do walki o wolność Polski. A następny dramat miał nadejść niedługo – 17 września 1939 roku. Jego symbolem stały się Katyń, Charków, Miednoje – miejsca kaźni polskich żołnierzy, urzędników, kapłanów, nauczycieli, naukowców. Czas ten dotyczył setek tysięcy Polaków wywiezionych w głąb Związku Radzieckiego do obozów pracy, więzień i przymusowych miejsc osiedlenia pozbawionych wszelkich praw, zmuszanych do ciężkiej pracy w łagrach w nieludzkich warunkach bądź rozrzuconych na ogromnych przestrzeniach obcego, wrogiego kraju, zmuszonych do życia w prymitywnych warunkach, w surowym klimacie i pracy ponad siły, która była warunkiem otrzymania niewielkich, głodowych przydziałów żywności. A cel był jeden – wyniszczenie ludności polskiej.

Światło nadziei dla deportowanych zabłysło dopiero z chwilą wybuchu wojny niemiecko-sowieckiej i podpisaniu układu między Polską a Związkiem Radzieckim. Rząd sowiecki zobowiązał się wówczas do zwolnienia wszystkich jeńców wojennych, więźniów oraz zesłańców.

Z układu między rządem Rzeczypospolitej Polskiej a rządem Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich podpisanego w Londynie 30 VII 1941 roku:

Stosunki dyplomatyczne między obu rządami będą przywrócone po podpisaniu niniejszego układu i nastąpi niezwłocznie wymiana ambasadorów.

Rząd Związku Socjalistycznych Republik Rad oświadcza swą zgodę na tworzenie na terytorium Związku Socjalistycznych Republik Rad armii polskiej, której dowódca będzie mianowany przez rząd Rzeczypospolitej Polskiej w porozumieniu z rządem Związku Socjalistycznych Republik Rad. Armia Polska na terytorium Związku Socjalistycznych Republik Rad będzie podlegać w sprawach operacyjnych Naczelnemu Wojskowemu Dowództwu Związku Socjalistycznych Republik Rad, w składzie którego będzie się znajdować przedstawiciel armii polskiej.

Do mającego powstać wojska dążyli Polacy z całego Związku Radzieckiego – nie tylko mężczyźni, lecz także kobiety i dzieci, którzy tylko tam widzieli dla siebie możliwość ratunku – wyniszczeni głodem, chorobami, ciężką pracą i długą, uciążliwą drogą, której wielu nie zdołało przeżyć; a tysiące Polaków zmarło ze skrajnego wycieńczenia, mimo że objęto ich polską opieką już po zwolnieniu. Władze sowieckie nie interesowały się sytuacją materialną ludności polskiej, uchylały się od udzielania jej jakiegokolwiek pomocy. Polacy podróżowali przez wiele tygodni w bydlęcych zatłoczonych wagonach i bez żywności.

Mimo układu polsko-radzieckiego nie zmienił się rzeczywisty stosunek Sowietów do Polaków. Do wielu osadzonych nie docierały informacje o zwolnieniach, innych NKWD mylnie informowało o miejscach organizowania się armii polskiej. Z ogromnej rzeszy Polaków do tworzącej się armii pod dowództwem gen. Andersa dotarła tylko niewielka ich część – około 7%. Armia ta ze względu na czynione jej utrudnienia została ewakuowana na Bliski Wschód – w marcu i w sierpniu 1942 roku opuściło ZSRR 115.742 Polaków – w tym ok. 38 tys. osób cywilnych, także dzieci. Dla pozostałych kolejną szansą na wyjście z ZSRR stało się utworzenie I Dywizji Piechoty im. Tadeusza Kościuszki, która walczyć miała u boku Armii Czerwonej. Dla wielu Polaków najważniejsza była jednak możliwość walki o wolność Ojczyzny. Wyzwolenie spod okupacji niemieckiej nie oznaczało jednak końca gehenny. Chociaż do Polski powracało wiele osób wywiezionych w głąb Związku Radzieckiego w latach 1939 -1941 to do syberyjskich obozów wywożono Polaków, których uznano za wrogów nowego porządku. Przez ponad czterdzieści lat po wojnie krzywdy tych wszystkich ludzi nie mogły ujrzyć światła dziennego i chociaż ta sytuacja uległa zmianie 25 lat temu,

to nadal chyba w powszechnej świadomości II wojna światowa oznacza przede wszystkim walkę z hitlerowskimi Niemcami.

Na sympozjum 27 września gośćmi było kilkanaście osób, które dzieliły losy deportowanych w głąb radzieckiej Rosji. Ze względu na stan zdrowia nie mogli przybyć pozostali. Ale przecież było ich tysiące. Gdy w 1939 roku Armia Czerwona wkroczyła na Kresy, pod okupacją sowiecką znalazło się ponad 5 milionów Polaków. Stalin przewidywał ich całkowite przesiedlenie w głąb ZSRR w ciągu pięciu lat. Pierwsza deportacja miała miejsce 10 lutego 1940 roku – wywieziono wówczas 220 tysięcy osób – weteranów wojny bolszewickiej, urzędników państwowych i samorządowych, służbę leśną.

Kolejna – z 13 kwietnia 1940 roku – objęła głównie kobiety, dzieci i starców w liczbie ponad 320 tysięcy. W czerwcu 1940 r. wywieziono ok. 240 tysięcy osób, a rok później 300 tysięcy – w tym wykwalifikowanych robotników i rzemieślników oraz bogatszych gospodarzy. A do tych liczb należy jeszcze doliczyć jeńców i aresztowanych obywateli polskich – tych, którzy znaleźli się w niewoli sowieckiej już we wrześniu 1939 roku. Dokładna liczba osób uwięzionych i wywiezionych przez Sowietów nie jest i zapewne nigdy nie będzie znana. Mówiąc dzisiaj o historii nie możemy zapominać, że jest to przede wszystkim opowieść o życiu konkretnych, często najbliższych nam ludzi. Dzięki temu, że członkowie koronowskiego Związku Sybiraków zechcieli się podzielić z nami swoimi wspomnieniami, historia przestała być dla nas, a przede wszystkim dla uczniów, suchymi faktami z podręczników, których trzeba się nauczyć, stała się bliską i ciekawą. Wszystkim członkom koronowskiego Związku Sybiraków, dedykowany został wzruszający montaż słowno-muzyczny przygotowany przez młodzież z Gimnazjum nr 4 i Zasadniczej Szkoły Zawodowej nr 2 w Koronowie pod opieką Iwony Łukasiewicz. Dziewczeta przedstawiły fragmenty autentycznych wspomnień i zapisków, odczytały wybrane teksty z pamiętników i listy.

„Czy przyjdzie nam umrzeć wśród boju, czy w tajgach Sybiru nam zgnieć. Z trudu naszego i znoju Polska powstanie, by żyć...” To słowa pieśni z powstania styczniowego 1863 roku. „Naprzód drużyno strzelecka”, śpiewanej przez zesłańców na Sybirze. W 1912 roku ta pieśń stała się hymnem tworzonych przez Józefa Piłsudskiego kadr Wojska Polskiego. Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości w 1918 roku pieśń zrodzona z bólu i walki, znana i śpiewana była w domach rodzinnych, w szkole i wśród żołnierzy. W 1988 roku reaktywowany został Związek Sybiraków i powstała jeszcze jedna, nowa pieśń polskiej Golgoty Wschodu. Z potrzeby

serca słowa napisał Sybirak Marian Jonkajtis, muzykę skomponował Czesław Majewski i w ten sposób piękna i pełna prawdy pieśń stała się Hymnem Sybiraków, który zgromadzeni na sympozjum mieli okazję poznać i zaśpiewać.

Pan Mirosław Kordowski doktor muzykologii jest wykładowcą na Uniwersytecie Adama Mickiewicza w Poznaniu. Od ośmiu lat pełni funkcję kapelmistrza Koronowskiej Orkiestry Dętej. Wraz z zespołem przygotował wiązkę polskich pieśni patriotycznych, którą zadedykował członkom koronowskiego Związku Sybiraków. Muzycy podzielili się z nami owocami swojego talentu i pracy, grając także koncert muzyki rozrywkowej. Sympozjum towarzyszyła wystawa fotografii i kopii dokumentów, które udostępnił nasi honorowi goście. Unikatowe zapiski i bilety, a przede wszystkim listy pisane do rodziny i znajomych wzbudziły zainteresowanie obecnych na spotkaniu i wzruszyły do łez. Biblioteka przygotowała bibliografię tematyczną ze zbiorów książnicy.

W intencji członków koronowskiego Związku Sybiraków w koronowskiej Bazylice Mniejszej pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny odprawiona została uroczysta msza.

Naczelnym zadaniem Związku Sybiraków jest przekazywanie prawdy historycznej głównie młodzieży, ale także wszystkim Polakom, dla których historia ma ważne znaczenie. Kolejnym zadaniem jest

upamiętnianie martyrologii Polaków na Wschodzie poprzez tworzenie znaków pamięci. Są nimi spotkania Sybiraków w szkołach, organizacja wystaw zachowanych dokumentów i pamiątek, publikacje, nadawanie ulicom i szkołom imion Sybiraków, pamiątkowe tablice i pomniki.

17 września ogłoszony został Dniem Sybiraka. Taką decyzję podjął 27 września Sejm Rzeczypospolitej Polskiej. Przyjęta przez aklamację uchwała ma upamiętniać tych Polaków, którzy zginęli na zesłaniu, którym udało się po tułaczce powrócić do kraju oraz tych, którzy pozostali w miejscu zesłania.

Pedagogiczna Biblioteka w Koronowie wspólnie z Towarzystwem Miłośników Ziemi Koronowskiej zamierza uhonorować Sybiraków Ziemi Koronowskiej pamiątkowym obeliskiem. Przygotowania tego przedsięwzięcia trwają.

Spadkobiercami rodzinnych przeżyć, historii zsyłek, pamiątek są przede wszystkim dzieci i wnuki Sybiraków, w dalszej kolejności wszyscy miłujący ojczyznę i prawdę o jej losach. Od ich wspólnej aktywności w szerzeniu prawdy historycznej o II wojnie światowej i woli współpracy z różnymi środowiskami zależy zachowanie pamięci o Golgocie Wschodu, a także kształtowanie patriotycznych postaw młodego pokolenia.

Wszyscy, którzy przyjęli zaproszenie i byli obecni na sympozjum, celująco zdali egzamin z historii ... z wychowania obywatelskiego też!

SYMPOZJUM DOTYCZĄCE DEPORTACJI POLAKÓW DO ZSRR ORAZ OKOLICZNOŚCIOWA WYSTAWA

Zdrowie i bezpieczeństwo w szkole

Zestawienie bibliograficzne (w wyborze)

1. Akademia bezpiecznego zachowania: dla uczniów klas IV-VI szkoły podstawowej / Dorota Rybarczyk, Piotr Deputowski. - Gdańsk: Wydawnictwo Harmonia, 2011.
2. Bezpieczeństwo dzieci: scenariusze zajęć dla rodziców i nauczycieli / Dorota Klus-Stańska, Marzena Nowicka. - [Wyd. 2]. - Kraków: Oficyna Wydawnicza „Impuls”, 2002.
3. Bezpiecznie przez życie czyli Jak uczyć dziecko unikania zagrożeń: w domu, w kontaktach z innymi, w czasie zabaw na powietrzu / Regina Dąbrowska; [il. Agata Maciągowska]. - Gdańsk: Wydawnictwo Harmonia, 2009.
4. BHP w szkole: bezpiecznie od momentu wejścia na teren szkoły / [aut. Małgorzata Celuch, Małgorzata Mądra-Janeda, Waldemar Krupa; pod red. Małgorzaty Celuch]. - Warszawa: Wydawnictwo Wiedza i Praktyka, 2011.
5. BHP w szkole: praktyczny poradnik z dokumentacją / Wanda Buła. - Wyd. 2 zm. - Gdańsk: Ośrodek Doradztwa i Doskonalenia Kadr, 2012.
6. Budowanie kompetencji zdrowotnych ludzi w środowisku ich życia: propozycje metodyczne dla pedagogów, nauczycieli, wychowawców i pracowników medycznych, wskazówki dla rodziców / Joanna Bulska. - Toruń: Wydawnictwo Edukacyjne „Akapit”, 2008.
7. Edukacja wobec zagrożeń rozwoju i bezpieczeństwa dzieci / pod red. Sabiny Guz, Jolanty Andrzejewskiej. - Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 2008.
8. Edukacja zdrowotna: podręcznik akademicki / Barbara Woynarowska. - Wyd. 2 - 1 dodr. - Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2012.
9. Edukacja zdrowotna: poradnik dla nauczycieli wychowania fizycznego w gimnazjach i szkołach ponadgimnazjalnych / pod red. Barbary Woynarowskiej. - Kielce: Wydawnictwo Pedagogiczne ZNP, cop. 2012.
10. Edukacyjne przestrzenie zdrowia: praca zbiorowa / pod red. Zbigniewa Marka i Magdaleny Madej-Babuli. - Kraków: Wydawnictwo WAM: Wyższa Szkoła Filozoficzno-Pedagogiczna „Ignatianum”, 2009.
11. Jestem bezpieczny: Ogólnopolski Konkurs dla Nauczycieli i Wychowawców na Scenariusz Zajęć z Zakresu Powszechnego Bezpieczeństwa Dzieci i Młodzieży / [red. Jerzy Zdański et al.]; org. Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu w Warszawie, Regionalny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli „WOM” w Częstochowie. - Częstochowa: Regionalny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli „WOM”, 2005.
12. Kultura fizyczna i zdrowie w kształceniu zintegrowanym: praca zbiorowa / pod red. Anny Niteckiej-Walerych. - Gdańsk: Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, 2007.
13. Natychmiastowa pomoc w nagłych wypadkach dzieci: medycyna ratunkowa dla rodziców i opiekunów / Janko von Ribbeck; tł. Jadwiga Kurkiewicz-Laskowska. - Poznań: Media Rodzina, cop. 2010.
14. Organizacja i realizacja edukacji zdrowotnej w szkole: poradnik dla dyrektorów szkół i nauczycieli szkół podstawowych: praca zbiorowa / pod red. Barbary Woynarowskiej. - Warszawa: Ośrodek Rozwoju Edukacji, 2012.
15. Organizacja i realizacja edukacji zdrowotnej w szkole: poradnik dla dyrektorów szkół i nauczycieli szkół ponadgimnazjalnych: praca zbiorowa / - Warszawa: Ośrodek Rozwoju Edukacji, 2012.
16. Pedagogiczne aspekty bezpieczeństwa dzieci w wieku wczesnoszkolnym / Krzysztof Krusko. - Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 2010.
17. Pierwsza pomoc przedmedyczna w szkole: 19 procedur i algorytmów postępowania: przewodnik dla nauczycieli / Jolanta Dąbrowska, Helena Jędrzejewska. - Gdańsk: ODDK, 2013.
18. Profilaktyka w szkole: scenariusze zajęć dla klas I-III szkoły podstawowej / Krzysztof Zajączkowski. - Kraków: Wydawnictwo Rubikon, 2004.
19. Promocja zdrowia w klasach IV-VI: scenariusze zajęć / Krzysztof Zajączkowski. - Kraków: Oficyna Wydawnicza „Impuls”, 2003.
20. Psychologia zdrowia dzieci i młodzieży: perspektywa kliniczna / pod red. Władysławy Pileckiej. - Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, 2011.
21. W zgodzie z naturą, ludźmi i samym sobą: wybór scenariuszy godzin wychowawczych dla klas IV-VI z zakresu ścieżki ekologicznej i prozdrowotnej / Krystyna Cygał, Beata Kuczera. - Rzeszów: „Fosze”, 2007.
22. Wiem, jak się zachować: pomoce do nauki zasad odpowiedniego zachowania w niebezpiecznych i trudnych sytuacjach / [oprac. Magdalena Hinz]. - Gdańsk: Harmonia, 2013.
23. Wychowanie uczniów klas początkowych dla bezpieczeństwa w ruchu drogowym: teoria i praktyka / Bogumiła Bogacka-Osińska. - Kraków: Oficyna Wydawnicza „Impuls”, 2009.
24. Zachowania zdrowotne młodzieży - uwarunkowania podmiotowe i rodzinne / Magdalena Zadworna-Cieślak, Nina Ogińska-Bulik. - Warszawa: Difin, cop. 2011.
25. Zarządzanie bezpieczeństwem w szkole: organizacja wychowania i opieki, sytuacje trudne i kryzysy, BHP / [red. merytoryczny Marzena Tomaszewska]. - Warszawa: Wydawnictwo Dr Josef Raabe Spółka Wydawnicza, cop. 2012.
26. Zarządzanie wiedzą o zagrożeniach i bezpieczeństwie uczniów w rozwijaniu szkolnych systemów bezpieczeństwa / Janusz Ziarko. - Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, 2011.
27. Zdrowie - wartość - edukacja / Mirosław Kowalski, Anna Gawęł; Uniwersytet Zielonogórski w Zielonej Górze. - Wyd. 2. - Kraków: Oficyna Wydawnicza „Impuls”, 2007.

AKREDYTOWANA WOJEWÓDZKA PLACÓWKA DOSKONAŁENIA KUJAWSKO-POMORSKIE CENTRUM EDUKACJI NAUCZYCIELI WE WŁOCŁAWKU

ul. Nowomiejska 15A, 87-800 Włocławek
tel. 54 231 33 42; e-mail: kpcen@cen.info.pl; www.cen.org.pl

DLACZEGO WARTO SIĘ UCZYĆ?

Jaki jest stan edukacji w województwie, co warto zmienić w funkcjonowaniu gimnazjów i dlaczego warto się uczyć? To główne tematy i pytanie cyklu debat organizowanych przez Kujawsko-Pomorskie Centrum Edukacji Nauczycieli we Włocławku we współpracy z Kuratorium Oświaty w Bydgoszczy.

Cele przedsięwzięcia to:

- zainteresowanie problemem efektywności kształcenia w gimnazjach
- uświadomienie uwarunkowań wyników egzaminów zewnętrznych
- wypracowanie kierunków zmian w szkolnych systemach kształcenia
- określenie współpracy podmiotów funkcjonujących w systemie edukacji w zakresie podnoszenia efektywności kształcenia.

W debatach uczestniczą przedstawiciele organów prowadzących, dyrektorzy gimnazjów wraz z przedstawicielami uczniów, rodziców i nauczycieli.

W ramach cyklu debat oświatowych dotychczas odbyły się spotkania w powiatach lipnowskim, włocławskim, radziejowskim i aleksandrowskim. Kolejna odbędzie się 15 maja 2014 roku w Rypińskim Centrum Sportu w Rypinie. Do udziału w niej zapraszamy wszystkich, dla których ważne jest doskonalenie edukacji w naszym województwie.

We wrześniu 2014 roku przewidywane jest podsumowanie wyników debat, które już się odbyły. Wnioski zostaną przekazane Kujawsko-Pomorskiemu Kuratorowi Oświaty, organom prowadzącym, dyrektorom szkół, rodzicom i uczniom.

W roku szkolnym 2014/2015 debaty „Dlaczego warto się uczyć?” będą organizowane dla szkół podstawowych.

Zapraszamy do dialogu i aktywnej współpracy osoby zainteresowane sprawami edukacji w naszym województwie.

Konferencja - Kampania na rzecz uczenia myślenia

Toruń, 20 maja 2014 r.

Zapraszamy: dyrektorów, nauczycieli wychowania przedszkolnego, edukacji wczesnoszkolnej, nauczycieli matematyki ze szkół podstawowych i gimnazjów, pedagogów, wychowawców klas, terapeutów i wychowawców świetlic.

Celem konferencji jest zaprezentowanie za pomocą narzędzi TOC prostych i skutecznych metod rozwijających u dzieci i młodzieży krytyczne myślenie.

W programie wykład - **Jak TOC rozwija myślenie krytyczne?**

oraz cztery warsztaty do wyboru:

- Kuferek Tajemnic (5-9 lat)
- Kuferek matematyczny (8-9 lat)
- Kuferek pełen emocji (8-12 lat)
- Warsztaty „Co to jest TOC?” (10 lat i więcej)

Informacje oraz zapisy na stronie www.kpcen-torun.edu.pl

Konferencje o tej samej tematyce odbędą się również w Bydgoszczy, Grudziądzu i we Włocławku.

V Konferencja dla nauczycieli i animatorów kultury

Być ... z ... odbiorcą cyberkultury. Potencjał małego i młodego człowieka

31 maja 2014 r., Teatr Baj Pomorski

Informacje oraz zapisy na stronie www.kpcen-torun.edu.pl

Konferencja ma formułę sesji jednodniowej, łączącej prezentację nowatorskich praktycznych działań w edukacji i kulturze z zajęciami warsztatowymi, które kończą się pokazem. Uczestnicy zostaną zaproszeni na spektakl Edyty Jungowskiej.

Więcej informacji: www.kpcen-torun.edu.pl, www.kulturaznawstwo.umk.pl, www.bajpomorski.art.pl

Działania realizowane przy wsparciu: Samorządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego, Urzędu Miasta Torunia, Uniwersytetu Mikołaja Kopernika

URZĄD MARSZAŁKOWSKI
WOJEWÓDZTWA
KUJAWSKO - POMORSKIEGO
W TORUNIU

KUJAWSKO-POMORSKIE CENTRUM
EDUKACJI NAUCZYCIELI
W TORUNIU

UNIwersytet
MIKOŁAJA KOPERNIKA
W TORUNIU

TEATR
BAJ POMORSKI
W TORUNIU

DOSKONALENIE ZAWODOWE NAUCZYCIELI W PUBLICZNYCH PLACÓWKACH WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO

- debaty
- warsztaty
- publikacje
- konsultacje
- konferencje
- kursy online
- programy autorskie
- opieka metodyczna
- kursy kwalifikacyjne
- pomiar dydaktyczny
- innowacje pedagogiczne
- szkoleniowe rady pedagogiczne

**ZAPRASZAMY
DO WSPÓŁPRACY**

KUJAWSKO-POMORSKIE CENTRUM EDUKACJI NAUCZYCIELI W BYDGOSZCZY

PLACÓWKA AKREDYTOWANA

tel. 52 349-31-50

52 349-31-03

kom. 607-886-112, 697-011-84

formy@cen.bydgoszcz.pl

www.cen.bydgoszcz.pl, www.kursyonline.bydgoszcz.pl

Kujawsko - Pomorskie Centrum Edukacji Nauczycieli
w Toruniu

PLACÓWKA AKREDYTOWANA

tel. 56 62 277 47;

881 93 10 25, fax. 56 62-23-181

ul. Henryka Sienkiewicza 36, 87-100 Toruń

www.kpcen-torun.edu.pl

PLACÓWKA AKREDYTOWANA
Kujawsko-Pomorskie Centrum
Edukacji Nauczycieli we Włocławku

www.cen.org.pl

ul. Nowomiejska 15A
87-800 Włocławek

kpcen@cen.info.pl

tel. 54 231 33 42